

मी IAS

अधिकारी होनाच!

भाग- १

मा. श्री. विकास खारगे IAS यांच्या सन्मानार्थ

मिशन IAS

- संकलक -

प्रा. डॉ. नरेशचंद्र काठोळे

मी IAS अधिकारी हवेणाऱ्य!

भाग - २

- संकलक -

प्रा. डॉ. नरेशचंद्र काठोळे

संचालक,

मिशन I.A.S., अमरावती

मो. नं. ९८९०९६७००३

मी IAS अधिकारी होणाऱ्या!

■ प्रकाशन दिनांक

१९ फेब्रुवारी २०२१ (शिवजयंती)

© संकलक

प्रा. डॉ. नरेशचंद्र काठोळे
संचालक, मिशन I.A.S.,
महापौरांच्या बंगल्यासमोर,
विद्यापीठ रोड, कॅम्प, अमरावती
मो. नं. ९८९०९६७००३

■ प्रकाशक

वुई आर पब्लिकेशन
अलमास नगर, एम.आय.डी.सी. रोड,
अनवर मार्केट, बडनेरा, अमरावती- ४४४७०२
मो. ७४९९०५८८७९

■ मुखपृष्ठ संकल्पना

अनूप पेटले
बडनेरा, अमरावती.

■ अक्षर जुळवणी

सुवर्णा शिंदे
अमरावती.

■ मुद्रक

अंबा प्रिंटर्स
जुनी वस्ती, बडनेरा, अमरावती.
मो.-९३२५४१४०५१

■ मूल्य- २००/- ₹.

आमच्या विविध उपक्रमात सहभागी झालेले/

भेट देणारे मान्यवर

मा. श्रीमती प्रतिभाताई पाटील	: माजी महामहिम राष्ट्रपती
मा. स्व.श्री. विलासराव देशमुख	: मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य
मा. अण्णा हजारे	: राळेगण सिद्धी
स्व. नरेंद्र दाभोळकर	: पुणे
मा. योगगुरु श्री.रामदेवबाबा	: हरिद्वार
न्याय.मा.श्री. के. डी. पाटील	: कोल्हापूर
न्याय.मा.श्री. चंद्रचुड गोखले	: अहमदनगर
मा.श्री. बाबा आढाव	: सुप्रसिद्ध समाज सेवक
स्व.डॉ. श्रीराम लागू	: पुणे
मा. श्रीमती सिंधुताई सपकाळ	: सुप्रसिद्ध समाज सेविका
न्यायाधीश विनोद पाडळकर	: मुंबई
मा.श्री. पोपटराव पवार	: हिवरे बाजार
मा.श्री. पी.बी. विद्यासागर	: मा. कुलगुरु स्वामी रामानंद तीर्थ विद्यापिठ, नांदेड
मा.श्री. डॉ. वासुदेव गाडे	: मा. कुलगुरु पुणे विद्यापिठ, पुणे
मा.श्री. एन.जे.पवार	: कुलगुरु शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
प्रा.डॉ. आ.ह.साळुंखे	: सातारा
मा.स्व.श्री. दादासाहेब काळमेघ	: मा. कुलगुरु राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज विद्यापीठ, नागपूर
मा.श्री. बाळासाहेब थोरात	: मा. महसूल मंत्री, महाराष्ट्र राज्य
मा.श्री. सुशीलकुमार शिंदे	: मा. केंद्रीय गृहमंत्री
मा.डॉ. के.जी. देशमुख	: मा. कुलगुरु, संत गाडगेबाबा अम.विद्यापिठ, अम.
मा. डॉ. सुधीर पाटील	: मा. कुलगुरु, संत गाडगेबाबा अम.विद्यापिठ, अम.
मा.डॉ. कमल सिंह	: मा. कुलगुरु, संत गाडगेबाबा अम.विद्यापिठ, अम.
मा.डॉ. शरद निंबाळकर	: मा. कुलगुरु, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापिठ, अकोला

मा.डॉ. के.एम.कुळकर्णी	: मा. कुलगुरु, स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
मा.श्री. शैलेश नवाल	: IAS
मा.श्री. मनोज महाजन	: IAS
मा.श्रीमती पूनम पाटील	: IRS
मा.श्रीमती भाग्यश्री बानायत	: IAS
मा.श्रीमती सृष्टी देशमुख	: IAS
मा.श्री.दत्तात्रय मंडलिक	: IPS
मा.श्री. प्रशांत रोडे	: आयुक्त
मा.श्री. प्रशांत होळकर	: IPS
मा.श्री. हिरा लाल	: IAS
मा.डॉ. विपीन इटनकर	: IAS
मा.श्री. गणेश पोटे	: IRS
मा.श्री. उज्ज्वल कुमार चव्हाण	: IRS
मा.डॉ. बबन जोगदंड	: यशदा
मा.प्रा. जफर खान	: अमेरीका
मा.श्री. आशीष पाटील	: IRS
मा.श्री. विष्णू औटी	: IRS
मानसी पाटील	: उपजिल्हाधिकारी
सायली पाटील	: उपजिल्हाधिकारी
मा.श्री. अशोक बनकर	: ACP
मा.श्रीमती मिताली सेठी	: IAS
मा.श्री. अक्षय पाटील	: IRS
मा.श्री. नितीनकुमार देवर	: तहसीलदार
मा.श्री. प्रशांत पाटील	: सहाय्यक राज्यकर आयुक्त
मा.श्रीमती वंदना चौधरी	: Asst. Commissioner GST
कविता पाटील	: IRS
मा.श्री. दिनेश पाटील	: कोल्हापूर

मा.श्री. अमृतेश औरंगाबादकर	: IAS
मा.श्री. दीपक पाटील	: तहसीलदार
मा.श्री. किरण देशमुख	: मुख्यधिकारी
मा.श्री. सजंय पवार	: अप्पर जिल्हाधिकारी
मा.श्री. दीपक केदार	: सहसंचालक
मा.श्री. हिकरे	: अप्पर जिल्हाधिकारी
मा.श्री. विलास घोडेस्वार	: ICAS
मा.श्री. मा.वि.दोमकोंडवार	: सचिव
मा.श्री. मु.स. मुंढे	: सचिव
मा.श्री. शं.वा. नागरे	: MD
मा.श्री. चंद्रशेखर मुरादे	: नेदरलँड
मा.श्री. अनूप चांदेकर	: कॅनडा
मा.श्री. आलोक कोठारी	: अमेरिका
मा.श्री. पी.एस. बोबडे	: विंग कमांडर
मा.श्री. सारंग वानखडे	: ले. कर्नल
मा.श्री. उल्हास देबडवार	: सचिव
मा.श्री. सुधाकर मुरादे	: SE
मा.श्री. मयूर सुर्यवंशी	: IAS
मा.श्री. भुवनेश पाटील	: IAS
मा.श्री. संभाजी निकम	: DDR
मा.श्री. संदीप राठोड	: IPS
मा.श्री. राहूल रेखावार	: IAS
मा.श्री. संदीप पाटील	: IPS
मा.श्री. प्रशांत होळकर	: IPS
मा.श्री. संग्राम देशमुख	: IAS
मा.श्री. गणेश ठाकूर	: IAS
मा.डॉ. शिना अग्रवाल	: IAS
मा.श्री. भुवनेश सिंग आग्रा	: IAS
मा.श्री. लक्ष्मीनारायण मिश्रा	: IAS

मा.श्री. विरेंद्र मिश्र	: IAS
मा.कु. प्रेरणा देशभ्रतार	: IPS
मा.श्री. विकास सुकळकर	: IAS
मा.श्री. दीपक म्हैसेकर	: IAS
मा.श्री. आस्तिक पांडे	: IAS
मा.श्री. उदय चौधरी	: IAS
मा.श्री. देवेंद्र सिंह	: IAS
मा.श्री. विठ्ठल जाधव	: IPS
मा.कु. क्षिप्रा आग्रे	: IAS
मा.श्री. प्रशांत गव्हाळ	: IAS
मा.कु. पूनम ठाकरे	: IRS
मा.श्री. स्वप्निल वानखडे	: IAS
मा.श्री. आशिष ठाकरे	: IAS
मा.श्री. विपीन इटनकर	: IAS
मा.श्री. लक्ष्मण मालुका	: IAS
मा.श्री. रवींद्र ठाकरे	: IAS
मा.श्री. नितीन गद्रे	: IAS
मा.श्री. राजेश खवले	: IAS
मा.श्री. प्रवीण गेडाम	: IAS
मा.श्री. शेषराव पाटील	: IFS
मा.श्री. अश्विनी जोशी	: IAS
मा.श्री. आदेश तितरमारे	: IAS
मा.श्री. कुमार शिंदे	: IAS
मा.श्री. मोहन राठोड	: IPS
मा.श्री. अरुणकुमार डोंगरे	: IAS
मा.श्री. हेमंतकुमार पवार	: IAS
मा.श्री. प्रशांत बच्छाव	: SDPO
मा.श्री. अमर जाधव	: SDPO
मा.श्री. अशोक नखाते	: SDPO
मा.श्री. प्रवीण कोल्हे	: SE

Mission IAS

An IAS officer, being a competent officer is an important pillar of the administrative system. Candidates, who are selected through the Union Public Service Commission's (UPSC) Civil Services Examination, at the Central Government level, and the Maharashtra Public Service Commission's (MPSC) State Services, at the state government level, are selected for the post of an gazzeted officer.

Confidence building

It takes a lot to build confidence in students to take this eagle leap. A student in rural areas persistently advances to achieve his goals. But poverty is the main obstacle in his progress. So he does not competitive exams. 'Mission IAS' is striving for such students.

Inception The project

'Mission IAS' has been emerged through the perception of Dr. Nareshchandra Kathole. He has been working day and night for this mission since its inception. Dr. Kathole has arranged a library, study centre and for this cause made available his bungalow at University Road, Amravati, for the candidates, for the preparation of the competitive examination. "The work of the mission set up in the Amravati district to empower the youth in all fields is spreading all over the country. This specifies its importance. 'Mission IAS' was established on 12th May 2000, by Mr Vilas Kharage, the then-District Collector of Yavatmal, and, presently, the Principal Secretary to the Chief Minister of Maharashtra, Hon. Uddhavji Thackeray.

Nature

'Mission IAS' has been conducting various workshops, discussion sessions and various activities across the country for over twenty years and has succeeded in spreading public awareness towards competitive examinations. Throughout this period, various high-ranking officials in the country have carried out the activities of 'Mission IAS'. About 200 IAS, IPS, IRS as well as Gazetted Officers have provided their valuable guidance to the

students. Children in rural areas have been benefited more from this guidance. This has developed a lot of confidence in them.

Empowerment To empower the youth in all the fields.

‘Mission IAS’ is committed to making students proactive, bright, to bring momentum to the students. Children's personalities begin to develop at an early age. Therefore, ‘Mission IAS’ has started imparting IAS training to the students from the second standard onwards, on the lines of Latur's ‘Sanskar Prakashan project’. This training is known as, Junior IAS project. This project has received an excellent response from the school children in rural and urban areas. This training is given at a nominal rate of only one rupee per day. In this training, books of that class are given to the children free of cost. The exams are conducted according to this syllabus.

Publications

The Mission has so far published 75 inspirational books. Some more books are yet to be published.

Free coaching

“The result of the IAS pre-examination, of the coaching academy 'Maluka IAS' of Delhi, is 100%. The Director of the academy, Mr. Laxman Maluka, has started giving free IAS coaching to the students participating in ‘Mission IAS’ out of social commitment. Nowadays, it has benefited a lot.

Helplines

The helpline numbers of ‘Mission IAS’ are 9890967003, 9890744160. Prof. Dr. Nareshchandra Kathole, Director, ‘Mission IAS’ is personally available on these numbers. All types of questions regarding competitive exams are answered from these numbers. The spread of the ‘Mission IAS’ movement is growing in Maharashtra, as well as, other states. ‘Mission IAS’ has also undertaken various programs in Uttar Pradesh, Madhya Pradesh, Rajasthan, Chhattisgarh, Bihar, Jammu and Kashmir, Himachal Pradesh, Tamil Nadu, and Uttarakhand. These programs are also getting a lot of response.

Contacts

The official contacts of 'Mission IAS' are as follows-

1) Delhi:

Mr. Laxman Maluka

Maluka IAS- 53/6, Near Hotel Modona, Old Rajendra Nagar, Main Market, New Delhi -110 060, India.

Mobile: +91 9910133084.

2) Mumbai:

Mr. Devendra Bhujbal (State Coordinator)

Mission IAS- A-1101, Building No. 70, Tilak Nagar, Chembur, Mumbai 400 079. Maharashtra State, India.

Mobile: +91 9869484800.

Email: devendrabhujbal4760@gmail.com

3) Amravati:

Prof. Dr. Nareshchandra Kathole

8, My Jijau Nagar, University Road, Opp. Mayor's Bungalow, Amravati, Maharashtra.

Mobile: +91 9890967003, +91 9890744160.

You are welcome to forward your suggestions about the 'Mission IAS' movement, through WhatsApp on the above numbers.

4) Website - www.iasmission.org

5) You Tube - www.youtube.com/MissionIAS

6) Facebook - [www.facebook.com/Nareshchandra Kathole](http://www.facebook.com/NareshchandraKathole)

7) Email - iasmission@gmail.com

- **Ravindra Dandage**

Amravati

Mob: 91 9404545238

मुख्यमंत्र्यांचे सचिव श्री विकास खारगे IAS 'जसे दिसले तसे'

गुरुवार दिनांक ११ फेब्रुवारी २०२१. रात्रीचे बारा वाजले होते. १२ फेब्रुवारीला सुरुवात झाली होती. मी Whatsapp वर आलेले स्थानिक बारा तारखेचे पेपर वाचत होतो. त्यात मी महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री श्री उद्धव ठाकरेसाहेब हे अमरावतीला शिवजयंतीला दिनांक १९ ला येणार अशी बातमी वाचली. लगेच मी मा. मुख्यमंत्री श्री उद्धव ठाकरे साहेब यांचे प्रधान सचिव श्री विकास खारगे आयएस यांना १२ वाजून २२ मिनिटांनी Whatsapp वर निरोप पाठविला. मा. मुख्यमंत्री दिनांक १९ फेब्रुवारीला अमरावतीला येत आहेत. आपण मुख्यमंत्र्यासोबत येणार आहात काय? मला असं वाटले की माझ्या या एस एम एस ला सकाळी निरोप येईल. पण मला धक्काच बसला. रात्री बारा वाजून ३६ मिनिटांनी श्री विकास खारगे साहेबांनी माझ्या या एस एम एस ला उत्तर दिले.

श्री विकास खारगे आणि माझी पहिली भेट यवतमाळ जिल्हाधिकारी असताना झाली. आम्ही मित्रांनी त्यांच्याच भागातील श्री अभिनय कुंभार आय आर एस यांना स्पर्धा परीक्षा कार्यशाळेसाठी अमरावतीला बोलावले होते. स्पर्धा परीक्षेच्या संदर्भातील हा पहिला कार्यक्रम आम्ही १२ मे २००० रोजी आयोजित केला होता. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन करण्यासाठी मी यवतमाळला श्री विकास खारगे IAS यांच्याकडे गेलो होतो. तेव्हा ते यवतमाळला जिल्हाधिकारी म्हणून कार्यरत होते. साहेबांनी लगेच निमंत्रण स्वीकारले आणि ठरल्याप्रमाणे कार्यक्रमाला आले. कार्यक्रम झाल्यानंतर त्यांनी आमच्या जिजाऊनगरातील घरी खाली बसून जेवण केले. मला खूप आश्चर्य वाटले. एक आयएस अधिकारी जमिनीवर बसून जेवतो काय? परचिय नसताना निमंत्रण स्वीकारतो काय? विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतो काय? हे सारंच नोंदणीय होतं.

पुढे खारगेसाहेब बदली होत होत महाराष्ट्रामध्ये कार्यरत आहेत. पण मला एक गोष्ट आवर्जून सांगाविशी वाटते श्री खारगे साहेब जेव्हा जेव्हा अमरावतीला आले तेव्हा तेव्हा त्यांनी न चुकता मला फोन करून येत असल्याची सूचना दिली व विश्राम भवनात भेटीला बोलावले. खारगेसाहेब तसे इचलकरंजीचे. सुप्रसिद्ध आयपीएस अधिकारी श्री विश्वास नागरे पाटील व श्री विकास खारगे

साहेब यांचे महाविद्यालयीन शिक्षण सोबतच झाले. विश्वास पाटलांनी त्यांच्या आत्मचरित्रात श्री विकास खारगे यांचा गौरवपूर्ण उल्लेख केला आहे. ते आयपीएस होण्यासाठी विकास खारगे सरांनी त्यांना ज्या सूचना केल्या त्या त्यांनी आवर्जून मन मे है विश्वास या पुस्तकांमध्ये मांडलेल्या आहेत.

खरं म्हणजे एवढ्या मोठ्या पदावरील माणूस त्याच्या व्यस्त कार्यक्रमांमुळे इतरांकडे लक्ष देऊ शकत नाही. पण खारगेसाहेब याला अपवाद आहेत. ४ फेब्रुवारीला साहेबांच्या व्यंकटेश नावाच्या मुलाचे लग्न झाले. अगदी मोजक्या लोकांच्या उपस्थितीत. पण या लग्नाची सूचना ते मला द्यायला विसरले नाहीत. खरं म्हणजे मुख्यमंत्र्यांच्या प्रधान सचिव पदावर कार्यरत असलेला माणूस आय ए एस अधिकारी किती व्यस्त असतो. परंतु घर हिंडते आकाशी लक्ष तिचे पिलापाशी या उक्तीप्रमाणे ते कुठेही असले तरी मिशन आयएएस डॉक्टर पंजाबराव देशमुख आय ए एस अकादमी आणि माझ्या उपक्रमांना सतत प्रोत्साहन देत राहतात.

एक आदर्श आय ए एस ऑफिसर म्हणून श्री विकास खारगे साहेबांचा महाराष्ट्रात नावलौकिक आहे. म्हणून मागे उत्तराखंडमध्ये जेव्हा ढगफुटी झाली तेव्हा त्या ठिकाणी महाराष्ट्रातील जे पर्यटक अडकले होते. त्यांना सोडविण्यासाठी मुख्यमंत्र्यांनी निवड केली ती श्री विकास खारगे यांचीच. विपरीत परिस्थितीमध्ये श्री विकास खारगे यांनी जे कार्य केले त्या कार्याची नोंद येऊन त्यांचा गौरव करण्यात आला. असे श्री विकास खारगे त्यांनी वेळोवेळी आम्हाला मार्गदर्शन व प्रोत्साहन देण्याचे काम केल्याबद्दल त्यांचे आभार मानावेसे वाटतात.

गेल्यावर्षी जेव्हा कोविडचा थयथयाट सुरू होता. तेव्हा माझे मित्र प्राध्यापक प्रवीण विधळे यांनी त्यावर रामबाण उपाय म्हणून साबणाच्या पाण्याचा उपयोग करावा. ज्या भागात कोविडचा जास्त फैलाव आहे त्या भागात साबणाच्या पाण्याने फवारे मारावेत असा एक प्रकल्प तयार केला. तो त्यांना मा. मुख्यमंत्र्यांपर्यंत पोहोचवायचा होता. श्री विकास खारगेसाहेब हे माझ्या परिचयाचे आहेत हे श्री प्रवीण विधळे यांना माहीत होते. त्यांनी मला तशी विनंती केली. मी विकास खारगेसाहेबांना कळविले आणि त्यांनी लगेच कार्यवाही केली.

साहेब यवतमाळला जिल्हाधिकारी असताना आम्हाला यवतमाळला एक नाट्यप्रयोग घ्यायचा होता. त्यासाठी मी साहेबांच्या बंगल्यावर गेलो.

साहेबांनी माझे मनापासून स्वागत केले. वहिनींना अल्पोपहार करण्यास सांगितले. तेव्हा त्यांची दोन्ही मुले व्यंकटेश आणि मनीष हे लहान होते. तेव्हा साहेबांनी माझे जे आदरातिथ्य केले ते अजूनही माझ्या लक्षात आहे.

साहेबांचे अजून एक वैशिष्ट्य म्हणजे त्यांचा माझा परिचय २१ वर्षांपासून आहे. साहेब वेगवेगळ्या खात्यात बदलून गेले. काही वेळेस त्यांचे फोन नंबर बदलले. पण त्यांचे मन बदलले नाही. जेव्हा जेव्हा त्यांचे फोन नंबर बदलले त्याची सूचना ते मला नियमितपणे माझ्या फोनवर एस एम एस करून देत होते.

मी एक सर्वसाधारण कार्यकर्ता. पण साहेबांनी माझी जी आठवण ठेवली ती मला मोलाची वाटते. साहेब वहिनी तसेच त्यांची मुले त्यांच्या वाढदिवसाला मी नियमितपणे त्यांना शुभेच्छा देतो. साहेबांना या गोष्टीचे खूप नवल वाटते. ते म्हणतात काठोळेसर तुमच्या एवढ्या व्यस्त कार्यक्रमात तुम्ही आमच्या सर्वांच्या जन्मतारखा लक्षात ठेवून शुभेच्छा देता. आज साहेब मुख्यमंत्र्याचे प्रधान सचिव आहेत. एक सर्वसामान्य कुटुंबातील व्यक्ती एवढ्या मोठ्या उच्च पदावर जाऊन आज समाजाभिमुख काम करीत आहे याचा आम्हाला अभिमान आहे.

प्रा. डॉ. नरेशचंद्र काठोळे

संचालक,

मिशन IAS

महापौर बंगल्यासमोर, विद्यापीठ रोड, कॅम्प,

अमरावती - ४४४६०२

मो.नं. ९८९०९६७००३, ९८९०७४४१६०

***

शिक्षिका बनली ए.सी.पी. 'खेड' च्या श्वेताचे 'धवल' यश

हॅलो..! ए.सी.पी. श्वेता खेडकर.. फ्रॉम क्राईम ब्रांच!

खणखणीत, करारी आवाज 'त्या' केबिनमध्ये घुमला अन् आपण ज्या व्यक्तीची मुलाखतीसाठी निवड केली ती निवड अगदी सार्थ असल्याची खात्री पटली. समाजासाठी काही तरी विशेष योगदान देणाऱ्या, प्रवाहाच्या विरुद्ध दिशेने पोहण्याचा प्रयत्न करणाऱ्या, खडतर परिस्थितीवर स्वबळाने मात करणाऱ्या किंवा समाजातील इतर सामान्य महिलांना स्वकर्तृत्वातून एखादा संदेश महिलांची यशोगाथा, त्यांच्या संघर्षाची प्रेरणादायी कहाणी प्रकाशित करण्याचा आमचा प्रयत्न आहे. दरम्यानच्या काळात अवघ्या चार महिन्यांपूर्वी अमरावतीच्या गुन्हे शाखेत सहाय्यक पोलीस आयुक्त म्हणून रुजू झालेल्या श्वेता खेडकरांनी गुन्हेगारांमध्ये निर्माण केलेल्या दहशतीच्या बातम्या कानावर येत होत्याच. त्यामळेच या रविवार पुरवणीत ए.सी.पी. श्वेता खेडकरांना 'हायलाईट' करण्याचा विचार पक्का केला. स्पर्धा परीक्षांच्या माध्यमातून त्यांनी मिळविलेले यश अन् पोलिस खात्यात प्राप्त केलेले सन्माननीय पद लक्षात घेता त्यांचा प्रवास या क्षेत्रात येण्यासाठी संघर्ष करित असणाऱ्या मुलींसाठी नक्कीच प्रेरणादायी ठरेल, असा विश्वास आहे.

अगदी चार-चौघीसारखे १२ वी नंतर डी.एड. चे शिक्षण घेऊन शिक्षिकेची नोकरी पत्करल्यानंतर एका साधारण माध्यमिक शिक्षिकेचे रुपांतर ए.सी.पी. श्वेता खेडकरमध्ये कसे झाले, ही कहाणीही अतिशय रोचक आहे. काही लोकांना आव्हाने स्वीकारण्याचे अन् ती आव्हाने यशस्वीपणे पेलण्याचे बळ जन्मजातच मिळालेले असते. खेडकरकन्या श्वेता ही अशाच पठडीतली. लहानपणापासूनच जिद्द तिच्या स्वभावात भिनलेली. एखादे काम हाती घेतले की, ते पूर्णत्वाला न्यायचेच. मग, त्यासाठी वाटेल ते कष्ट घ्यावे लागले तरी चालतील, हा तिचा स्वभाव. लहानपणापासूनच अभ्यासात तल्लख. पहिला रँक कधीच सोडला नाही. बँकेत अधिकारी असणारे वडील अन् गृहिणी असलेल्या आईने तिचा हा गुण हेरला होता. त्यामुळे श्वेताला काही करावेसे वाटले अन् त्यात कुटुंबाची आडकाठी आली, असे कधी झाले नाही. त्यामुळेच ठरविलेले

उद्दीष्ट गाठणे सोपे झाले, असे श्वेता प्रांजळपणे कबूल करते. अमरावती जिल्ह्यातील चांदूर बाजार तालुक्यातील खेड गावात जन्मलेल्या श्वेताचे प्राथमिक शिक्षण अमरावतीतील प्रख्यात आदर्श प्राथमिक शाळा, खापर्डे बगिच्यात झाले. त्यानंतर इयत्ता पाचवी ते दहावी पर्यंत त्या नूतन कन्या शाळेत शिकल्या. दहावी उत्तीर्ण झाल्यानंतर त्यांनी विद्याभारती महाविद्यालयात अकरावी व बारावीसाठी प्रवेश घेतला. यावेळी त्यांनी विज्ञानशाखा निवडली. जरी त्यांनी विज्ञान शाखेतून पदविधर होण्याचा निर्णय घेतला असला तरी त्यांना सामान्य ज्ञानाची आवड पूर्वीपासूनच असल्याचे त्या सांगतात. पण, यासाठी त्यांनी कधीच कुठलाही क्लास किंवा विशेष मार्गदर्शन मिळविले नाही. 'सेल्फ स्टडी' वरच त्यांनी भर दिला. सतत विविध विषयांवरील पुस्तके वाचणे, टी.व्ही बघून त्यातून इतर विषयांची माहिती मिळविणे, मिळालेल्या माहितीवरून टीपणे काढणे, कात्रणे गोळा करणे आदिंचा छंद त्यांनी आवर्जून जोपासला होता. विज्ञान शाखेतून शिकत असतानाही स्पर्धा परीक्षांचा त्यांचा अभ्यास सुरुच होता.

पोलीस खात्यात येण्याचा विचार आधीच केला होता काय? या प्रश्नाच्या उत्तरादाखल त्या खळखळून हसल्या आणि म्हणाल्या, 'अहो, ज्या घरातील एकही व्यक्ती पोलीस खात्यात नोकरीला नाही आणि पोलीस ठाण्याची पायरी देखील ज्या कुटुंबाने कधी चढलेली नाही, अशा कुटुंबातील एखाद्या तरुणीला पोलीस खात्यात नोकरी करण्याचा विचार कसा येणार?' त्यामुळे करिअर म्हणून पोलीस खात्यात नोकरी करण्याचा विचार श्वेताने कधीच केला नव्हता. खरे तर, श्वेताला टेक्सटाईलमध्ये अभियांत्रिकीचे शिक्षण घ्यायचे होते. भरपूर विचार करून तिने डी.एड. करण्याचा निर्णय घेतला. डी.एड. ची परीक्षा त्या उत्तम गुणांनी उत्तीर्ण झाल्या. त्यानंतर निवड मंडळाची परीक्षा देऊन अवघ्या १८ वर्षांच्या असताना त्यांची १ जुलै १९९८ साली चिखलदरा तालुक्यातील मोथा येथे शिक्षिका म्हणून नियुक्ती करण्यात आली. पण, शिक्षिका म्हणून नोकरी करीत असताना देखील त्यांचा स्पर्धा परीक्षांचा अभ्यास सुरु होताच. शाळेच्या मधल्या सुटीत, बसची प्रतीक्षा करीत असताना किंवा मिळेल त्या वेळेत त्या स्पर्धा परीक्षेचा अभ्यास करीत. असे करीत असतानाच १९९९ मध्ये त्या 'प्री- एक्झाम' उत्तीर्ण झाल्या. मुख्य परीक्षाही चांगल्या गुणांची त्यांनी उत्तीर्ण केली. त्यानंतर त्यांचा पुण्याला इंटरव्यू होता. यासाठी त्यांना

आनंद पाटलांचे सेंटर देण्यात आले होते. पण, नेमके त्यावेळी पाटील मुंबईला गेले असल्याने श्वेताने समीर वैद्य यांच्याकडे क्लास सुरु केला. तेथे त्यांना योग्य मार्गदर्शन मिळाले. त्यानंतरच्या मॉक इंटरव्ह्यूमध्ये सुद्धा त्यांना चांगला प्रतिसाद मिळाला. परंतु यावेळी अवघ्या १ गुणाने त्यांची संधी हुकली. दुसऱ्यांदाही त्यांच्या पदरी निराशाच पडली. पण, परिस्थितीपुढे हार न मानणे हा श्वेताचा मुळ स्वभाव असल्याने तिसऱ्यांदा त्यांनी प्रयत्न केला आणि तिसऱ्यांदा मुंबईला झालेल्या मुलाखतीमध्ये २००२ साली डीवायएसपी म्हणून त्यांची निवड झाली.

त्या म्हणतात, काही तरी मिळविण्याकरिता जेवढी गरज परिश्रमाची असते तेवढीच नशिबाची साथही आवश्यक असते. देवावरील श्रद्धेने नशिब अधिक बळकट होते, असे म्हणतात. याच श्रद्धेच्या भरवशावर हे यश मिळविता आल्याने त्या प्रांजळपणे सांगतात, २००५ मध्ये नाशिकला त्यांचे एक वर्षाचे ट्रेनिंग पार पडले. अतिशय शिस्तबद्ध अन् कडक असे हे ट्रेनिंग घेताना स्त्री असल्याने कुठलीही सवलत दिली जात नाही, नियम मोडल्यानंतर होणारी शिक्षा सगळ्यांसाठी सारखीच असते. त्यामुळे हे प्रशिक्षण घेऊन बाहेर पडल्यानंतर जीवनात प्रत्येक संकटाशी झुंज देण्याचे बळ मिळालेले असते. पुढील जीवनावर म्हणूनच या प्रशिक्षणाचा प्रचंड प्रभाव असतो. श्वेता सांगत होत्या, प्रशिक्षण घेताना त्यांच्या बॅचमध्ये ५ महिला व २५ पुरुष होते. आसपास अतिशय सामंजस्य असल्याने कुठल्याही स्थितीत मनाचा तोल कधी ढळला नाही. सवयी अभावी शरीर थकत असले तरी काही काळानंतर शरीरही या कष्टांना सरावते. मग, पूर्वी कंटाळवाणे वाटणारे प्रशिक्षण आता अंगवळणी पडले होते. पण, एखादेवेळी जेव्हा आई-वडील भेटायला येत तेव्हा त्यांचा निरोप घेणे अवघड होई, हे सांगताना ए.सी.पी. श्वेता खेडकरांना गहिवरून आले होते. पण, शरीराबरोबरच मनालाही वळण लावण्याचे काम या प्रशिक्षणाने साधले, असे त्या आवर्जून सांगतात. या खडतर प्रशिक्षणानंतर प्रोबेशन कालावधीसाठी त्यांची सांगली जिल्ह्यात नियुक्ती करण्यात आली. १३ ऑगस्ट २००७ मध्ये त्यांचे पहिले पोस्टिंग भंडारा जिल्ह्यातील तुमसर येथे झाले. तेथे त्यांनी ३ वर्षे नोकरी केली. आणि येथूनच खऱ्या अर्थाने त्यांच्या पोलीस खात्यातील कर्तव्याला सुरुवात झाली. आपल्या उण्यापुऱ्या सहा-सात वर्षांच्या नोकरीच्या कालावधीत

त्यांनी अनेक कडू-गोड आठवणींची शिदोरी गोळा केली आहे. या कालावधीत आपल्याला सतत शिकायलाच मिळाले. सहकाऱ्यांकडून सतत मदत मिळाली, वरिष्ठांकडून मार्गदर्शन मिळाले प्रसंगी शिक्षाही झाली. पण, त्यामुळे व्यक्तिमत्त्व अधिक प्रगल्भ झाल्याचे त्या सांगतात. तुमच्या आतापर्यंतच्या कालावधीतील सर्वात आव्हानात्मक आणि लक्षात राहण्याजोगी एखादी तुम्ही सोडविलेली केस कोणती? असा प्रश्न विचारला असता त्यांनी तुमसरमध्ये असतानाच्या घरफोडी प्रकरणाची सांगितलेली कहाणी अतिशय रोचक होती. त्या सांगत होत्या... तुमसरमध्ये त्यावेळी घरफोड्यांचे सत्र सुरु झाले होते. लागोपाठ २० ते २५ घरफोड्या झाल्याने नागरिकांमध्ये दहशतीचे वातावरण निर्माण झाले होते. आपसुकच पोलिसांवरची जबाबदारीही वाढली होती. शेवटी पोलिसांनी शहरातील मुख्य ठिकाणी पेट्रोलिंग सुरु केले आणि एका अल्पवयीन मुलाला अटक केली. हा मुलगा मध्ये प्रदेशातील होता. तो बसने ये-जा करून घरफोड्या करीत असल्याचे नंतर लक्षात आले. घरफोड्यांचे हे प्रकरण सोडविताना आलेला थरारक अनुभव अन् त्यानंतर पुढे आलेले वास्तव सगळेच थरारक होते. असाच अनुभव दुसऱ्यांदा त्यांना आला.

प्रकरण होते सासऱ्याने सुनेवर केलेल्या बलात्काराचे. घटनेनंतर पंधरवड्याने अत्याचारित महिनेने हे प्रकरण गावातील तंटामुक्ती समितीपुढे मांडले होते. त्यानंतर या समितीच्या सदस्यांनी गावात पंचायत बसवून बलात्कारी सासऱ्याला नग्न करून त्याची धिंड काढली होती. पोलिसांना बरीच उशिरा ही माहिती मिळाली. पोलिसांनी त्याठिकाणी जाऊन कायदा हातात घेणाऱ्या तंटामुक्ती समितीच्या २५ सदस्यांना अटक केली. त्यामुळे गावात बराच तणाव निर्माण झाला होता. बरेच दिवस या प्रकरणाचे पडसाद उमटत होते. अशा अनुभवांमधून जाऊन आपण बऱ्याच प्रगल्भ झालो आहोत, असे हसून श्वेताने सांगितले. पोलीस खात्यात एवढे जबाबदारीचे काम सांभाळताना व क्राईम ब्रांचमध्ये असल्याने नेहमीच विविध प्रकारच्या गुन्हेगारांशी संपर्क येतो. मग, काम करण्यात महिला असल्याने अडचणी येतात काय? या प्रश्नानंतर ए.सी.पी. श्वेता काहीशा गंभार झाल्या. त्या म्हणाल्या, एरवी नोकरदार महिलांची अशी अपेक्षा असते की, स्त्री असल्याचे वेगळे बेनिफिट त्यांना नोकरी करताना किंवा कुठल्याही कामात मिळावे. पण पोलीस खात्यात महिला पोलिसांना विशेष वागणूक दिली

जात नाही. रात्री-बेरात्री, रस्त्यावर, कधी-कधी तर महिलांसाठी जे ठिकाणी अगदी अयोग्य मानले जाते अशा ठिकाणीही महिला पोलिसांना सेवा द्यावी लागते. त्यासाठी कुठलाही अन्य पर्याय उपलब्ध नसतो. वेळेचे बंधन पाळता येत नाही. पण, महिला म्हणून अशा सवलती मिळविण्याचा आपण कधीच प्रयत्न केला नाही. सोपविलेली जबाबदारी पार पाडणे हाच एकमेव उद्देश डोळ्यांसमोर ठेवल्याने आज जबाबदाऱ्या पेलण्याचे बळ आले आहे. आमच्याशी संवाद साधत असतानाच मध्ये येणारे दूरध्वनी, अधिनस्थ कर्मचाऱ्यांच्या समस्या, वरिष्ठांचे आदेश आदिंचा ताळमेळ त्या यशस्वीपणे बसवत होत्या. प्रचंड गोंधळात आणि कामाच्या रगाड्यातही शांतपणे प्रश्नांची उत्तरे देत होत्या. त्यांचा हा गुण लक्षात राहिल असाच आहे.

अमरावती पोलिस सक्षम

अमरावती शहरच नव्हे तर संपूर्ण जिल्हा गुन्हेगारीच्या बाबतीत कुप्रसिद्ध आहे, ही गुन्हेगारी रोखण्यात पोलिसांना यश येत नाही, असे आरोप होत असतात? याबाबत आपल्याला काय वाटते? असा प्रश्न विचारल्यानंतर ए.सी.पी. खेडकर यांनी उत्तराचा समतोल साधण्याचा प्रयत्न केला. त्या म्हणाल्या, शहरात गुन्हे वाढले आहेत, हे खरे असले तरी त्यावर पोलिसांचा अंकूश नाही, असे म्हणता येणार नाही. वाढत्या चोऱ्या, घरफोड्या रोखण्याकरीता पोलीस प्रशासनाकडून नवनवीन क्लूप्त्या अंमलात आणल्या जात आहेत. त्यांना यशही मिळते आहे. खंडेलवाल ज्वेलर्सच्या दरोड्यातील आरोपींचा अल्पावधीतच छडा लावण्यात पोलिसांना यश आले आहे. अमरावती पोलिसांची सक्रियता वाखाणण्यासारखी आहे, असे त्यांनी अभिमानाने सांगितले.

पोलिसांनी जनसंपर्क वाढवावा

सामान्य माणसाचा पोलिसांवर विश्वास नाही. पोलिसांवर विश्वास ठेवण्यापेक्षा अन्याय सहन करणे लोक पसंत करतात, असे का? यावर त्या म्हणाल्या. पोलिसांवर अनेक जबाबदाऱ्या आहेत. त्या पेलण्याचा ते आटोकाट प्रयत्न करीत असतात. पण, सर्वच प्रकरणात यश येते असे नाही. पण, यावरून पोलिसांवरील जनतेचा विश्वास उडाला आहे, असे म्हणता येणार नाही. पोलिसांनी जनतेमध्ये जावून त्यांच्या समस्या समजावून घेतल्यास व जनसंपर्क वाढविल्यास पोलिसांची ही प्रतिमा बदलू शकते.

महिला असुरक्षित असल्याचा समज खोटा

पोलिस खात्यात महिला सुरक्षित नाही, असाही एक सूर समाजातील प्रतिष्ठित नागरिकांमधून उमटत असतो. यामुळेच चांगल्या घरांमधील युवती पोलीस खात्यात येण्यास धजावत नाही, असे म्हणतात. यात कितपत तथ्य आहे? या प्रश्नाच्या उत्तरात त्या म्हणाल्या की, 'मला ही बाब अजिबात मान्य नाही. स्वतःवर बंधने ठेवली अन् योग्य पद्धतीची वागणूक ठेवली तर असुरक्षितता असण्याचे कारणच नाही. कारण स्वतःची सुरक्षितता स्वतःच्याच हाती असते.' उलट महिलांवरील गुन्हेगारीचे प्रमाण कमी करण्याकरीता महिलांनी व मुलींनी मोठ्या प्रमाणात पोलीस खात्यात यायला हवे. अलिकडे हा बदल खात्यात येण्यास इच्छूक आहेत. त्यादृष्टीने त्या प्रयत्नही करीत आहेत. योग्य दिशा ठरवून त्या दिशेने प्रयत्न केल्यास यश नक्की मिळते, असा विश्वासही त्यांनी व्यक्त केला.

मुलाखत : प्रसन्न दुचळे

शब्दांकन : सौ. वर्षा वैजापूरकर

सौजन्य - वृत्त केसरी

***

मामामुळे घडला 'गौरव' शाली इतिहास...

अमरावतीचा गौरव राय भारीय अभियांत्रिकी सेवा परीक्षेत देशातून पहिला, मामाने दिले प्रोत्साहन, गुणांचे मोडले सर्व विक्रम...

‘गेट’ परीक्षेत देशातून दुसरा क्रमांक पटकावल्यानंतर लाखो रुपयांच्या पॅकेजच्या नोकऱ्या हातात असताना केवळ मामांनी भारतीय अभियांत्रिकी सेवा परीक्षेसाठी प्रोत्साहीत केल्यामुळे आपण हे यश संपादित करू शकल्याची भावना रविवारी (दि. १५) गौरव राय याने व्यक्त केली. या परीक्षेच्या इतिहासातील सर्व विक्रम मोडून आतापर्यंत सर्वाधिक ७४९ गुण मिळवणारा गौरव देशातील पहिला विद्यार्थी आहे.

अमरावती येथील आशियाड कॉलनीत राहणाऱ्या व शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालयात स्थापत्य विभागात सहाय्यक प्राध्यापक असलेल्या रामप्रवेश कपिलदेव राय यांचा मुलगा गौरवने भारतीय अभियांत्रिकी सेवा (आयईएस) परीक्षेत ऐतिहासिक बाराशे पैकी ७४९ गुण मिळवून नवा विक्रम स्थापन केला आहे. देशपातळीवर महाराष्ट्रातून पहिला येण्याचा मानही गौरवने मिळवला. अभियांत्रिकी सेवेत या परीक्षेला देशात सर्वात मानाचे स्थान आहे. रामप्रवेश राय नोकरीनिमित्त कराड येथे असल्याने गौरवचे पहिली ते सातवीपर्यंतचे शिक्षण तेथेच झाले. त्यानंतर राय आचार्य पदवीसाठी रुडकी आयआयटी येथे गेल्यामुळे त्याचे दहावीपर्यंतचे शिक्षण रुडकी येथेच झाले. त्यानंतर राय यांची नियुक्ती येथील शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालयात झाल्यामुळे अकरावी व बारावी पर्यंतचे शिक्षण श्री शिवाजी विज्ञान महाविद्यालयात झाले. २०१३ मध्ये पुणे येथील शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालयातून स्थापत्य शाखेची पदवी घेतली. २०१४ मध्ये गौरवने ‘गेट’ ची परीक्षा दिली. यात देशपातळीवर तो दुसरा आला. त्यानंतर त्याला एल अँड टी, आयओसीएल सारख्या बड्या कंपन्यांमध्ये वार्षिक दहा ते बारा लाख रुपये पॅकेज असलेल्या नोकऱ्यांची ऑफर आली. परंतु हैदराबाद येथील अणुउर्जा विभागात अतिरिक्त संचालक पदावर काम करणारे गौरवचे मामा डॉ. अश्विनीकुमार राय यांनी गौरवची तल्लखता ओळखून त्याला ‘आयईएस’ परीक्षेसाठी प्रोत्साहित केले. यासाठी गृहिणी असलेली आई मंजू यांनीही पाठपुरावा केली. हे यश मिळवण्यासाठी

क्लाससह एकूण १८ तास गौरवने अभ्यासासाठी झिजवले. मन लावून अभ्यास केल्यामुळेच हे यश मिळाल्याचे त्याने सांगितले.

पहिल्याच प्रयत्नात सर केले यशाचे शिखर

गौरवने पहिल्याच प्रयत्नात आयईएस परीक्षा नव्या विक्रमासह उत्तीर्ण केली. यासाठी तो दिल्लीच्या 'मेड इझी कोचिंग इन्स्टिट्यूट' मध्ये वर्षभर अभ्यास करून हे यशाचे शिखर गाठले आहे.

वर्षभरातून एकदाही तो घरी आला नाही

शिक्षणासाठी बाहेर गावी गेलेल्या विद्यार्थ्यांना घरच्या आठवणी व्याकूळ करतात. परंतु दिल्लीला गेलेला गौरव एकदाही परत आला नाही. आई-वडिलांची आठवण आल्यास त्यांना बोलावून घ्यायचा.

'आयएएस' व्हायचेय

भारतीय अभियांत्रिकी सेवा परीक्षेत यश मिळाले असले तरी मी असमाधानी आहे. मला आयएएस व्हायचे असून, मी नोकरी करित आयएएसची तयारी करणार आहे.

गौरव राय

IPS

ता.क.- भारतीय पोलीस प्रशासनात रुजू

सौजन्य - दैनिक दिव्य मराठी

अमरावती.

***

भाजी विक्रेत्याची मुलगी

एमपीएससीत सहावी

आता मंत्रालयात करणार काम

प्रबळ इच्छाशक्तीच्या जोरावर आजवर अनेकांनी यशाची शिखरे सर केली आहेत. मध्यंतरी हॉटेलमध्ये वेटर म्हणून काम करणारा साताऱ्यातील एक युवक मंत्रालयात अधिकारी झाला. त्या पाठोपाठ आता पितृछत्र हरपलेल्या अन् वेळप्रसंगी आईसोबत भाजीविक्री करून कुटुंबाची गुजराण करणाऱ्या स्नेळा मस्के या तरुणीनं महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेत मुलींमध्ये सहावा क्रमांक पटाकवला आहे. प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करून यशाला गवसणी घालणारी स्नेहा आता मंत्रालयात लिपिक म्हणून काम करणार आहे.

नववीन असतानाच २००२ मध्ये पितृछत्र हरपलेली स्नेहा विलास मस्के हिने मोठ्या जिद्दीनं हे यश संपादन केलं आहे. घरची परिस्थिती बेताची असल्यानं स्नेहाची आई भाजी विकून घरचा उदरनिर्वाह चालवते. स्नेहाचं एमएससी पर्यंतच शिक्षण झालं आहे. लहानपणापासूनच हुशार असलेल्या स्नेहाला अधिकारी व्हायची इच्छा होती. परंतु वडिलांच्या निधनाने ही इच्छा अपुरी राहते की काय? अशी भीती तिला वाटत होती. मात्र आईच्या व भावंडांच्या पाठिंब्यावर तिने हे यश संपादन केले आहे.

स्नेहाचा मोठा भाऊही यूपीएससीचा अभ्यास करत आहे. भावाच्या मार्गदर्शनाखाली तिने महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची तयारी सुरू ठेवली. कधीकधी स्नेहासुद्धा आईसोबत भाजी विकायला जाते. एमएससी होऊनसुद्धा नोकरीसाठी खूप प्रयत्न केले. मात्र ती काही मिळत नव्हती. मग मोठ्या भावानं एमपीएससीचा अभ्यास करण्याचा सल्ला दिला आणि तिने यशाला गवसणी घातली. आता ती मंत्रालयात लिपिक म्हणून काम करणार आहे. खडतर परिस्थितीवर मात करून स्नेहाने घेतलेली गगनभरारी युवा पिढीला प्रेरणादायी अशीच आहे.

स्नेहानं मोठ्या जिद्दीनं यश मिळवताना स्वतःवर अनेक बंधनं घातली. तरुण पिढी मोबाईलचा अतिवापर करते, अशी तक्रार सगळीकडून होत असताना स्नेहा मात्र मोबाईल वापरत नाही. मात्र एवढ्याच यशावरच थांबायचं नाही, असा निर्धार स्नेहानं केला आहे.

सौजन्य - दैनिक मतदार

***

मेहकर एएसपींची एव्हरेस्ट मोहीम

पाच अधिकाऱ्यांची चमू करणार चढाई,
पंतप्रधान हिरवी झेंडी दाखवणार

जगातील सर्वात उंच शिखर असलेला 'माउंट एव्हरेस्ट' सर करावा, अशी प्रत्येक गिर्यारोहकाची आंतरिक इच्छा असते. ही संधी केंद्र शासन व भारतीय गिर्यारोहक संस्थेने देशातील पाच नागरी सेवेतील अधिकाऱ्यांना उपलब्ध करून दिली आहे. मूळचे पंजाबचे व सध्या अमरावती परिक्षेत्रातील बुलढाणा जिल्ह्यातील मेहकर येथे एएसपी म्हणून कार्यरत असलेले सुहैल शर्मा IPS यांचा समावेश यामध्ये आहे.

या आव्हानात्मक मोहिमेसाठी पाच अधिकाऱ्यांची चमू २६ मार्चला आपल्या मोहिमेचा श्रीगणेशा करणार आहेत.

सुहैल शर्मा हे २०१२ च्या तुकडीचे आयपीएस अधिकारी आहेत. पंजाबमधील अमृतसर हे त्यांचे मूळ गाव. त्यांनी हिमाचल प्रदेशच्या जे.पी. युनिव्हर्सिटी ऑफ इन्फॉर्मेशन टेक्नॉलॉजीमधून इलेक्ट्रानिक्स विषयात बी.टेक. पूर्ण केले आहे. सध्या त्यांची नियुक्ती बुलढाणा जिल्ह्यातील मेहकर येथे एएसपी म्हणून आहे. सुहैल शर्मा यांना गिर्यारोहणाची आवड आहे व यापूर्वीही त्यांनी गिर्यारोहण केले आहे.

‘गोल्डन जुबली’ निमित्त आयोजन

१९६५ मध्ये देशातील पहिली व्यक्ती माउंट एव्हरेस्टवर चढली होती. त्यावेळी लेफ्टनंट कर्नल एम.एस. कोहली यांच्या नेतृत्वात २१ जणांची चमू 'माउंट एव्हरेस्ट' सर करण्यासाठी निघाली होती. त्यापैकी नऊ जणांनी यशस्वीपणे 'माउंट एव्हरेस्ट' सर केले होते. त्याच घटनेला यंदा २०१५ मध्ये ५० वर्षे पूर्ण झालीत. याच घटनेची गोल्डन जुबलीनिमित्त केंद्र शासनाच्या युवा व क्रीडा मंत्रालय व भारतीय गिर्यारोहण संस्था यांच्या वतीने देशाच्या नागरी सेवेत काम करणाऱ्या पाच वरिष्ठ अधिकाऱ्यांची चमू 'माउंट एव्हरेस्ट' वर चढाईसाठी पाठविण्यासाठी निवडण्यात आली आहे. या चमूमध्ये महाराष्ट्रातून एकमेव अधिकारी सुहैल शर्मा यांचा समावेश आहे. या पाच अधिकाऱ्यांच्या चमूला २६ मार्चला नेपाळ देशातील लुकला विमानतळावर पंतप्रधान हिरवी झेंडी

दाखवणार आहेत. त्यानंतर या गिर्यारोहक अधिकाऱ्यांचा खडतर प्रवास सुरू होईल.

मे मध्ये पोहोचणार 'माउंट एव्हरेस्ट' वर

समुद्र सपाटीपासून ८,८४८ मीटर उंच असलेल्या या शिखराच्या चढाईसाठी २६ मार्चला काठमांडू बेसकॅम्पपासून सुरुवात केल्यानंतर संपूर्ण प्रवास ७० दिवसांचा राहण्याचा अंदाज आहे. वातावरण, येणाऱ्या समस्या यशस्वीपणे पार केल्यानंतर हे गिर्यारोहक 'माउंट एव्हरेस्ट' वर पोहोचतील, त्या वेळी मे महिना उजाडलेला असेल.

चढाईदरम्यान तापमान -४० ते -५० डिग्री

ही चढाई पार करताना सात हजार ११६ मीटर उंचीवर या गिर्यारोहकांना शेवटचा कॅम्प असेल. त्यानंतर मात्र 'माउंट एव्हरेस्ट' च्या टोकापर्यंत त्यांना कॅम्प नाही. बर्फवृष्टी, हिमनद्या, हिमवादळ, हजारो मीटर खोलीच्या दरी, वादळ यांचा सामना या गिर्यारोहकांना करावा लागणार आहे. एव्हरेस्टवर भूसपाटीच्या तुलनेत ऑक्सिजनचे प्रमाण ३३ ते ५० टक्के कमी राहते. तसेच तापमान हे -४० ते -५० डिग्री राहते. अशा अनंत अडचणी पार करून 'माउंट एव्हरेस्ट' सर करावा लागणार आहे.

सौजन्य - दैनिक दिव्य मराठी

***

स्वप्नपूर्तीच्या आनंदाचा ध्यास

माझे नाव सुधाकर विश्वनाथराव शिंदे. मी परभणी जिल्ह्यातील पालम तालुक्यातील उमरा (काजी) या गावचा. हे गाव नांदेड आणि लातूरच्या सीमेवर आहे. आजही माझे उमरा हे एवढे दुर्लक्षित आहे, की पालम तालुक्यापासून १० किलोमिटरचे अंतर कापायला पाऊण तास लागतो. आजही गावात दवाखाना, पोस्ट, बँक यापैकी काहीही नाही. शाळा आहे ती फक्त चौथीपर्यंत.

आमचे बाबा (वडील) कधीही शाळेत गेले नाहीत. पूर्ण आयुष्य शेतीत गेलेले. आठवड्यातून दोन-तीन बाजार माळवं (भाजीपाला) आठवडी बाजारामध्ये नेऊन दिवसभर विकायचा. मी पण बाबांसोबत जायचो व भाजीपाला विकण्यास मदत करायचो. उन्हाळ्याच्या सुट्टीत शेतातील मशागतीत मदत करायचो. यापलीकडे मी शेतात कामे केली नाहीत.

आम्ही पाच भाऊ, दोन बहिणी. माझे तिसरीपर्यंतसचे शिक्षण उमरा येथे जिल्हा परिषदेच्या शाळेत झाले. आमचे दादा (मोठे भाऊ सुरेश शिंदे) आय.टी.आय. पूर्ण करून औरंगाबादला वहिनी (सौ. सुरेखा शिंदे) आणि माझ्यासोबत आहे. मी दोन-अडीच वर्षांचा असतानाच माझी आई वारली.

माझे सहावी ते बारावीपर्यंतचे शिक्षण नवोदय विद्यालय कन्नड, औरंगाबाद येथे झाले आणि हीच आयुष्यातील पहिली संधी ठरली. देशातील विविध राज्यांमधून आलेले शिक्षक अत्यंत शिस्तबद्ध व कडक नियमाने चालणारी संस्था आणि आयुष्यभरासाठी मिळालेले मित्र हा माझा ठेवा आहे. आजही मी कुलकर्णी सर, जे.आर. गुरु सर, कांबळे सर, डावरे मॅडम साधू सर अनेकांच्या संपर्कात आहे.

१२ वी नंतर मी पुढे मेडिकलसाठी एक वर्ष तयारी केली, पण अपयश आले. आयुर्वेद कॉलेजला घेतलेली अँडमिशन सोडून मी कृषी विद्यापीठात (परभणी) बी.टेक. (फूड टेक्नॉलॉजी) केले आणि पुढे एम.टेक. केले. उद्देश फक्त एखाद्या बहुराष्ट्रीय कंपनीत नोकरी मिळावी एवढाच होता आणि ती मिळालीदेखील. कॅडबरी या कंपनीत माझी निवड झाली होती. पण याच काळात स्पर्धा परीक्षा द्याव्यात हा निश्चय केला. दिल्लीत तीन महिने काढून, पुणे येथे पूर्णवेळ अभ्यास सुरू केला. २०१२ ची पहिली पूर्वपरीक्षा पास झालो

आणि दादानी यावरच पेढे वाटले. यावरून अपेक्षांचे किती ओझे आहे हे जाणवले. पण पहिल्या मुख्य परीक्षेत अपयश आले! पूर्णपणे निराश झालो असलो तरी, मुख्य परीक्षेत चांगले मार्क्स मिळाल्याने पुढच्या प्रयत्नात नक्की यश मिळेल या खात्रीने अभ्यासाला लागलो. पण, या वेळी पूर्व परीक्षाच उत्तीर्ण झालो नाही! खूप खचल्यागत वाटले. दादाला आणि गावाकडे ही गोष्ट सांगितली नाही. एक सकारात्मक बाब म्हणजे मी MPSC ची परीक्षा दिली होती. राज्यसेवेत मी २०१३ मध्ये सहायक गटविकास अधिकारी (वर्ग-२) झालो. सगळीकडे आनंद होता. मी नागपूरला (वनामती प्रशिक्षण संस्था) प्रशिक्षणही सुरु केले होते. पण UPSC तून IAS बनावचे स्वप्न, स्वप्नच राहील का, या भीतीने मी रिस्क घेतली. वनामती सोडली आणि पुन्हा UPSC २०१४ चा अभ्यास सुरु केला.

यावेळी गावाकडे/ नातेवाईकांमध्ये मला पूर्णपणे वेड्यात काढण्यात आले, कारण BDO कुणी सोडते का? असा प्रश्न आला. याअगोदर तर मला स्पर्धा परीक्षा करताना पायरी-पायरीने (क्लर्कपासून पुढे) जाण्याचे सल्लेही दिले होते.

पण २०१४ चे वर्ष पूर्णपणे यशाचे ठरले. मला MPSC मधून उपजिल्हाधिकारी आणि UPSC तून IAS मिळाले. पुढे यशदामध्ये प्रशिक्षण आणि लालबहादूर शास्त्री मसुरी येथे प्रशिक्षण, भारत दर्शनमध्ये अर्ध्या देश फिरणे, साऊथ कोरियामध्ये प्रशिक्षण, उत्तर त्रिपुरा येथे एक वर्ष जिल्हा प्रशिक्षण आणि आता त्रिपुरामध्ये उप-मुख्य निवडणुक अधिकारी या अनेक जबाबदाऱ्या पार पाडताना अतिशय समाधान वाटते. अजून बराचसा काळ देशसेवेत आणि आपल्या माणसांच्या सेवेत जाईल.

या सर्व गोष्टीतून मी खूप खडतर प्रवास केला. एका निरक्षर शेतकऱ्याचा मुलगा IAS (जिल्हाधिकारी) झाला किंवा माझ्या गावाला सुविधा नसतानाही एवढे यश प्राप्त केले, हे मला माझी स्वतःची पाठ थोपटण्यासाठी सांगायचे नाही, तर मी प्रतिकूल, परिस्थितीत देखील संधीचे सोने केले हे महत्वाचे आहे.

* मला शेतीत काम करून भावांनी पैसे दिले. ते मी सत्कारणी लावले. परीक्षेला समजून घेतले आणि त्यासाठी जे लागते ते निरंतर केले. निरंतर प्लॅन

केला. उदा. जर UPSC मुख्य परीक्षेला तुम्हाला उत्तरे लिहावी लागतात, तर रोज लिखाणाचा सराव आणि त्याचे चेकिंग करून घेणे खूप गरजेचे आहे. पूर्वपरीक्षेला बहुपर्यायी प्रश्न विचारतात, तर ते सोडवणे इत्यादी.

* माझे यश पूर्णपणे अपूर्ण राहील जर मी ममताचा (माझी पत्नी) उल्लेख नाही केला तर! आम्ही पुण्यातच अभ्यास करताना भेटलो आणि पुढे कमी खर्चिक नोंदणी विवाह केला. आमच्या बाबांची ती आता लाडकी सून आहे!

* माझे शेवटी हेच आवाहन आहे, की UPSC / MPSC / इतर कोणत्याही लोकसेवा परीक्षा आपल्याला अनेक संधी देतील, त्यांचा फायदा घ्या. पण युवकांनी या सर्वांच्या मागे पाच-सात वर्षे देणे मला प्रासंगिक वाटत नाही. विविध स्पर्धा परीक्षा देऊन मिळेल ते पद जरूर घ्यावे मात्र आपल्या अंतिम ध्येयाचा विसर न पडू देता ध्येयपूर्तीसाठी पुन्हा कार्यरत राहिले पाहिजे. आपल्या सर्वांच्या स्वप्नपूर्तीसाठी मी प्रार्थना करतो.

सुधाकर विश्वनाथ शिंदे
IPS

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

पालकांचा विश्वास सार्थ ठरविल्याचे समाधान!

माझा IAS होण्याचा प्रवास हा खरं तर अजिबात खाचखळग्यांचा नव्हता. माझे वडील हे क्लास वन लेव्हलचे अधिकारी होते. त्यामुळे (IAS, IPS) बदल मला लहानपणापासूनच माहिती होती. तरीदेखील आपणही मोठा अधिकारी व्हावे असं काही मी लहानपणीच ठरवलं नव्हतं. १२ वी नंतर माझी एमबीबीएसला जाण्याची इच्छा मात्र मेडिकल सीईटीमध्ये पुढेसे मार्क्स मिळाले नाहीत म्हणून मी फर्ग्युसन कॉलेजमध्ये बीएससीला प्रवेश घेतला. बीएससी करतानाच मी यूपीएससीची तयारी करण्याचा निर्णय घेतला. घरची आर्थिक परिस्थिती उत्तम असल्याने घरून खूप पाठिंबा मिळाला. एक मुद्दा मला प्रकर्षाने नमूद करावासा वाटतो की, घरची आर्थिक परिस्थिती बिकट असताना यूपीएससी करणे जसे कठीण आहे तसेच ती चांगली बसतानासुद्धा कठीण असते. कारण तेव्हा आपल्या आजूबाजूला बरीच प्रलोभने असतात. अशा प्रलोभनांना बळी पडणेदेखील सहज शक्य असते. शिवाय उच्चभ्रू समाजात अपेक्षांचं ओझं पण जास्त असतं, असं मी मानतो.

यूपीएससी करत असतानाच जॉब करत असल्यामुळे तयारीची पारंपारिक पद्धत मला वापरता आली नाही. यूपीएससीचा अभ्यास करताना प्रोफेशनल अॅप्रोज असणे गरजेचे असते. एखादे पुस्तक किंवा नोट्स वाचताना त्याचा परीक्षेच्या दृष्टीने कसा फायदा होणार याची चांगली माहिती किंवा आकलन असले पाहिजे. मागील प्रश्नपत्रिकांच्या चांगल्या अभ्यासातून हा समज विकसित होत जातो, असा माझा अनुभव आहे. याशिवाय परीक्षेचा अभ्यासक्रमही नीट माहित असायला हवा. मुख्य परीक्षेसाठी लिखाणाची चांगली प्रॅक्टिस लागते. सोबतच कमी वेळेत विचार करून व्यवस्थित मांडणी करण्याचा सराव हा खूप महत्वाचा ठरतो. पूर्व परीक्षेसाठीदेखील आपण आपली स्वतःची स्ट्रॅटेजी तयार करणे आवश्यक ठरते. वस्तुनिष्ठ माहिती लक्षात ठेवण्याची सवय प्रिलिमसाठी खूप उपयोगाची ठरते. इंटरव्ह्यूमध्ये “मिनिंगफुल कन्व्हर्सेशन” ही संकल्पना आपल्याला प्रत्यक्षात साकारावी लागते. पूर्व, मुख्य परीक्षा व मुलाखतीबद्दल मी अगदी एका वाक्यात लिहिले असले तरी हा संपूर्ण प्रवास स्वतःला अधिक परिपूर्णतेकडे घेऊन जाणारा असतो. या प्रवासात आपण स्वतःच आपल्या मी IAS अधिकारी होणाऱ्या!

चुका दुरुस्त करत स्वतःची स्ट्रॅटेजी बनवत असतो. शिवाय, इतर कुणाचीही रेडीमेड स्ट्रॅटेजी फारशी उपयोगाची ठरत नाही. मी 'द युनिक अॅकॅडमी' मध्ये शिकवत असल्याने मला तुकाराम जाधव सर व मल्हार पाटील सरांचे व्यक्तिगत मार्गदर्शन लाभले. शिवाय युनिकच्या संदर्भसाहित्याचाही उपयोग झाला.

यूपीएससीचा अभ्यास करताना व यूपीएससीच्या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना विद्यार्थ्यांच्या मनात यूपीएससीच्या तयारीबद्दल अनेक गैरसमज असल्याचे लक्षात आले. अशा काही गैरसमजांचा मलादेखील सुरुवातीच्या टप्प्यात त्रास झाला होता. या गैरसमजांबद्दल मला लिहायला आवडेल. पहिला गैरसमज म्हणजे यूपीएससी करताना स्वतःला कोंडून घेऊन अठरा-अठरा तास अभ्यास करावा लागतो. खरं तर यूपीएससी ही परीक्षा अत्यंत व्हर्साटाईल आहे. त्यासाठी चौकस राहणे आणि नवनवीन सोर्स वापरणे गरजेचे असते. रोज १८ तास अभ्यास वर्षभर करणे शक्य असते असे मला वाटत नाही आणि तशी गरजही नसते. सिलॅबसनुसार योग्य संदर्भसाहित्य निवडणे, ते नीट अभ्यासणे, नोट्स तयार करणे, केलेल्या अभ्यासाची नियमित रिव्हिजन करणे व वृत्तपत्र वाचनातून चालू घडामोडींबद्दल स्वतःला अपडेट ठेवणे, त्यासाठी उपलब्ध सर्व स्रोत वापरणे असे सातत्यपूर्ण प्रयत्न करावे लागतात. नियमित सरावातून आपण कुठे कमी पडत आहोत किंवा कशावर अधिक भर देण्याची गरज आहे हे आपल्या लक्षात येत असते. यूपीएससी व एमपीएससीचा एकत्र अभ्यास करून यश मिळविता येत नाही, असाही काहींचा गैरसमज असतो. मी यूपीएससी आणि एमपीएससीचा अभ्यास एकत्र केला. शिवाय, यूपीएससीतून IAS तर एमपीएससीतून DySp ही पदे एकाच वर्षी मिळविले. त्यामुळे या दोन्ही परीक्षांना अभ्यास एकत्र होत नाही हे मला मान्य नाही. फक्त दोन्ही परीक्षांच्या स्वरूपानुसार तुम्हाला अभ्यासाचे नियोजन करून त्यामध्ये सुसूत्रता ठेवावी लागते. आयएएस होण्यासाठी प्रचंड बुद्धिमत्तेची गरज असते असाही एक गैरसमज असतो. मी असं मानतो की यूपीएससी ही सरासरी बुद्धिमत्ता असणाऱ्यांसाठी डिझाइन केलेली परीक्षा आहे. (Intelligent Quotient) पेक्षा (Emotional Quotient) EQ जास्त उपयोगी ठरत असतो. माझ्या बॅचमध्ये मी सरासरी बुद्धिमत्ता असलेले जास्तीत जास्त ऑफिसर्स पाहिले आहेत. त्यामुळे परीक्षेत यश मिळवून अधिकारी होणारे हे काहीतरी असामान्य बुद्धिमत्तेचे नसतात तर त्यांनी फक्त योग्य दिशेने प्रयत्न केलेले असतात हे लक्षात घेतले पाहिजे. त्यामुळे अशा

प्रयत्नांची जोड देऊन यूपीएससीतील यश हे सहजसाध्य बनविता येते, असे माझे मत आहे.

परीक्षेतील यशानंतर तुमचे आयुष्य सर्वार्थाने बदलून जाते, मसुरीतील प्रशिक्षणाचा काळ हा खूप संस्मरणीय ठरतो. प्रशिक्षणानंतर जेव्हा IAS म्हणून माझी पहिली पोस्टिंग झाली तेव्हा आयएएस अधिकाऱ्याकडे असणारे अधिकार आणि जबाबदारी खऱ्या अर्थाने जाणीव झाली. सामाजिक क्षेत्रात मोठे बदल घडविण्याची संधी आपल्याला मिळते. त्यामुळेच एका आयएएस अधिकाऱ्याला आपल्या समाजात प्रतिष्ठा प्राप्त होते. यूपीएससीच्या अभ्यासादरम्यान विद्यार्थ्यांसाठी त्यांचे पालक हे मोठा आधार असतात. त्यांनी आपल्या पाल्यावर विश्वास ठेवावा आणि आजूबाजूचे लोक काय म्हणतात याकडे दुर्लक्ष करावे. यूपीएससीचे दुर्दैव हे की ज्यांनी कधी तयारी केलेली नाही तेच जास्त सल्ले देऊन दिशाभूल करतात. विद्यार्थ्यांना सुद्धा त्यांच्यावर असणाऱ्या जबाबदारीची जाणीव ठेवावी. २० ते ३५ या वयात वेळ वाया घालवणे खूप घातक असते. देशातील बेरोजगारी लक्षात घेता लवकर यश मिळवून स्वतःला आर्थिकदृष्ट्या सुरक्षित करण्याला आपले प्राधान्य असले पाहिजे.

राहूल पांडवे
IPS, कर्नाटक

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

अपयशातच दडले होते यश!

UPSC च्या निकालाचा तो दिवस होता. आज निकाल लागेल, अशी मनात थोडी धास्तावलेल्या मनाने 'लायब्ररी' मध्ये अभ्यास करीत बसलो हातो. आजवर चार UPSC चे 'इंटरव्ह्यू' देऊन झाले होते. मी यशाच्या अगदी जवळ होतो. तेवढ्यात मित्रांगडून समजले, "अरे निकाल लागला!" मनात प्रचंड धगधग, निकाल बघितला आणि अभिनंदनाचा वर्षावच सुरु झाला.

“निश्चयाचे बळ । तुका म्हणे हेची फळ ।

असाध्य ते साध्य । करीता सायास ।

कारण अभ्यास । तुका म्हणे ॥”

मी डॉ. सागर दत्तात्रय डोईफोडे IAS. सध्या जम्मू-काश्मीर केडरमध्ये उपविभागीय दंडाधिकारी (Sub-Divisional Magistrate) म्हणून 'उरी' येथे कार्यरत आहे. त्याचबरोबर भारत-पाकिस्तान व्यापाराचा पदभार देखील सांभाळत आहे.

माझे मूळ गाव निबोडी, बारामती-इंदापूर रोडवर, अगदी भवानीनगर साखर कारखान्यापासून ५ कि.मी. अंतरावर. वडील दत्तात्रय डोईफोडे प्रशासकीय सेवेत असल्यामुळे माझे शिक्षण बारामती-कोल्हापूर- सातारा- सांगली-पुणे येथील विविध शाळांमध्ये झाले. सन २००३ ते २००८ या कालावधीत मी पुण्यातील डॉ. डी. वाय. पाटील कॉलेजमधून BDS केले. खरे तर जनतेमध्ये जाऊन काम करण्याची माझी तीव्र इच्छा असल्याने मी अगदी 'ग्रॅज्युएशन' च्या काळातच प्रशासकीय सेवेत जाण्याचा निर्णय घेतला. त्याचबरोबर 'डेंटिस्ट' हे करीअर 'प्लॅन बी' म्हणून निवडले.

माझ्या UPSC च्या प्रवासाला सन २००६ मध्ये सुरुवात झाली; पण खरा अभ्यास सुरु झाला २००८ मध्ये. मी अतिशय सुरेख 'प्लॅनिंग' केले आणि त्याची अंमलबजावणीदेखील यशस्वीपणे केली. या गोष्टींच्या बळावर मी प्रथम प्रयत्नात पूर्व व मुख्य परीक्षा पास करून थेट 'इंटरव्ह्यू' पर्यंत मजल मारली; परंतु अंतिम निकालामध्ये यश हुलकावणी देऊन गेले. दुसऱ्या आणि तिसऱ्या प्रयत्नातदेखील पुन्हा असेच घडले. या वेळी मात्र आम्ही मित्रांनी झालेल्या चुका शोधल्या. आम्ही UPSC ची तयारी करणारे सर्व मित्र एकाच बोटीत असून किनारा पार करण्याचा प्रयत्न करीत होतो. अर्थातच, चुकांतून शिकत होतो.

UPSC द्वारे घेण्यात येणाऱ्या CISF परीक्षेत मी भारतातून १२ व्या क्रमांकाने उत्तीर्ण झालो आणि कुठेतरी 'करिअर' निश्चित झाले, असे मनाला वाटत होते. मी एवढ्यावर समाधानी नव्हतो. मला IAS व्हायचे आहे, हे माझे अंतर्मन सांगायचे. माझा वैकल्पिक विषय 'भूगोल' होता. मी चौथ्या प्रयत्नात उत्तरलेखनाचा खूप सराव केला. माझे मुख्य परीक्षेत १०० गुण वाढले. या प्रयत्नात मी IAS साठी पात्र ठरलो.

आता मागे वळून पाहताना आणि या लहान भावंडांना तयारी करताना बघितल्यावर एकच लक्षात येते की, UPSC ही केवळ बुद्धिमत्ता किंवा हुशारी तपासणारी परीक्षा नाही तर सातत्य, संयम, आत्मविश्वास, निर्णयक्षमता यांची चाचणी घेणारी परीक्षाप्रणाली आहे. खरे तर विद्यार्थ्यांनी परीक्षेची तयारी करीत असताना मला परीक्षा का उत्तीर्ण करायची आहे? हा प्रश्न वेळोवेळी स्वतःला विचारावा. एकदा सकारात्मक उत्तर मिळाले, की जिद्द-सातत्य-परिश्रम यांच्या बळावर यशाची शाश्वती वाढते.

माझ्या UPSC च्या प्रवासात माझे आई-बाबा, सर्व गुरुजन, भावंड आणि मित्रपरिवार यांचे खूप सहकार्य मिळाले. मला स्पर्धा परीक्षांची तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना एवढेच सांगावेसे वाटते, "लक्ष्य न ओझल हो ना पाँ कदम मिलाकर चल, मंजिल तेरी पग चुमेगी आज नहीं तो कल।" स्पर्धा परीक्षांची तयारी करणाऱ्या सर्व भावी अधिकाऱ्यांनो, तुम्हाला खूप खूप शुभेच्छा!

* माझ्यावर लहानपणापासून वारकरी सांप्रदायाचा प्रभाव आहे. मी पायी वारीला जायचो. अध्यात्माच्या शिकवणीमुळे माझा पांडुरंगावर व कर्मावर प्रचंड विश्वास आहे. आज मी 'उरी' सारख्या संवेदनशील ठिकाणी काम करीत असताना वयाच्या तिसाव्या वर्षी भारत-पाकिस्तान व्यापाराची जबाबदारी मिळाली.

* हा व्यापार पुन्हा सुरूलात केला. त्याचप्रमाणे शासकीय यंत्रणा अतिशय प्रभावीपणे राबवून जनतेच्या मनात शासनाप्रती विश्वास निर्माण केला. आज कष्टकरी, पीडित, गोरगरिबांचे प्रश्न सोडविल्यानंतर मनोमन मिळणारे समाधान यामुळे प्रशासनात येण्याचा निर्णय योग्य वाटतो.

डॉ. सागर डोईफोडे (IAS)

शब्दांकन - अरविंद कायंदे

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

सीआरपीएफ मधील आव्हानात्मक पदाला मराठी महिलेची गवसणी

करीअरच्या नवीन वाटा शोधून त्यामध्ये यश मिळविणे हे खूपच आव्हानात्मक काम असते. यूपीएससी मार्फत CRPF(Central Reserve Pollice Force) यामध्ये Assistant Commandant या पदाकरिता निवड झाल्यानंतर या नवीन करीअरच्या वाटा किती अवघड असतात, याची जाणीव होते. बीड जिल्हाच्या केज तालुक्यात शेतकरी कुटुंबामधून माझी जडणघडण झाली. माझे मामा सुमंत भांगे हे IPS, तर काका धीरेंद्र कुटे (IPS,IG) ओडिशा यांची मला खूपच प्रेरणा होती. त्यातही काका IPS असल्यामुळे पोलीस सेवेबद्दल जास्तच आकर्षण होते. पुण्याच्या एस.पी.कॉलेजमधून बी.ए., करताना यूपीएससीची तयारी सुरु केली. पुढे दिल्लीमध्ये तयारी करताना सीआरपीएफ साठीची परीक्षा दिली. २०१२ मध्ये असिस्टंट कमांडंट या पदासाठी माझी निवड झाली. विशेष म्हणजे त्याच वर्षी माझे दोन्ही भाऊ विनोद तांदळे आणि किशोर तांदळे यांचीदेखील (BSF(Border Security Force) मध्ये असिस्टंट कमांडंट पदासाठी निवड झाली. एकाच परीक्षेमध्ये तीन भावंडांची निवड होण्याची कदाचित ही पहिलीच वेळ असेल.

सीआरपीएफ हे केंद्र शासनासाठी पोलीस दलाचे कार्य करते. नक्षलवाद्यांविरुद्ध लढा, दंगल नियंत्रण, नैसर्गिक आपत्तीमध्ये मदतकार्य, लोकसभा व विधानसभा निवडणुकांसाठी कायदा व सुव्यवस्था राखण्यासाठी मदत, तसेच युनायटेड नेशन्सच्या शांतीसेनेमध्ये देखील सीआरपीएफ भाग घेत असते. त्यामुळे हे अत्यंत जबाबदारीचे व आव्हानात्मक पद ठरते. सुरुवातीला हे सर्व अवघड वाटायचे. पण प्रशिक्षणादरम्यान हळूहळू भीती कमी होत गेली सीआरपीएफचे फिजिकल ट्रेनिंग हे खूपच अवघड समजले जाते. रोज १२ ते १५ किलोमीटर पळणे, दोन ते तीन तास परेड, विविध शस्त्रांचा अभ्यास आणि ती चालवण्याचे प्रशिक्षण अशा सर्व गोष्टी कडक शिस्तीमध्ये कराव्या लागतात. शेवटचे दोन महिने जंगल कॅंप या प्रकारात जंगलामध्ये तयारी चालते, निबीड अभयारण्यात रात्री-बेरात्री चालणे, केवळ भात खाऊन दिवस काढणे, अशा कठीण प्रकारात मोडणारे हे ट्रेनिंग असते. पण अशा खडतर प्रशिक्षणामधूनच पोलीस अधिकाऱ्यांची

जडणघडण होत असते. शांत स्वभाव आणि त्यात महिला त्यामुळे सीआरपीएफची जबाबदारी यामुळे माझ्या परिचितांमध्ये मला हे झेपेल की नाही, अशी चिंता होती. मात्र जबाबदारीची जाणीव आणि आव्हानात्मकतेची ऊर्मी यामुळे मी या खडतर प्रशिक्षणातून घडत गेले.

प्रशिक्षणानंतर माझी पहिली पोस्टिंग ही नागपूरच्या २१३ महिला बटालियनमध्ये झाली. राखीव बटालियन असल्यामुळे भारतामध्ये कुठेही कामानिमित्त जावे लागत असे. उत्तर प्रदेश विधानसभा निवडणुका, गुजरात निवडणुका या खऱ्या अर्थाने संस्मरणीय होत्या. उत्तर प्रदेशमध्ये तर अगदी खेड्यापाड्यांमध्ये जाऊन तिथली समाजव्यवस्था जवळून अनुभवता आली. गुजरात निवडणुकांवेळी देखील असाच अनुभव आला. बाबा राम रहीम यांच्या अटकेमुळे उसळलेल्या दंगली नियंत्रणात आणणे हे खरंच खूप अवघड काम होते. इतर वेळी शांत असणारा, गुण्यागोविंदाने नांदणारा समाज हा किती हिंसक होऊ शकतो, याची जाणीव झाली. सीआरपीएफमुळे अशा अनेक आव्हानात्मक व विविधांगी कामाचा अनुभव आला. पण भारतीय समाजात महिलांचे स्थान किती दुय्यम आहे, याची प्रकर्षाने जाणीव झाली. महिलांना दुय्यम लेखण्याचे खूप प्रसंग पाहिले. त्यातही आर्थिक सक्षमीकरण नसल्यामुळे परिस्थिती अधिकच बिकट बनते. तसेच शारीरिक व मानसिक छळही होतो. अशाही परिस्थितीत सावित्रीच्या लेकी जेव्हा एखादे पद मिळवितात किंवा यशाला गवसणी घालतात तेव्हा त्या इतरांसाठी निश्चितच प्रेरणादायी व पथदर्शी ठरतात. सीआरपीएफमुळे मला विविध शाळा, कॉलेजांमध्ये मुलींना सेल्फ डिफेन्सचे तंत्र शिकविण्याची संधी मिळाली. समाजात संरक्षणार्थ कायदे असतात, मात्र शारीरिक हल्ल्यांसाठी प्रत्युत्तर हेदेखील स्वसंरक्षणच असते. त्यामुळे प्रत्येक मुली व महिलांना सेल्फ डिफेन्सचे तंत्र अवगत असणे हे अतिशय गरजेचे असल्याची जाणीव झाली. आपल्या करिअरला सांभाळून घेणारा जोडीदार मिळणे ही फारच लाखमोलाची गोष्ट आहे. सर्व मुलींना आणि त्यांच्या पालकांना एकच सांगू इच्छिते, की

“लहरों से डरकर नौका पार नहीं होती

कोशिश करनेवालोंकी कभी हार नहीं होती।”

✳ मला अधिकारी व्हायचं हे मी कॉलेजदरम्यानच ठरवलं आणि त्यासाठी

चिकाटीने अभ्यास केला. आपल ध्येय निश्चित असेल आणि त्यासाठी कष्ट घ्यायची तयारी असली, की यश हमखास मिळते, हा विश्वास आपण बाळगला पाहिजे.

※ यूपीएससीच्या तयारीत चिकाटी आणि अभ्यासातील सातत्य याला अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. अपयश आलं तरी पुन्हा नव्या जोमाने अभ्यासाला लागणं हे गरजेचं असते. एक गोष्ट मला प्रकर्षाने सांगितली पाहिजे, की वाटा कितीही नवीन, आव्हानात्मक आणि खडतर असल्या तरी मनाची तयारी असली, की अडचणी हळूहळू दूर होतात. माझ्या नशिबाने मला भाऊ, मामा, काका यांची प्रेरणा मिळाली. पुढे लग्नानंतरही माझे पती डॉ. अमित मुंडे (IRS, Income Tax) यांची मोलाची साथ लाभत आहे.

स्वाती तांदळे

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

निराशेच्या डोहातच गवसती यशाचा आधार...

मी विवेक दत्तात्रय भस्मे. मी पश्चिम बंगालमधील झारग्राम येथे Additional Collector म्हणून कार्यरत आहे.

माझे प्राथमिक शिक्षण जिल्हा परिषद शाळा नेकनूर, ता. जि. बीड येथे झाले आहे. तर ११ वी व १२ वी चे शिक्षण राजर्षी शाहू महाविद्यालय लातूर येथे व एमबीबीएसचे शिक्षण डॉ. व्ही.एम. गव्हर्नमेंट मेडिकल कॉलेज सोलापूर येथे झाले.

यूपीएससी परीक्षा देण्याची प्रेरणा मला माझ्या वडिलांकडून मिळाली. १० वी पास झाल्यानंतर पैशाअभावी वडिलांना शिक्षक होता आले नाही, हे वडील मला नेहमी सांगत होते. तरीही वडिलांनी शून्यातून विश्व निर्माण केले. वडिलांनी दुसऱ्याच्या दुकानात काम करून हलाखीत दिवस काढले व नंतर स्वतःचा व्यवसाय सुरू करावा म्हणून नेकनूर येथे कापडाचे दुकान सुरू केले. हळूहळू व्यवसाय वाढू लागला. वडिलांची परिस्थिती तशी हलाखीची होती तरीही त्यांनी मेहनत व कष्ट करून आम्हाला शिकविले.

१२ वी नंतर एमबीबीएससाठी सोलापूरच्या डॉ. व्ही.एम. गव्हर्नमेंट मेडिकल कॉलेजला प्रवेश घेतला, वडिलांची इच्छा होती, की मी कलेक्टर व्हावे. वडील त्यांच्या पातळीवर सामाजिक कार्य जमेल तसे करीत होते. गरीब मुलांना शिक्षणासाठी मदत करणे, शेतकऱ्यांना आर्थिक मदत करणे, हे कार्य ते करत होते. परंतु मला त्यांचे मी कलेक्टर व्हावे हे म्हणणे पटत नव्हते. मग मला MBBS करत असताना फारुक नाईकवाडे सर यांचे 'स्टील फेम' हे पुस्तक वाचायला मिळाले. या पुस्तकातून मला प्रेरणा मिळाली. या पुस्तकातील श्रीकर परदेशी सरांनी कलेक्टर बनून केलेले काम वाचल्यावर मला पण वाटले की वडील जे छोटेसे सामाजिक कार्य करीत आहेत, ते आपणही कलेक्टर बनून मोठ्या पातळीवर करू शकतो व आपल्या वडिलांनी पाहिलेले कलेक्टर बनण्याचे स्वप्न साकारू शकतो.

मग मी MBBS झाल्यावर नोकरी न करता पुणे गाठले व यूपीएससीची तयारी सुरू केली. पुण्यातील तज्ञ प्राध्यापकांच्या मार्गदर्शनाखाली अभ्यास सुरू

केला. पहिला प्रयत्न २०१२ मध्ये केला व पहिल्याच प्रयत्नात पूर्व व मुख्य परीक्षा पास झालो व मुलाखतीपर्यंत पोहोचलो. परंतु मी रँकमध्ये आलो नाही. तरीही निराश न होता पुन्हा झालेल्या चुका सुधारून अभ्यासाला लागलो आणि मग २०१३ मध्ये दुसऱ्या प्रयत्नात देशातून ८१२ वी रँक मिळवून उत्तीर्ण झालो व मला इंडियन रेव्हिन्यू सर्व्हिस कस्टम अँड सेंट्रल एक्साइज ही पोस्ट मिळाली. परंतु उराशी बाळगलेले कलेक्टर (IAS) बनण्याचे स्वप्न अधुरेच राहिले होते. मनाशी असे ठरविले होते, की IAS मिळेपर्यंत थांबायचे नाही.

मग पुन्हा अभ्यास सुरुच ठेवला व तिसऱ्या प्रयत्नातही मुलाखतीपर्यंत पोहोचलो परंतु रँकच आला नाही. या वेळी मी पहिल्यांदाच खूप निराश झालो होतो परंतु माझ्या कुटुंबीयांनी व मित्रांनी माझ्यावर दाखवलेल्या विश्वासाच्या बळावर मी पुन्हा चौथ्या प्रयत्नाचा अभ्यास IRS ची ट्रेनिंग करताकरता सुरु केला. ट्रेनिंग करत असताना अभ्यास करणे ही एक तारेवरची कसरत होती. चौथ्या प्रयत्नात अभ्यास करताना माझी मैत्रीण व होणारी पत्नी अंकिता हिने खूप पाठबळ दिले व मी चौथ्या प्रयत्नात देशातून ३९५ वी रँक मिळवून कलेक्टर (IAS) झालो.

IAS चा प्रवास हा यश व अपयशांनी पूर्ण होतो. परंतु माझ्या अभ्यासातील सातत्य, चिकाटी व हार न मनण्याची वृत्ती हे माझ्या यशाचे गमक आहे, असे मला वाटते. IAS मध्ये प्रवेश मिळाल्यावर मसुरी येथे लालाबहादूर शास्त्री अकादमीमध्ये ट्रेनिंग घेतले. तेथील ट्रेनिंग माझ्या व्यक्तिमत्त्वात भर घालणारे व नवीन अनुभव देणारे होते. मसुरीतील ट्रेनिंग संपल्यावर पश्चिम बंगालमधील झारग्राम या आदिवासीबहुल जिल्ह्यात माझी साहायक जिल्हाधिकारी म्हणून नेमणूक झाली.

BDO म्हणून काम करताना आदिवासी लोकांसाठी प्रधानमंत्री आवास योजनेंतर्गत घरे मिळवून देण्यासाठी प्राधान्य दिले तसेच आदिवासी लोकांना MGNREGA मधून रोजगार मिळवून देण्यावर भर दिला तसेच पंचायत समिती स्तरावर E-auction सर्वप्रथम सुरु केले.

आगामी काळात आरोग्य, रोजगार व शिक्षण या सेवांवर भर देऊन काम करायचे ठरविले आहे. स्पर्धा परीक्षेची तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना माझा सल्ला असेल की स्पर्धा परीक्षा देण्याचा निर्णय हा तुमचा स्वतःचा असावा तरच

तुम्ही स्पष्टेमध्ये टिकू शकाल. अपयश आल्यानंतर पुन्हा जिद्दीने उभे राहण्यासाठी ते खूप गरजेचे असते. वेळोवेळी आई, वडील, मित्र व वरिष्ठांनी केलेले मार्गदर्शन माझ्या कामी आले.

Anthropology हे, ऐच्छिक विषय घेऊन UPSC ची परीक्षा देणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी की लिहिलेले “Anthropology Simplified” हे पुस्तक युनिक अँकडमीच्या वतीने प्रकाशित केले गेले आहे. या पुस्तकातून Anthropology या विषयाची उत्तरे चांगल्या प्रकारे कशी लिहिता येतील ते मी सांगितले आहे.

शेवटी विवेकानंदानी युवकांना उद्देशून लिहिलेल्या ओळीने मी माझ्या लेखाचा शेवट करेन, “ उठा, जागे व्हा आणि ध्येयप्राप्ती होईपर्यंत थांबू नका”

स्पर्धा परीक्षेची तयारी करणाऱ्या सर्व विद्यार्थ्यांना माझ्या खूप खूप शुभेच्छा!

डॉ. विवेक भस्मे
IAS, पं. बंगाल

शब्दांकन – दत्ता घोरपडे
सौजन्य – दैनिक लोकमत

***

जिंकायचे असेल, तर जिद्दीने लढा!

जळगाव येथे अपर पोलीस अधीक्षक या पदावर असलेले बच्चन सिंह (आयपीएस) हे मुळचे उत्तर प्रदेशातील येटा येथील मूळ रहिवासी आहेत. बच्चन सिंह यांचे वडील रामचंद्र सिंह शिक्षक, तर भाऊ अवधेश दिल्ली येथे फॅशन डिझायनर आहेत. आई गृहिणी आहे. सिंह कुटुंबात बच्चन सिंह हे पहिले आयपीएस आहेत. इलेक्ट्रॉनिक्स इंजिनिअर असलेले बच्चन सिंह यांनी २००८ मध्ये बंगळुरु येथे एमबीए केले. त्यानंतर दिल्ली येथे आरपीजी या उद्यागसमूहात दीड वर्ष नोकरी केली. तेथे काम करीत असताना प्रशासकीय सेवेची तयारी करण्याचे त्यांनी ठरविले. उत्तर प्रदेशातच लोकसेवा आयोगाची तयारी केली. २०१० मध्ये त्यांनी आयपीएसची तयारी सुरु केली. २०१३ मध्ये ते आयपीएस झाले. महाराष्ट्र केडरलाच त्यांनी पहिली पसंती दिली. हैद्राबाद येथील सरदार वल्लभभाई पटेल, राष्ट्रीय पोलीस अॅकॅडमी येथे प्रशिक्षण पूर्ण केले. त्यानंतर ठाणे ग्रामीण येथे प्रत्यक्ष सेवेतील सात महिन्यांचे प्रशिक्षण पूर्ण केल्यानंतर सहायक पोलीस अधीक्षक (उपविभागीय अधिकारी) म्हणून पहिली नियुक्ती पैठण, जि. औरंगाबाद येथे झाली. २० महिने त्यांच्याकडे हा कार्यभार होता. त्यानंतर जळगाव येथे अपर पोलीस अधीक्षक म्हणून रुजू झाले. ते आजपर्यंत कार्यरत आहेत. आयएएस, आयपीएस असो की आयएफएस किंवा प्रशासकीय सेवेतील कोणताही विभाग असला, तरी त्या पदावर राहून समाजसेवा करता येते.

क्षेत्र निवडताना स्वतःच निर्णय घ्या

बच्चन सिंह यांच्या मते, तरुणांनी क्षेत्र निवडताना आधी स्वतःची मानसिक तयारी करावी. प्रशासकीय सेवा असो की अन्य कुठले क्षेत्र; ज्या क्षेत्रात करिअर करायचे ते आधी निश्चित करा. स्वतःला ज्या क्षेत्रात आवड असेल, त्याच क्षेत्राची वाट धरा. आई-वडील किंवा नातेवाईक सांगताहेत किंवा समोरच्याने अमूक केले म्हणून मी पण तेच करतो, असे करू नका. पालकांनीदेखील स्वतःचा निर्णय पाल्यांवर लादू नये. त्याने वेळ, पैसा व श्रम या तिन्ही गोष्टींचे नुकसान होते. त्यामुळे पाल्याला ज्या क्षेत्राची आवड असेल, त्याच क्षेत्रात करिअर करण्याची संधी द्यावी व त्याला प्रोत्साहन द्यायला हवे. पाल्य चुकीच्या मार्गाने जात असेल तर जरूर रोखले पाहिजे; मात्र क्षमता पाहूनच पाल्याला निर्णय घेऊ द्यावा. जे क्षेत्र निवडले, त्यात यशस्वी व्हा.

अभ्यासाचे नियोजन असावे

स्पर्धा परीक्षेची तयारी करताना अभ्यासाचे नियोजन खूप महत्त्वाचे आहे. १४ तास- १६ तास अभ्यास करावा लागतो, हा समज अत्यंत चुकीचा आहे. अगदी पाच ते सहा तास अभ्यास केला तरी चालते; मात्र जो अभ्यास करीत आहोत, त्यात एकाग्रता असावी, मन इतरत्र भटकता कामा नये. तसेच जो अभ्यास केला आहे, त्याची टप्प्याटप्प्याने तयारी करायला हवी. आपण केलेले वाचन आपल्या लक्षात आहे का, याचा सराव करण्याची सवय लागली पहिजे. चालू घडामोडींवर लक्ष असणे अत्यंत गरजेचे आहे. त्यासाठी वृत्तपत्र, पुस्तके यांचे वाचन हवे. इतिहास, भूगोल, संविधान, सायन्स यांसह सर्वच क्षेत्रांची माहिती असणे गरजेचे आहे. ती कशी व कोठून उपलब्ध करायची, यासाठी लायब्ररी, इंटरनेट, कोचिंग क्लासेस याचा उपयोग होऊ शकतो. आपला प्रतिस्पर्धी कशी तयारी करतो, अभ्यासाला किती वेळ देतो यांसह प्रशासकीय सेवेत दाखल झालेल्या अधिकाऱ्यांचे अनुभव घेतले तर नक्कीच त्याचा फायदा होतो.

गरिबी हा विषय डोक्यातून काढा

अनेक तरुण आपण गरीब आहोत, आपली ऐपत नाही किंवा आर्थिक परिस्थितीने झेपणार नाही, असा विचार करून युद्ध लढण्याच्या आधीच हार पत्करतात. मात्र, यात गरिबी किंवा श्रीमंती कुठेही आड येत नाही. तुमच्यातील बुद्धिकौशल्य हे कोणीच हिरावू शकत नाही. शिष्यवृत्तीसारख्या शासनाच्या अनेक योजना आहेत. त्याचा उपयोग करून घ्यावा. शिक्षाचालक, टेलर, हमाल व मजुरांची मुलेही आयएएस व आयपीएस झाली आहेत. प्रत्येक बॅचला गरिबीतून आलेले ५ टक्के मुले असतात. माझ्यासोबतही अतिशय गरीब कुटुंबातील मुले आयपीएस झाले आहेत. असे बच्चन सिंह म्हणाले.

स्वप्न पहा...

स्वप्न पाहणे चांगले आहे. त्यामुळे माणसाचा उत्साह वाढतो. माणसाने २४ तास स्वप्न पाहिले पाहिजे. स्पर्धा परीक्षेची तयारी करताना कोणती पुस्तके घ्यायची, क्लास लावायचा का, लावायचाच असेल तर कुठे लावायचा, नसेल तर अभ्यासाठी पुस्तके कशी उपलब्ध करायची, यांचे नियोजन करणेही महत्त्वाचे आहे. अपयश आले तर निराश होता कामा नये. आपण कुठे कमी पडलो,

त्याचा शोध घेऊन त्यावर मेहनत घ्यावी, पुढची तयारी करावी.

बॅडमिंटनची आवड

बच्चन सिंह यांना वाचनाची आवड आहे; त्याशिवाय बॅडमिंटन व बुद्धिबळ हा त्यांचा आवडीचा खेळ आहे. शालेय व महाविद्यालयीन जीवनात अनेक क्रीडा स्पर्धांमध्ये सहभाग त्यांनी नोंदविला आहे. आताही पोलीस दलाच्या क्रीडा स्पर्धांमध्ये ते आवडीने सहभाग घेतात. खेळामुळे व्यायाम मिळतो व शरीर तंदुरुस्त राहते.

बच्चन सिंह

IPS

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

हवाई दलात रणरागिणींना संधी

भारतीय वायुसेना जगातल्या पहिल्या पाच दलांपैकी एक मानली जाते. हवाई क्षेत्राचे रक्षण करण्याची व देशासाठी हवाईयुद्ध करण्याची जबाबदारी हवाई दलावर आहे. हवाई इलात मेट्रोलॉजिकल विभाग, प्रशासकीय विभाग, शिक्षण विभाग, लेखा विभाग, पुरवठा विभाग, हवामान विभाग, तांत्रिक यात अनेक महिला अधिकारी म्हणून कार्यरत आहेत. हवाई दलाच्या फ्लाईंग विभागातील महिला वैमानिक विमाने व हेलिकॉप्टर चालवितात. हवाई दलात महिलांना 'लढाऊ वैमानिक' म्हणून कामगिरी देण्यास संरक्षण मंत्रालयाने नुकतीच मान्यता दिली आहे. १८ जून २०१६ या दिवशी हवाई दलाच्या लढाऊ वैमानिकांच्या ताफ्यात प्रथमच महिला फायटर दाखल झाल्या. वायुसेनेत पायलट असणाऱ्या अवनी चतुर्वेदी, भावना कांत, मोहना सिंह या महिलांना प्रत्यक्ष युद्धाच्या मैदानावर फायटर पायलट म्हणून उतरण्याची संधी प्राप्त झाली आहे. यामुळे महिलांना 'रणरागिणी' चा बहुमान मिळणार आहे.

हवाई दलात महिलांना मुख्य दोन भरती प्रक्रियांद्वारे अधिकारी होता येते. १. एअर फोर्स कॉमन अँडमिशन टेस्ट (एएफसीएटी), २. नॉन एअर फोर्स कॉमन अँडमिशन टेस्ट (नॉन एएफसीएटी). या दोन्ही प्रक्रियांद्वारे भरती होण्यासाठी उमेदवारांना careerairforce.nic.in या संकेतस्थळावरून ऑनलाईन अर्ज करावा लागतो. नॉन एएफसीएटी इंट्री या प्रवेश प्रक्रियेद्वारे महिलांना मेट्रोलॉजिकल विभागात अधिकारी होण्याची संधी प्राप्त होते. यासाठी वयोमर्यादा किमान २० वर्षे व कमाल २५ वर्षे आहे. यासाठी उंची किमान १५२ सें.मी. आहे. पीएच.डी. उमेदवारांसाठी वयोमर्यादा कमाल २७ वर्ष आहे. या पदांसाठी शैक्षणिक अर्हता पदव्युत्तर पदवी (भौतिकशास्त्र, गणित, संख्याशास्त्र, भौगोलिक पदार्थविज्ञान) ही असून, पदवीला गणित किंवा भौतिकशास्त्र हा विषय असणे आवश्यक आहे. नॉन एएफसीएटी एंट्री प्रक्रियेत लेखी परीक्षा नसून, पदव्युत्तर, पदवीच्या गुणांनुसार गुणवत्ताधारक महिलांना थेट सर्व्हिस सिलेक्शन बोर्डाद्वारे मुलाखतीस बोलविले जाते. मुलाखतीत अभियंता ज्ञान चाचणी, मानसशास्त्रीय चाचणी, बुद्धिमत्ता चाचणी, गटचर्चा व नंतर वैद्यकीय चाचणी घेतली जाते. पात्र उमेदवारांची निवड करून प्रशिक्षणानंतरच त्यांना अधिकारी म्हणून नियुक्ती दिली जाते.

एएफसीएटी चाचणीद्वारे फ्लाईंग विभाग, तांत्रिक विभाग व ग्राउंड विभागातील अधिकारी होता येते. फ्लाईंग विभागात अधिकारी होण्यासाठी वयोमर्यादा किमान २० वर्षे व कमाल २४ वर्षे आहे. मालवाहू विमान, हेलिकॉप्टर व लढाऊ विमान चालविणे या जबाबादाऱ्या फ्लाईंग ऑफिसरला पार पाडायच्या असतात. यासाठी प्रथम श्रेणीत बी.ई./बी.टेक./बी.एससी.(भौतिकशास्त्र/गणित) ही शैक्षणिक पात्रता आहे.

तांत्रिक विभागात दोन प्रकार आहेत. एरोनॉटिकल इंजिनीअरिंग (मॅकेनिकल) व एरोनॉटिकल इंजिनीअरिंग (इलेक्ट्रानिक्स). या दोन्ही पदांसाठी वयोमर्यादा किमान १८ वर्षे व कमाल २८ वर्षे आहे. यासाठी संबंधीत विषयातील प्रथम श्रेणीतील पदवी, तसेच मेंबर ऑफ इन्स्टिट्यूट ऑफ इंजिनीअर किंवा एरोनॉटिकल सोसायटी असले पाहिजे. या विभागात विमान दुरुस्ती, विमान देखभाल, भव्य वाहन दुरुस्ती, हत्यारे व दारुगोळा, सुरक्षा व देखभालीची जबाबदारी असते.

ग्राउंड ड्युटी विभागाचे पाच प्रकार आहेत. १. प्रशासकीय विभाग, २. पुरवठा विभाग, ३. शिक्षण विभाग, ४.लेखा विभाग, ५. हवामान विभाग यासाठी वयोमर्यादा किमान २० वर्षे व कमाल २६ वर्षे आहे. हवामान विभागासाठी एम.एससी. (भौतिकशास्त्र/गणित) ही शैक्षणिक पात्रता असून, या विभागात उपग्रहाद्वारे आलेल्या छायाचित्रांचा अभ्यास, हवामान निरीक्षक व सल्ला देण्याची जबाबदारी महिला अधिकाऱ्यांवर असते. लेखा विभागात बी.कॉम. प्रथम श्रेणी एम.कॉम/ सी.ए./ आय.सी.डब्ल्यू. ५० टक्के गुणांसह उत्तीर्ण ही शैक्षणिक पात्रता आहे. शिक्षण विभागात ५० टक्क्यांनी पदव्युत्तर पदवी उत्तीर्ण होणे आवश्यक आहे. पुरवठा विभागात प्रथम श्रेणी पदवीधर ही शैक्षणिक पात्रता आहे. हवाई दल उपकरण खरेदी, निगराणी याची जबाबदारी असते. प्रशासकीय विभागात पदवीधर ही पात्रता आवश्यक आहे. मनुष्य व साधनसामग्री व्यवस्थापन, एअर ट्रॅफिक कंट्रोल यांची जबाबदारी या विभागाची असते. सर्वांचे प्रशिक्षण हैद्राबाद येथील एअरफोर्स अॅकॅडमीत आयोजित केले जाते. शहरी भागात नियुक्ती निर्णयक्षमता, मानसिक क्षमता, जिज्ञासू वृत्ती, बुद्धिमत्ता या गुणांना भरपूर संधी असते.

***

यश मिळवायचं तर झोकूनच द्यायला हवं

भारतीय प्रशासन सेवेकडे युवकांचा ओढा वाढतोय ही आनंदाची बाब आहे. मात्र ही परीक्षा देताना आपल्या काही संकल्पना अतिशय स्पष्ट असायला हव्यात आणि केवळ आणि केवळ झोकून देऊनच ही परीक्षा द्यावी लागेल. कोल्हापूर जिल्हा परिषदेचा कारभार एका वेगळ्या उंचीवर नेणारे मुख्य कार्यकारी अधिकारी डॉ. कुणाल खेमनार सांगत होते.

डॉ. खेमनार मूळचे औरंगाबादचे. प्राथमिक शिक्षिका असलेली आई आणि वडील खासगी कंपनीत अभियंता म्हणून कार्यरत. मराठी माध्यमातून दहावीपर्यंतचे शिक्षण झाल्यानंतर औरंगाबादच्या देवगिरी महाविद्यालयातून ते बारावी शास्त्र परीक्षा उत्तीर्ण झाले. उत्तम गुणांच्या आधारे त्यांनी बारावीनंतर मुंबईच्या 'केईएम' मध्ये एमबीबीएससाठी प्रवेश घेतला. वैद्यकीय क्षेत्रामध्येच करिअर करण्याचे त्यांचे ध्येय निश्चित झाले होते. एमबीबीएसची पदवी मिळाल्यानंतर इंटरनशिपवेळी अनेक सहकाऱ्यांसोबत चर्चा करताना त्यांना भारतीय प्रशासन सेवा खुणावू लागली.

केंद्र आणि राज्य सरकारच्या विविध महत्वाच्या पदांवर काम करताना प्रत्यक्ष देशाच्या विकास प्रक्रियेमध्ये सहभागी होण्याची मिळणारी संधी, थेट जनतेच्या प्रश्नांवर काम करण्याचे मिळणारे समाधान त्यांना महत्वाचे वाटले आणि त्यांनी पदव्युत्तर वैद्यकीय शिक्षण न घेता भारतीय प्रशासन सेवा परीक्षेचा अभ्यास सुरु केला. यासाठी त्यांनी सन २००८ मध्ये थेट दिल्ली गाठली. पहिल्या दोन प्रयत्नांमध्ये अपेक्षित यश मिळाले नाही, परंतु त्या वेळी त्यांनी दिल्लीतील एका हॉस्पिटलमध्ये काम करताना हा अभ्यास सुरु ठेवला आणि सन २०११ मध्ये संपूर्ण देशभरामध्ये ८७ व्या रँकिंगने डॉ. खेमनार यांची भारतीय प्रशासन सेवेसाठी निवड झाली.

यूपीएससीच्या पूर्वपरीक्षेसाठी सुरुवातीला कुणाल यांनी मानसशास्त्र हा विषय घेतला. वैद्यकीय क्षेत्राशी निगडित असलेला विषय, त्यातील आवड आणि उपलब्ध स्टडी मटेरियल याचा विचार करून त्यांनी हा विषय निवडला होता. याबाबतचा अनुभव सांगताना ते म्हणाले, पूर्वपरीक्षेला तुमच्या स्मरणशक्तीची तपासणी केली जात नाही तर तुमच्या संकल्पना किती स्पष्ट आहेत याकडे अधिक लक्ष दिले जाते. त्यामुळे मी संकल्पना स्पष्ट होतील या दृष्टीनेच अभ्यास केला.

मुख्य परीक्षेच्या तयारीबाबत सांगताना ते म्हणाले, समृद्ध वाचन हे यासाठी अतिशय महत्वाचे ठरते हा माझा अनुभव आहे. पाली वाङ्मय आणि लोकप्रशासन हे विषय मी घेतले होते. मात्र, वेळेचे नियोजन अतिशय काटेकोरपणे करावे लागते. केवळ तुमच्याकडे भरपूर माहिती आहे हे इथे महत्वाचे ठरत नाही तर ती तुम्ही किती नेमकेपणाने मांडता याला महत्त्व दिले जाते. दहावी-बारावीला माझा पाली हा विषय होता. त्यामुळे मला हा अभ्यास फार जड गेला नाही. विषय अवघड असला तरी त्याचा अभ्यास कमी आहे. साहित्य आणि भाषेची आवड असल्यामुळे मला या पेपरचा अभ्यास करणे सोपे गेले. सराव पेपर सोडवणे आणि गटचर्चा या दोन महत्वाच्या गोष्टी आहेत. सराव पेपर सोडविल्यामुळे नेमकी आपली तयारी किती झाली आहे याचा अंदाज तुम्हाला येतो आणि त्यामुळे कुठे कमी पडतो आहोत हे लक्षात आल्यानंतर त्यावर भर देता येतो. गटचर्चेमुळे इतरांकडील वैविध्यपूर्ण माहिती तुम्हाला आपोआप मिळते. ज्याचा उपयोग तुमच्या लिखाणामध्ये, मुलाखतीवेळीही होऊ शकतो.

मुख्य परीक्षा उत्तीर्ण झाल्यानंतर मुलाखतीसाठीची तयारी हा महत्वाचा टप्पा असतो. मुख्य परीक्षेच्या निकालानंतर १५ व्या दिवशी मुलाखती सुरु झाल्या आणि पहिल्या दिवशी माझी मुलाखत होती. या मुलाखतीमध्ये ज्ञान तपासण्यापेक्षा तुमची नेमकी काय मते आहेत हे जाणून घेण्यामध्ये पॅनेलला अधिक रस असतो. तुमची शरीरभाषा आणि तुम्ही किती प्रामाणिकपणे उत्तर देताय हेदेखील तपासले जाते. याची माहिती आधीच मी घेतली होती. त्यामुळे माझी मुलाखत चांगली झाली.

या निवडीनंतर सोलापूर जिल्ह्यातील प्रोबेशन कालावधी, कोल्हापूर जिल्ह्यातील गडहिंग्लज येथे प्रांताधिकारी म्हणून आलेला अनुभव आणि सध्या कोल्हापूर जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी म्हणून कार्यरत असताना आलेले अनुभव याआधारे मी आणखी समृद्ध होत असल्याचे डॉ. खेमनार सांगतात. या सेवेच्या माध्यमातून संसद आणि विधान भवनात जे काही ठरवलं जातं त्याची सर्वसामान्यांसाठी अंमलबजावणी करण्यासाठीचे काम आपल्या माध्यमातून होतं हे मोठं समाधान आहे.

डॉ. कुणाल खेमनार (IAS)

शब्दांकन - समीर देशपांडे

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

आता नाचायचं नाही; शिकायचं, अधिकारी व्हायचं...

यापुढे संगीत बारीमधून कोल्हाटी समाजातील महिला व मुली नाचगाणे करणार नाहीत, असा ठराव शुक्रवारी समाजाच्या मढी येथील प्रबोधन मेळाव्यात घेण्यात आला. जात पंचायतीऐवजी प्रबोधन मेळावा मढीत झाला. मानाचा नारळ फोडण्याचा मान यंदा मानकऱ्यांबरोबरच महिलेला देण्यात आला. जागतिक महिला दिनाचे औचित्य राखत कोल्हाटी समाजाने स्त्रियांचा सन्मान केला.

जात पंचायतीनिमित्त विखुरलेला समाज एकत्र येत होता. मात्र पूर्वापार चालत आलेली ही पद्धत बंद पडल्याने समाजातील संवाद संपू नये, म्हणून प्रबोधन मेळावा घेण्याचा निर्णय पंच मंडळाने घेतला. शिक्षण, आरोग्य, रोजगार, विवाह, नातीगोती, सामाजिक संकटे अशा विविध मुद्यांवर प्रबोधन मेळाव्यात चर्चा झाली.

मढी, सोनारी, जेजुरी व माळेगाव येथे जात पंचायतीऐवजी प्रबोधन मेळावे घेऊन सामाजिक ऐक्य व संवाद संघशक्तीचे अस्तित्व अबाधित राखण्यासाठी कोल्हाटी बांधव सरसावले आहेत. विविध कला केंद्र, संगीत बारी, विवाह यात्रा-जत्रा ऊरुसामधून नाचगाणे करत मनोरंजन करणाऱ्या महिला प्रामुख्याने कोल्हाटी समाजाच्या असतात. नाच-गाण्यांची परंपरा देवादिकांसह राजे-महाराजांपासून सुरु असून आम्हीसुद्धा सेवा करतो, अशी या समाजाची भावना.

यंदा प्रथमच महिलासुद्धा चर्चेत सहभागी झाल्या. आठवड (ता. नगर) या गावाला मानाचे नारळ फोडण्याचा अधिकार. तो त्यांना देत महिलेच्या हस्तेही मानाचा नारळ फोडण्यात आला. अॅड. अरुण जाधव, राम अंधारे, बाळासाहेब काळे, अरुण मुसळे, सचिन जाधव, विशाल अंधारे, शरद काळे, विजय काळे, समाधान अंधारे, रवी बागल, संजीवनी जाधव, माधुरी काळे, लता जाधव यांच्यासह राज्याच्या विविध भागांतील कोल्हाटी बांधव मेळाव्यास उपस्थित होते.

अॅड. जाधव म्हणाले, “ आता नाचायचं नाही; शिकायचं, अधिकारी व्हायचं असा निर्धार करत नाच-गाण्याला मूठमाती देण्याबाबत सर्वच समाजबांधव आग्रही आहेत. ज्या महिला या व्यवसायात स्थिरावल्या, त्यांना आता पर्याय नाही, पण ज्या नव्याने याव्यवसायात ढकलल्या जातील, नाचगाणे करू इच्छित असतील, त्यांना बंदी घालून शिक्षणाची संधी देण्याचा निर्णय घेण्यात आला. अन्य समाज इंग्रजी भाषा बोलताहेत, संगणकावर कामकाज करतात. आम्ही कुठपर्यंत ढोलकी अन् घुंगराच्या तालावर दमायचं, अशी महिलांची भूमिका समाजाला पटली.

सौजन्य - दैनिक दिव्य मराठी

***

वीरपत्नी स्वाती महाडिक यांना बालभारतीचा 'सॅल्यूट' लेफ्टनंटपदाच्या प्रवासाची कथा दहावीच्या मराठीच्या पुस्तकात समाविष्ट

पती कर्नल संतोष शहीद झाल्यानंतर त्यांच्या स्वप्नपूर्तीसाठी 'मी स्वतः आणि माझी दोन्ही मुले लष्करात जातील,' असे स्वप्न मनी बाळगणाऱ्या वीरपत्नी स्वाती महाडिक यांच्या धैर्याचे देशभरात कौतुक झाले होते. विशेष म्हणजे स्वाती महाडिक खडतर परिश्रमानंतर आता लेफ्टनंट म्हणून रुजू झाल्या आहेत. त्यांच्या या खडतर प्रवासाला बालभारतीनेही 'सॅल्यूट' मारला आहे. दहावीच्या मराठीच्या पुस्तकात त्यांच्यावरील पाठ समाविष्ट करण्यात आला आहे. या पुस्तकात मांडण्यात आलेला वीरपत्नी स्वाती महाडिक यांचा लेफ्टनंटपदापर्यंतचा प्रवास अनेकांना थक्क करून सोडतो.

सातारा आणि सैनिक परंपरा हे अनोखे समीकरण असून जिल्ह्यातील हजारो युवक लष्करात कार्यरत असून देशसेवा बजावत आहेत. यामध्ये आता महिला, युवतीही मागे नाहीत. आजमितीस वीस हजारांहून अधिक जवान भारतीय लष्करात विविध विभागात कार्यरत असून असंख्य गावातील प्रत्येक घरातील एक युवक भारतीय सैन्यदलात आहे. सेवानिवृत्त जवानांची संख्याही वीस हजारांहून अधिक असल्यामुळे सातारा जिल्हा लष्करी जवानांचा जिल्हा म्हणूनच ओळखला जातो. कर्नल संतोष महाडिक या सेवेतील एक सुवर्णपान म्हणून ओळखले जाते. पहिली दहावीपर्यंतच्या पुस्तक निर्मितीची जबाबदारी 'महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती महामंडळ, पुणे' तथा 'बालभारती' कडे आहे. ठराविक वर्षांनी प्रत्येक इयत्तेची पुस्तके बदलली जातात. यावर्षी दहावीचा अभ्यासक्रम बदलण्यात आला असून मराठीच्या पुस्तकात स्वाती महाडिक यांचा प्रेरणादायी प्रवास समाविष्ट करण्यात आला आहे. त्यांचा हा प्रवास अनेकांना प्रेरणादायी ठरणार असल्याची भूमिका बालभारतीची आहे. २०१५ मध्ये दहशतवाद्यांशी निकराचा लढा देत असताना कर्नल संतोष महाडिक शहीद झाले. मात्र, पती शहीद झाले म्हणून वीरपत्नी स्वाती खचल्या नाहीत. त्या धीराने सामोरे गेल्या. देशभक्ती आणि राष्ट्रप्रेम याचा आदर्श घालून देत त्यांनी सैनिकी सेवेत जाण्याचा निर्धार केला. त्यांच्या या धाडसी निर्णयाचे अनेकांना अप्रुप वाटले. लष्करात रुजू होण्याची आवश्यक ती प्रक्रिया पार पडल्यानंतर त्या एक वर्षभर चेन्नई येथील 'ऑफिसर्स ट्रेनिंग अकॅडमी' मध्ये प्रशिक्षण घेत होत्या. गेल्यावर्षी दि. ९ सप्टेंबर २०१७ रोजी त्या भारतीय लष्करात लेफ्टनंट म्हणून रुजू झाल्या आहेत.

सौजन्य - पुण्य नगरी

***

स्वतःला ओळखा प्रवास सोपा होईल

माझा जन्म सिदेवाही येथे झाला. हा चंद्रपुर जिल्ह्यातील एक छोटासा तालुका आहे. जवळच असलेल्या ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्पामुळे हा तालुका प्रसिद्ध आहे. मी जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळेत चौथीपर्यंत शिकलो. शाळेत अतिशय सर्वसाधारण विद्यार्थी होतो. साधारणतः वर्गात माझा सोळावा/सतरावा क्रमांक यायचा. आई-वडील दोघेही शिक्षक, तरीही घरी अभ्यास करायची जबरदस्ती नव्हती. मी माझ्या मनाने, आवडेल तो अभ्यास करायचो. त्यामुळे अभ्यासाशी गट्टी जमली. पाचवी ते दहावी सर्वोदय विद्यालय, सिदेवाही येथे शिकलो. पाचव्या वर्गाच्या दुसऱ्याच दिवशी मुख्याध्यापक वर्गात आले त्यांनी सर्व मुलांना 'मोठे होऊन काय बनणार' याची विचारणा केली. त्यावेळेस 'पोलीस' हे सर्वांचं आवडते ध्येय होतं. कारण पोलिसाला आम्ही सर्वशक्तिशाली मानायचो. माझ्या आधी बसलेल्या मुलांनी हेच उत्तर दिलं. मी पण 'पोलीस बनायचं' म्हणून सांगितलं. पण मी माझ्या उत्तराशी सहमत नव्हतो. कारण हे माझ उत्तर नव्हतं. मी घरी येऊन वडिलांना सर्व किस्सा सांगितला. वडील म्हणाले पुढच्या वेळेस कोणी विचारलं तर 'कलेक्टर बनायचं' म्हणून सांग. खरं तर मला तेव्हापर्यंत कलेक्टर म्हणजे रेल्वेमधील तिकीट तपासणारा वाटायंचा. तो म्हणजे जिल्हाधिकारी असतो हे माहित नव्हतं. कधी नंतर जेव्हा पण मी जिल्हाधिकारी बनायचा म्हणून सांगितलं, समोरच्या व्यक्तीने शाबासकी दिली. मला वाटायचं, मी काहीतरी भारी सांगतोय. तिसरी ते दहावी सलग आठ वर्षे मी विज्ञान प्रदर्शनीत प्रयोग घेऊन जायचो. त्यामुळे ज्ञानात फार भर पडायची. दहावीत ७९% मिळाले.

नववीत असताना वडीलांचे मित्र राजा आकाश यांची व्यक्तिमत्त्व विकासाची कार्यशाळा केली. त्यामुळे आपल्या मेंदूचे आणि सुप्त मनाचे कार्य समजले. एकाग्रता वाढवायला, टीपा काढायला शिकलो. महत्त्वाचे म्हणजे स्वसम्मोहन करायला शिकलो. त्यामुळे व्यक्तिमत्त्वात अधिक परिपक्वता यायला सुरुवात झाली. मला संगणक विज्ञान हा विषय घ्यायचा होता. म्हणून अकरावी व बारावीच्या शिक्षणासाठी नेवजाबाई हितकारिणी, ब्रह्मपुरी येथे गेलो. पहिल्यांदा आई वडिलांपासून दूर राहिलो. पण सोबतीला मोठी बहीण नीलम होती. ती रसायन-शास्त्रात पदवी घेत होती. प्रत्येक विषयाच्या शिकवण्या लावल्या मी IAS अधिकारी होणाट्या!

होत्या. त्यामुळे खूप वेळ धावपळीतच जायचा. स्वअध्ययनाचं महत्त्व नंतर समजलं.

अभ्यासाव्यतिरिक्त खूप स्पर्धामध्ये मी भाग घ्यायचो. प्रश्नमंजुषा, बुद्धिबळ, बॅडमिंटन हे माझे आवडते खेळ. बारावीत ८६% मिळाले.

डॉ. बाबासाहेब आंबेकर तंत्रशास्त्र विद्यापीठ, लोणेरे, जिल्हा रायगड येथून मी पदवीशिक्षण घेतले. पदवीची शाखा अणु-विद्युत आणि दूरसंचार अभियांत्रिकी ही होती. विद्यापीठात विविध उपक्रमांमध्ये मी फार सक्रिय असायचो. आंतराष्ट्रीय परिषदेचे समन्वय केले. कन्याकुमारी येथे शोधनिबंध प्रस्तुत केला. विविध गड किल्ले सर केले. पण नेमका लोकसेवा परीक्षेचा अभ्यास सुरु केला नव्हता.

अभियांत्रिकीच्या शेवटच्या वर्षाला माझी कॉन्ग्रिजंट या कंपनीमध्ये निवड झाली. पगारपण चांगला देणार होते. पण मी शेवटच्या वर्षानंतर लगेच पुण्याला जाऊन यू.पी.एस.सी.ची शिकवणी लावली. अभियांत्रिकीमध्ये नोकरी करायची माझी मुळीच इच्छा नव्हती.

यूपीएससी परीक्षेची प्रक्रिया तब्बल दीड वर्ष चालते आणि भारतभर लाखो मुलांमध्ये स्पर्धा असते. त्यामुळे पास होणार की नाही हे निश्चित सांगता येत नसते. म्हणून याच अभ्यासावर अवलंबून असलेल्या इतर परीक्षा देण्याचे ठरविले.

यूपीएससीच्या CDS परीक्षेतून संरक्षण दलासाठी SSB प्रक्रियेसाठी निवड झाली. पाच दिवस भोपाळ येथे होतो. शेवटच्या दिवशी मुलाखतीत सांगितलं की मी लोकसेवा मुख्य परीक्षा दिली आहे आणि माझा कल तिकडेच आहे. म्हणून माझी निवड नाही झाली. त्यानंतर स्टाफ सिलेक्शन परीक्षेमधून लेखापरीक्षक हे पद मिळालं. पण त्यात ही मला फारशी आवड नसल्यामुळे स्वीकारलं नाही. पुढे स्टाफ सिलेक्शन परीक्षेमधूनच डेप्युटी फिल्ड ऑफिसर हे गुप्तचर खात्याचं पद मिळालं. या पदाच्या नियम व अटी माझ्यासाठी योग्य नव्हत्या. म्हणून हेही पद सोडले. हे पद सोडणे किंवा नाकारणे वाटते तितके सोपे नसते. परिवाराशी चर्चा करून व पुढची योजना बनवूनच निर्णय घ्यावा लागतो. या सर्व परीक्षा देणे आणि उत्तीर्ण होणे या मागे एकच कारण होते. ते म्हणजे स्वतःला तपासणे की आपली मजल कुठपर्यंत जाऊ शकते शेवटी

यूपीएससी नाही पाय णालो तर कुठे तरी सरकारी नोकरी मिळेल. पदवीनंतर तीन वर्ष मी आई-वडिलांच्या पैशावर खर्च भागवत होतो. त्यामुळे स्वतःला सिद्ध करायचं होतं. विविध परीक्षा पास केल्यानंतर स्वतःला व आपल्या परिवाराला पण विश्वास वाटतो.

स्पर्धा परीक्षेचा अभ्यास करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना मी एवढेच सांगेन की पहिले 'स्वतःची ओळख' करा. स्वतःच्या जमेच्या बाजू, उणिवा, क्षमता, जाणिवा, जबाबदाऱ्या लक्षात घेऊन विचारपूर्वक निर्णय घ्या. कोणतीही परीक्षा पास होण्याकरिता त्याचा अभ्यासक्रम आणि मागच्या वर्षाच्या प्रश्नपत्रिका नीट अभ्यासा. रोजची दिनचर्या आखा आणि तिची अंमलबजावणी करा. परीक्षेचा अभ्यास हा फक्त पास होण्याकरिता नाही तर सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी करा. प्रामाणिक प्रयत्नांना कष्टाची जोड दिली तर निश्चितच यश तुमच्या पाठीशी राहील.

शेवटी मला आवडलेली शायरी-

ना पूछो की मेरी मंजील कहा हैं,
अभी तो सफर का इरादा किया हैं,
न हारुंगा होसला उमर भर,
ये मैंने किसी से नहीं, खुद से वादा किया हैं।

* २०१५ च्या राज्यसेवा परीक्षेमध्ये मुख्याधिकारी हे पद मिळाले. हे पद स्वीकारायला मी उत्सुक होतो. पण एका महिन्यानंतरच लोकसेवा परीक्षेचा निकाल आला आणि मी भारतात ७२३ वा आलो. भारतीय राजस्व सेवा (अप्रत्यक्ष कर) साठी निवड झाली. त्यानंतरही दोनदा प्रयत्न केला. पण सेवा बदल नाही झाला. सध्या राष्ट्रीय सीमाशुल्क, अमली पदार्थ व अप्रत्यक्ष कर संस्था, फरीदाबाद, हरियाणा येथे प्रशिक्षण घेत आहे. प्रशिक्षणाचा काळ हा अतिशय आनंददायक असतो. मोठ-मोठ्या व्यक्तीपासून शिकणे, पूर्ण भारतभर फिरणे, नवीन मित्र बनविणे.

नितीश पाथोड

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

नित्यनूतन अनुभव हीच खरी शिदोरी

मी अमोल किसन कदम, शिक्षण (MA,MCJ,NET(History) सध्या रत्नागिरी जिल्ह्यातील खेड तालुक्याचा तहसीलदार म्हणून काम करीत आहे. माझे आई-वडील दोघेही रयत शिक्षण संस्थेत शिक्षक होते. त्यांच्या नियमित बदल्यामुळे माझे प्राथमिक ते बारावीपर्यंतचे शिक्षण सांगली, पुणे, सातारा या जिल्ह्यांच्या ग्रामीण भागात झाले.मी नववीत भुईज (ता. वाई, जि. सातारा) येथे शिकत असताना त्या वर्षी यूपीएससीतून निवड झालेल्या राजेश स्वामी (IFS), अजित जोशी (IAS), संतोष चाळके (IFS) यांचा सत्कार आणि मार्गदर्शन कार्यक्रम गावाने आयोजित केला होता. त्यांच्या मार्गदर्शनामुळे प्रभावित होऊन मी स्पर्धा परीक्षा देण्याचा निश्चय केला. त्यामुळे बारावीला सायन्स करून नंतर २००६ मध्ये पुण्याच्या स.प. महाविद्यालयात कला शाखेत प्रवेश घेतला. पदवीच्या दुसऱ्या वर्षाला असतानाच मी यूपीएससीच्या अभ्यासाला सुरुवात केली. त्या वेळी यूपीएससीच्या पूर्वपरीक्षेलासुद्धा वैकल्पिक विषय होता. माझा आवडीचा विषय इतिहास असल्याने मी इतिहास हाच वैकल्पिक विषय निवडला. पदवीनंतर एमएच्या पहिल्या वर्षाला असताना मी पहिल्यांदा २१ व्या वर्षी यूपीएससीचा पहिला अटेम्प्ट दिला. मी पूर्वपरीक्षा पास झालो; मात्र मुख्य परीक्षेमध्ये मुलाखतीसाठी २४ गुण कमी पडले. त्या वर्षीपासूनच यूपीएससीने त्यांच्या पॅटर्नमध्ये बदल करण्यास सुरुवात केली होती. २०११ मध्ये पूर्वपरीक्षेत सीसॅटची माझी तयारी कमी पडल्याने मी पुढची पूर्वपरीक्षा उत्तीर्ण होऊ शकलो नाही. त्यानंतर मी एमपीएससीचीही परीक्षा द्यायला सुरुवात केली. २०१३ मध्ये मी यूजीसी नेट पास झालो. एसटीआय देखील झालो आणि त्याच वर्षी माझी तहसीलदारपदी देखील निवड झाली. निवड झाल्यानंतर जवळपास एका वर्षाने मला नागपूर महसूल विभागात गोंदिया या नक्षलग्रस्त जिल्ह्यात परिविक्षाधीन तहसीलदार म्हणून पहिली नियुक्ती मिळाली. गोंदियाला पहिले ६ महिने मी वेगवेगळ्या तालुक्यांच्या माझ्या अटॅचमेंट पूर्ण केल्यानंतर पुढील ६ महिन्यांसाठी नायब तहसीलदार म्हणून आमगाव तालुक्याला नियुक्ती मिळाली. गोंदिया जिल्ह्यात ईजीएस व पीडीएस या दोन्ही योजनांवर जास्त फोकस आहे, या गोष्टी मला तिथे शिकता आल्या. गोंदियाला असताना कचारगढाच्या पुराणाश्मयुगीन गुहा, अर्जुनी मोरगावजवळ तिबेटी वसाहत, मी IAS अधिकारी होणाऱ्या!

नागझिरा, नवेगाव बांधचे जंगल, सारस पक्ष्याचे वसतिस्थान असलेले तलाव या ठिकाणांना प्रत्यक्ष भेटी देता आल्या व तेथील जीवन अनुभवता आले. पोलीस अटॅचमेंटच्या निमित्ताने घनदाट जंगलात असलेल्या आऊट पोस्टना भेट देऊन तिथल्या अधिकारी मित्रांशी चर्चा करून काम अधिक नेमकेपणाने समजून घेता आले. नक्षलवादविरोधी अभियानाचे काम कसे चालते, हे जवळून पाहता आले.

गोंदियाला एक वर्ष पूर्ण झाल्यानंतर माझी नियुक्ती तहसीलदारपदावर नागपूर जिल्ह्यात सावनेर या ठिकाणी झाली. सावनेरला सुरुवातीलाच ११ मोठ्या ग्रामपंचायत निवडणुका कुठलाही अनुचित प्रकार न घडू देता यशस्वीरीत्या पार पाडल्या. सावनेरला रुजू झाल्यावर १५ दिवसांतच नागपूर जिल्ह्याला पावसाने झोडपले. सावनेरमध्ये मागील २५ वर्षांतील सर्वाधिक पर्जन्य झाले. आसपासच्या सर्व गावांमध्ये पावसाने प्रचंड नुकसान केले. सावनेरच्या आपत्तीचा अनुभव मला आपत्ती व्यवस्थापनाच्या अनेक गोष्टी शिकवून गेला. एका फार्महाऊसच्या दुसऱ्या मजल्यावर ६ मजूर अडकले होते. पाण्याचा वाढता वेग पाहता फार्महाऊस पूर्ण पाण्याखाली जाण्याची शक्यता होती. अशा वेळी शेवटचा उपाय म्हणून आम्ही हवाई दलाशी संपर्क साधून हेलिकॉप्टरच्या साह्याने त्या सहा मजुरांचे प्राण वाचवले. विशेष म्हणजे, त्या दिवशी आलेल्या आपत्तीत वित्तहानी प्रचंड झाली असली, तरी प्रशासनाच्या योग्य बचावकार्यामुळे व नागरिकांच्या सतर्कतेमुळे एकही जीवितहानी झाली नाही. सावनेरच्या अडीच महिन्यांच्या कार्यकाळानंतर माझी बदली रत्नागिरी जिल्ह्यातील खेड येथे झाली. खेडमधील अडीच वर्षांच्या कार्यकाळाने मला अनेक गोष्टी शिकवल्या. प्रशासनाचे विविध पैलू समजून घेता आले. लोकव्यवस्थापन कसे करावे, हे मी खेडमध्येच शिकलो. खेड हा राजकीयदृष्ट्या संवेदनशील तालुका आहे. तीन मंत्री आणि ३ आमदार असलेला तालुका असल्याने जागरूकतेने काम करावे लागते. बऱ्याचदा प्रशासकीय नियम व कायद्याची व्यावहारिक सांगड घालून काम करावे लागते. सर्वसामान्य लोकांशी केवळ अधिकारी म्हणून न वागता त्यांच्याशी मैत्रीचे आणि सौदाहार्याचे संबंध असतील तर बरेचसे प्रश्न लवकर सुटतात, असा माझा अनुभव आहे. खेडला सप्टेंबर २०१६ मध्ये एकाच दिवसात ३०० मिमी पाऊस पडला. संपूर्ण खेड शहरात पाणी घुसून व्यापारी वर्गाचे प्रचंड नुकसान झाले. खबरदारीचा उपाय म्हणून राष्ट्रीय महामार्गदेखील बंद करावा लागला. आमचे बचावकार्य संपले तेव्हा पहाटे चार वाजले होते. या आपत्तीनंतर नियोजनबद्ध पंचनामे केल्याने नुकसानभरपाई व्यवस्थित देता आली.

आपत्तीबरोबरच आपत्ती घडून गेल्यानंतर आपत्तिपश्चात कामातदेखील प्रशासनाचा खरा कस लागतो. एका बाजूला वार्षिक ३,५०० मिमी सरासरी पर्जन्य असलेल्या या तालुक्यात उन्हाळ्यात मात्र जवळपास ५० वाड्यांना पाणीटंचाईला सामोरे जावे लागते. त्याबाबत टंचाई आराखडा तयार करून त्या वाड्यांची पाणीटंचाई दूर करण्याबाबत प्रशासनाचे प्रयत्न सुरु आहेत. काहीअंशी त्याला यशदेखील मिळाले आहे.

तहसीलदारपदावर काम करित असताना काळ-वेळेचे बंधन नसते. सदैव तत्पर राहावे लागते. अशा वेळी कुटूंबाचा पाठिंबा फार गरजेचा असतो. माझे आई-वडील, माझी पत्नी, बहीण, मित्र हे सगळेच मला नेहमी प्रोत्साहन आणि पाठिंबा देत आले आहेत. खेडमधून आता ६ महिन्यांत पुन्हा नवीन ठिकाणी बदली होईल. पुन्हा नवीन जग अनुभवायला मिळेल. प्रशासकीय नोकरीने काय दिले, असे विचारले तर मी सांगेन, की दर मुक्कामी भेटणारी नवीन माणसं, नवी आव्हानं, नवीन अनुभव, नव्यानं शिकता येणाऱ्या गोष्टी या सगळ्यांनी आपली अनुभवाची पोतडी समृद्ध होते. आपलं आयुष्य समृद्ध होत जातं. प्रशासकीय नोकरीची खरी कमाई हीच...

* कोकणात विशेषतः रत्नागिरी-सिंधुदुर्गात बेदखल कुळांचा प्रश्न गंभीर आहे. अशा बेदखल कुळांना त्यांचे जमिनीचे हक्क मिळवून देण्यासाठी मी स्यू मोटो अनेक प्रकरणे निकाली काढली. गावागावांतील मानाचे वाद सोडविण्यासाठी अनेक वेळा यशस्वी मध्यस्थी केली.

* शाळा-महाविद्यालयातील अनेक विद्यार्थ्यांना मी नियमितपणे करिअर मार्गदर्शन करित असतो. तहसीलदाराच्या खुर्चीवरचा प्रत्येक दिवस नवीन काहीतरी शिकवणारा असतो. दररोज नवीन आव्हाने, नवीन समस्या असतात; त्यामुळे नव्याने काही तरी शिकायला मिळते.

* दररोज पाचपन्नास माणसे भेटतात, त्यांच्या अडचणी, अनुभव, प्रश्न मांडतात. जमेल तसे प्रश्न सोडविल्यावर लोक समाधानाने आशीर्वाद देतात; त्यामुळे जगण्याला हुरूप येतो.

अमोल कदम

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

समाजाचं देणं

“गणेश, प्रत्येकाला अण्णा हजारे होता येईलच, याची शक्यता नाही. समाजात बदल घडवून आणण्यासाठी व्यवस्थापरिवर्तन व्यवस्थेच्या आत राहूनही करता येईल. तुम्ही तरुण माझे आशास्थान आहात...” हे अण्णांचे शब्द माझ्या डोक्यात सतत फिरत राहतात. दहावी व बारावीमध्ये बोर्डात आल्यानंतर अण्णांचे आशीर्वाद घ्यायला जेव्हा मी जायचो, तेव्हा भविष्यात काय करायचं, यावर अण्णा नेहमी मला प्रशासनात जायचा सल्ला देत असत. मुळात राळेगणसिद्धीसारख्या समाज आणि देशसेवेची पंढरी असलेल्या गावात जन्माला येणं, हेच माझी भाग्यरेखा मजबूत असल्याचं निदर्शक आहे, असं मी मानतो.

२००५ मध्ये पुण्याच्या बी.जे. शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयात प्रवेश घेताना माझं प्रशासनात जाण्याचे स्वप्न मला शांत बसू देत नव्हतं. वैद्यकीय क्षेत्राची घरात असलेली पार्श्वभूमी मला वैद्यकीय क्षेत्रात घेऊन आली. दोन्ही भाऊ डॉक्टर, त्यामुळे आई-वडिलांनी मलाही मेडिकलला पाठवलं. मुळातच स्पर्धा परीक्षेकडे ओढ घेणारं माझं मन मला सतत अस्थिर करीत होतं. २०११ वैद्यकीय शिक्षण पूर्ण करून मी स्पर्धा परीक्षा क्षेत्रात उडी घेतली. तुकाराम जाधव, विवेक कुलकर्णी या स्पर्धा परीक्षा क्षेत्रातल्या दिग्गजांच्या मार्गदर्शनाखाली मी २०१२ ची महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची परीक्षा पहिल्या प्रयत्नात यशस्वी केली. उपजिल्हाधिकारी पदावर अकोला जिल्हा इथं प्रशिक्षणासाठी माझी नियुक्ती झाली. २०१२ च्या UPSC च्या मुख्य परीक्षेत मात्र अवघ्या काही मार्कांमुळे माझी मुलाखतीची संधी हुकली. उपजिल्हाधिकारी पदावर रुजू व्हायच्या आधी २०१३ ची UPSC ची मुख्य परीक्षा हुकली. उपजिल्हाधिकारी पदावर रुजू व्हायच्या आधी २०१३ ची UPSC ची मुख्य परीक्षा देऊन मी मार्च २०१४ मध्ये अकोला इथं परिविक्षाधीन उपजिल्हाधिकारी पदावर रुजू झालो. अशातच २०१३ च्या UPSC मुख्य परीक्षेतून माझी मुलाखतीसाठी निवड झाली. अखेर ज्या क्षणाची मी अनेक दिवस वाट पाहत होतो, त्या UPSC मुलाखतीसाठी मे २०१४ मध्ये दिल्लीला आलो. २०१४ च्या लोकसभा निवडणुकीचा निकाल १६ मे रोजी जाहीर झाला. २१ मे २०१४ रोजी मी मुलाखतीसाठी UPSC च्या भव्य दालनात हजर झालो. २-३ वर्षांत केलेल्या परिश्रमांच्या फलस्वरूप २०१४ ला UPSC मध्ये उत्तीर्ण झालो आणि भारतीय राजस्व सेवा, अर्थात Indian Revenue Service (IRS) मध्ये माझी निवड होऊन आयुष्यात खऱ्या अर्थाने अच्छे दिन आले.

अकोला इथं नोव्हेंबर २०१४ पर्यंत परिविक्षाधीन उपजिल्हाधिकारी म्हणून काम केल्यानंतर (IRS) मध्ये रुजू होण्यासाठी मी उपजिल्हाधिकारी पदाचा राजीनामा देऊन २२ डिसेंबर २०१४ रोजी भारतीय राजस्व सेवेत रुजू झालो. त्यानंतर २ वर्षे प्रशिक्षण पूर्ण करून मे २०१६ मध्ये नागपूर इथं केंद्रीय उत्पादनशुल्क, सेवाकर तथा सीमाशुल्क, नागपूर आयुक्तालयात सहायक आयुक्त पदावर हजर झालो. दोन वर्षांच्या प्रशिक्षण कालावधीमध्ये विविध करांची संरचना आणि त्यांची अंमलबजावणी यांचा अभ्यास करण्याची संधी मिळाली. भारत सरकारच्या तिजोरीत दर वर्षी ७.८ लाख कोटी रुपयांची भर घालणाऱ्या सीमाशुल्क, केंद्रीय उत्पादनशुल्क आणि सेवा कर या ३ मुख्य करांशी निगडित असलेल्या सर्व करप्रक्रियांचा विस्तृत अनुभव विविध शहरांमध्ये प्रत्यक्ष जाऊन घेता आला. यानिमित्तानं देशातील जवळपास २५ मुख्य शहरांमध्ये प्रशिक्षणाची संधी मिळाली.

सीमाशुल्क, अर्थात कस्टम्स विभागात असल्यानं अनेक बंदरे, विमानतळ तसंच लँड कस्टम्स स्टेशन यांचा यानिमित्तानं दौरा करता आला. CISF च्या राष्ट्रीय अकादमीमध्ये शस्त्रप्रशिक्षण घेता आलं. BSF आणि ITBP च्या माध्यमातून अगदी भारत-पाक, भारत-चीन सीमांवर जाऊन अनेक रोमांचक अनुभव घेता आले. National University of Singapore च्या LKYSPF संस्थेमध्ये भारत सरकारच्या वतीनं प्रशिक्षण घेण्यासाठी सिंगापूरला जाता आलं. लोकशाहीचं मंदिर असलेल्या भारतीय संसदेमध्ये ७ दिवस विविध प्रक्रियांचा अभ्यास BPST या संस्थेच्या माध्यमातून करता आला. भारताचे प्रथम नागरिक असलेल्या राष्ट्रपतींना राष्ट्रपती भवनात भेटायची संधी मिळाली. असे अनेक रोमांचकारी अनुभव प्रशिक्षणादरम्यान वाट्याला आले. सीमाशुल्क आणि केंद्रीय उत्पादनशुल्क विभागाची फरिदाबाद इथं असलेली राष्ट्रीय अकादमी अर्थात (National Academy of Indirect Taxes Customs and Narcotics (NACIN) हे जणू आमचं दुसरं घर झालं होतं. हे सगळं असताना एक दडपणसुद्धा सतत येत होतं. सगळा प्रशिक्षणावर होत असलेला खर्च हा सामान्य करदात्यांचा पैसा आहे, हे मनात ठाम होतं. प्रत्यक्ष फील्डमध्ये रुजू झाल्यावर या सगळ्या गोष्टीची उतराई आपल्या कामातून करण्याचा ध्यास मनामध्ये होता.

डॉ. गणेश पोटे (IRS)

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

रजा काढून गावी, पण... पाण्याच्या 'पेरणी' साठी!

परीक्षा संपलेल्या असतात. सुट्या लागलेल्या असतात. गावोगावी यात्रा, लग्नसराईचा हंगाम सुरु झालेला असतो... हा काळ रजांचा. शहरांतून अनेक नोकरदार सुटी काढून गावी जातात या काळात. यंदाही तेच घडते आहे...पण यंदा त्या रजा-प्रवाहात एक वेगळीच धारा दिसते आहे...महिना-पंधरा दिवसांची रजा काढून अनेक शहरवासी अधिकारी, कर्मचारी यंदा आपल्या गावी जात आहेत...पण ते कुठल्याही यात्रा-जत्रा वा लग्नाकार्यासाठी नव्हे, तर श्रमदानासाठी...पाण्याची 'पेरणी' करण्यासाठी...

'पाणी फाऊंडेशन' ने आयोजित केलेल्या 'सत्यमेव जयते वॉटर कप' स्पर्धेच्या माध्यमातून दुष्काळाचा लागलेला कलंक दूर करण्यासाठी हजारो गावे प्रयत्न करत आहेत. सुमारे पाच हजार ९०० गावांनी या स्पर्धेत सहभाग घेतला आहे. या गावांना जलसमृद्ध करण्यासाठी राज्यातील अनेक अधिकारीही सरसावले आहेत. मालेगाव पालिकेच्या आयुक्त संगीता धायगुडे त्यातल्याच एक. त्या सांगतात, 'अतिशय दुष्काळी असणाऱ्या तालुक्यातला माझा जन्म. ७२ च्या दुष्काळाचे ओरखडे अजून मनावर आहेत. ते दिवस येणाऱ्या नवीन पिढीला पाहायला लागू नयेत यासाठी या स्पर्धेसाठी मी काम करत आहे. काही दिवस सुटी काढून प्रत्यक्ष श्रमदान करण्यासाठी मी जात आहे.'

भारतीय पोलीस सेवेतील प्रवीण इंगवले हे आजपासून १५ दिवस श्रमदान करणार आहेत. ते सांगतात, 'आमचे बालपण बिदालसारख्या दुष्काळी भागात सायकलला हंडे लावून चार-पाच किलोमीटरवरून पाणी आणण्यात गेले. पुढे शिक्षणासाठी, कामानिमित्ताने फिरताना खूप पाणी असलेली गावे पाहिली. असे आपल्याकडेही व्हायला हवे असे वाटत होते. त्यातूनच मी या कामात उतरलो आहे.'

मंत्रालयातील उद्योग विभागात उपसचिव म्हणून कार्यरत असलेले डॉ. नामदेव भोसले यांचा गावाचा एक वेगळाच अनुभव आहे. 'पाणी नसल्यामुळे ग्रामीण भागातील स्थिती गंभीर बनली आहे. गावामध्ये एक प्रकारचे नकारात्मक वातावरण पाहायला मिळते. तरुणांना रोजगार नाही. ते भरकटत चालले आहेत. महिलांचे हाल होत आहेत.' हे दूर व्हायला हवे या हेतूने ते काही दिवस सुटी काढून गावाच्या जलसमृद्धीसाठीच्या लढ्यात उतरणार आहेत, ही अर्थातच काही प्रातिनिधिक उदाहरणे... गावाविषयी मनात खरोखरच माया असलेले असे अनेक नोकरदार आज विविध शहरांतून आपल्या गावाची वाट धरताना दिसत आहेत...

***

टाकरखेडा मोरे येथील पूनम झाली 'आयआरएस'

यूपीएससी परीक्षेत देशातून मिळवली ७२३ वी रँक

स्पर्धा परीक्षेमध्ये विदर्भातील विद्यार्थी मागे पडत असल्याची ओरड आहे. अशा परिस्थितीत अमरावती जिल्ह्यातील टाकरखेडा मोरेसारख्या लहान गावातील २४ वर्षीय पूनम प्रकाशराव ठाकरे या विद्यार्थीनीने यूपीएससीच्या परीक्षेत पहिल्याच प्रयत्नात विजयाचा झेंडा रोवून ७२३ वे रँकिंग मिळविले आहे. पूनमला 'आयआरएस' (इंडियन रेव्हन्यू सर्व्हिस) मिळणार आहे. त्यामुळे जिल्ह्यासह अंजनगाव तालुक्यातील विद्यार्थ्यांसाठी पूनम आशेचा दीपस्तंभ ठरली आहे.

अंजनगाव तालुक्यातील टाकरखेडा मोरे गावातील पूनमचे प्राथमिक शिक्षण गावातच झाले. त्यानंतर पाचवी ते दहावीपर्यंत तिने अंजनगाव सुर्जीत व नंतर अकोला येथून विज्ञान शाखेत बारावी उत्तीर्ण केले. त्यानंतर 'इलेक्ट्रॉनिक्स व टेलिकम्युनिकेशन' शाखेतून पूनमने २०१५ मध्ये अमरावतीच्या शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालयातून पदवी प्राप्त केली. त्यानंतर पुणे येथील डॉ. आंबेडकर स्पर्धा परीक्षा केंद्रात अकरा महिने यूपीएससी परीक्षेची तयारी केली. त्यानंतर हैद्राबादला सहा महिने व नंतर पुन्हा पुण्यात ती यूपीएससी डोळ्यासमोर ठेवून जिद्दीने तयारीला लागली होती. यूपीएससीची मुख्य परीक्षा देण्यासाठी पात्र ठरलेल्या विद्यार्थ्यांना एक स्वतंत्र विषय परीक्षेसाठी अभ्यासाला घ्यावा लागतो. त्यासाठी पूनमने अवघड असा 'मानववंशशास्त्र' (अँथ्रोपोलॉजी) हा विषय निवडला होता. दरम्यान २०१७ मध्ये झालेल्या यूपीएससीच्या परीक्षेत पहिल्याच प्रयत्नात तिने यश संपादन केले. शुक्रवारी (दि. २७) यूपीएससीचा निकाल लागला, यामध्ये पूनमने देशातून ७२३ वा क्रमांक पटकावला. त्यामुळे 'आयआरएस' रँकिंगमध्ये इनकमटॅक्स किंवा कस्टम विभाग मिळण्याची शक्यता पूनम ठाकरे हिने 'दिव्य मराठी' सोबत बोलताना वर्तवली आहे.

पूनमचे वडील प्रकाशराव ठाकरे माध्यमिक शाळेत शिक्षक होते. आता ते निवृत्त झाले आहे. पूनमला एक भाऊ चेतन व विवाहित बहीण आहे. पूनम तीन भावंडामध्ये सर्वात लहान आहे. सध्या पूनम गावात आहे. निकाल जाहीर होताच पूनमवर अभिनंदनाचा वर्षाव सुरु झाला आहे. टाकरखेडा मोरे सारख्या

ग्रामीण भागातून यूपीएससी परीक्षेत यश मिळवून भारतीय प्रशासनिक सेवेत दाखल होण्याची संधी मिळणार आहे. लवकरच पूनम हिचा ग्रामस्थांच्यावतीने सत्कार करण्याचे सांगण्यात आले.

आपले मन म्हणजेल तसेचं करा यश मिळेलच

आपले मन ज्या पद्धतीने आपल्याला सांगते, तेच आपण करायला पाहिजे. परीक्षा कोणतीही असो त्याचे नियोजन काकरून यशस्वी होण्यासाठी त्यादृष्टीने सकारात्मक प्रयत्न करावे. मी सुद्धा तेच केले. मिळालेल्या रँकिंगने समाधानी नाही यापेक्षा चांगल्या रँकिंगसाठी प्रयत्न करणार आहे, असे पूनम ठाकरे हिने 'दिव्य मराठी' शी बोलताना सांगितले.

पूनमच्या सत्काराला अंजनगाव सुर्जीला जाण्याचा योग आला. पूनम मला पाहताच एकदम पाया पडली म्हणाली. म्हणाली माझ्या यशात तुमचा पण वाटा आहे. तिने पुढे खुलासा केला. ती अमरावतीला शिकत असताना तिचा मला फोन आला. तिला (IAS) चे मार्गदर्शन हवे होते. मी तिला त्याच महाविद्यालयात असलेली व तल्लख विद्यार्थिनी कु. प्रियंका गायधने हिचा नंबर दिला. प्रियंका माझ्याकडे ८ वी पासून (IAS) ची तयारी करीत होती. तिने पूनमला वेळोवेळी मार्गदर्शन केले. त्याचा पूनमला फायदा झाला. पूनम एकदोनदा माझ्याकडे येऊनही गेली. पण प्रियंका गायधने ह्या माझ्या विद्यार्थिनीने तिचा आवर्जून भरपूर सहकार्य केल्याचे तिने सांगितले.

प्रा. डॉ. नरेशचंद्र काठोळे

९८९०९६७००३

सौजन्य - दैनिक दिव्य मराठी

***

व्यक्तिवेध

प्रतिकूल परिस्थिती ही काही अडचणी सांगायची सबब नाही. उलट लक्ष्यावर शक्ती एकवटण्यासाठी अशी परिस्थितीही पथ्यावरच पडू शकते, हे दाखवून दिले आहे केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या नागरी सेवा परीक्षेत राज्यातून प्रथम तर देशातून विसाव्या स्थानी आलेले डॉ. गिरीश दिलीपराव बदोले यांनी.

डॉ. बदोले हे मराठवाड्यातील उस्मानाबाद जिल्ह्यातील कर्नाटक सीमा भागातील उमरगा तालुक्यातील कसगी या गावचे. चार एकर कोरडवाहू जमिनीवर शेती करणारे वडील, त्यांना शेतीत मदत करणारी आई व एक भाऊ आणि डॉ. बदोले, असे चौकोनी कुटुंब. घराचा भार अर्थातच शेतीवरच. तेव्हा अशा परिस्थितीत जगताना पावलोपावली तडजोड करणे हे ओघाने आलेच. परिस्थिती सुधारायची असेल तर शिक्षणाशिवाय तरणोपाय नाही, हे डॉ. बदोले यांच्या वडिलांना माहीत होते. त्यांनी दोन्ही मुलांना उत्तम शिक्षण द्यायचे ठरवले. प्रसंगी शिक्षणासाठी शेती गहाण ठेवून कर्जही काढण्याची तयारी ठेवली. कसगीतील जिल्हा परिषद शाळेत पहिली ते दुसरीपर्यंतचे शिक्षण घेतले. पुढच्या शिक्षणासाठी त्यांना तुळजापूरला पाठवण्यात आले. तेथे सैनिकी विद्यालयात शिस्तीत डॉ. बदोले यांचे शिक्षण झाले. येथेच त्यांच्यामध्ये सामाजिक जाणीव रुजल्या. देशासाठी काही तरी करण्याचा संस्कार याच सैनिकी शाळेतून मिळाला.

दहावीला ८९ टक्के गुण घेतल्यानंतर लातुरातील दयानंद महाविद्यालयात विज्ञान शाखेला प्रवेश मिळाला. मग बारावीला ९४ टक्के गुण मिळवून मुंबईच्या जे.जे.वैद्यकीय महाविद्यालयात प्रवेश मिळविला. एमबीबीएसचे शिक्षण वडिलांनी कर्ज काढूनच पूर्ण केले. त्यानंतर मुंबईतीलच ओएनजीसीमध्ये वैद्यकीय सेवा करताना ग्रामीण भागातून येणाऱ्या रुग्णांचे हाल, वेदना, परिस्थिती जवळून पाहता आली. तेव्हाच वैद्यकीय पेशा स्वीकारण्यापेक्षा प्रशासकीय सेवेतून सामाजिक परिस्थितीत काही बदल घडवता येतील का, या विचारांचे मूळ मनात रुजले आणि त्यादृष्टीने विश्चय करून वाटचाल सुरु ठेवली. परीक्षेची तयारी करताना एक विशिष्ट पद्धत निश्चित केली. अनुभवी मित्रांकडून मार्गदर्शन घेतले. मोबाईल हे केवळ संपर्काचे साधन मानले आणि त्यातील इंटरनेट सेवेचा केवळ अभ्यासासाठीच उपयोग करायचा, हे कटाक्षाने पाळले. विशिष्ट विषयांसाठी मित्र-तज्ञांशी सल्लामसलत करणे, मार्गदर्शन घेणे, याही बाजूवर भर दिला. प्रशासकीय सेवेत जाताना ग्रामीण भागात मूलभूत सुविधा देण्यावर भर असेल. विशेषतः शिक्षण, आरोग्य रस्ते या सोयी-सुविधांच्या व्यवस्थेकडे अधिक लक्ष देण्याचा मनोदय डॉ. बदोले व्यक्त करतात.

डॉ. गिरीश बदोले (IAS)

***

यूपीएससीसाठी मराठीत अभ्यास साहित्याची वानवा

‘यूपीएससीत महाराष्ट्रातील विद्यार्थ्यांचा आलेख उंचावला!’ या बातमीमध्ये (२८ एप्रिल) ‘मराठी माध्यमातून परीक्षा देणाऱ्या उमेदवारांचे प्रमाण घटले’ असे विधान करण्यात आले आहे. हे विधान परिस्थितीच्या विपरीत आहे. सध्या यूपीएससीची परीक्षा मराठी माध्यमातून देणारे विद्यार्थी वाढत आहेत, पण त्यांच्या ‘यशस्वी होण्याचे प्रमाण नगण्य झाले आहे.’ शासन मराठीला अभिजात भाषेचा दर्जा प्राप्त करून देण्यासाठी प्रयत्न करत आहे. त्याच वेळी मराठी माध्यमातून परीक्षा देणाऱ्या विद्यार्थ्यांची गळचेपी होत आहे.

मराठी माध्यमातून परीक्षा देणाऱ्या उमेदवारांचे यशस्वी होण्याचे प्रमाण कमी होण्यासाठी महत्त्वाची अशी कारणे:

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेत (एमपीएससी) आणि केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेत (यूपीएससी) असलेला विरोधाभास. यांमुळे दोन्ही परीक्षांची तयारी अशक्य. याउलट इतर राज्यांत, उदाहरणार्थ उत्तर प्रदेश लोकसेवा आयोगाची परीक्षा यूपीएससीच्या धर्तीवर घेतली जाते. एमपीएससीचे पाठांतरकेंद्रित तर यूपीएससीचे विश्लेषणकेंद्रित प्रारूप असते. (विशेषतः मुख्य परीक्षेत.) यूपीएससीसाठी मराठी माध्यमातून गुणवत्तापूर्ण अभ्यास साहित्याची कमतरता जाणवते. त्यातही विज्ञान, अर्थशास्त्र, तंत्रज्ञान, समाजशास्त्र या विषयांसाठी अधिक. मराठी माध्यमातून पुण्यात एक-दोन मार्गदर्शक संस्था सोडल्यास, इतरत्र मार्गदर्शनाची सोय नाही. मुख्य परीक्षेत गुण देताना मराठी व इंग्रजी माध्यमांत समान पातळी राखली जाते का, याबद्दल शंका वाटते.

या सर्व गोष्टींचा सारासार विचार करून त्यावर उपाय शोधणे अगत्याचे आहे. नाही तर मराठी भाषा अभिजात होण्याअगोदर यूपीएससीच्या स्पर्धेतून नामशेष होईल अशी भीती वाटते.

ज्ञानेश्वर चंद्रकला गोरखनाथ जाधव

***

राजेश टाबरे यशस्पर्शी

आपल्या आयुष्याचं ध्येय निश्चित करुन त्यानुसारच वाटचाल करणे व कठीण परिस्थितीतून मार्ग काढत, अडथळ्यावर मात करीत ध्येयप्राप्तीसाठी अखंड धडपड करीत राहणे, त्यासाठी वाटेल ते श्रम करण्याची मानसिक तयार करणे आणि ध्येय साध्य झाल्यानंतर पुन्हा स्वतःमधला कलावंत जागृत करुन बालपणी जपलेले स्वप्न स्वतःच्या मनाबरहुकूम पूर्णत्वास नेणे सोपे नाही, पण जन्मतःच परमेश्वराने विजिगीषू वृत्तीचे प्रदान केलेले वरदान सार्थकी लावणारा, प्रत्यक्षात उतरवणारा एक यशस्पर्शी, ज्ञान, कला, योद्धा म्णून राजेश फत्तेसिंग टाबरे याच्याकडे बघावेच लागेल.

कृश देहयष्टीचा पण चुणचुणीत राजेश हा अतिशय कुशाग्र बुद्धीचा म्हणून लहानपणापासूनच ओळखला जातो. पं. बच्छराज व्यास विद्यालयाचा हा विद्यार्थी शाळेत प्रिय होता तो केवळ हुशारीमुळे नव्हे तर सर्वगुणसंपन्न या स्वभावामुळे, खोडकरपणामुळे आणि नेमक्या वेळी आपल्यातला गुण उपयोगात आणण्याच्या अनेक क्लुप्त्यांमुळे, वर्गात ऑर्केस्ट्रा करुन गाणी म्हणणे, नाटकात अभिनय, नकला, ड्रॅक्युला नाटकातला त्याचा 'व्हाईट एजंट' हा रोल अजूनही त्याच्या मित्रांना आठवतो तो राजेशच्या अभिनयामुळेच. आपल्या तेव्हाच्या मित्रांना आजही त्याच जिव्हाळ्याने प्रेमाच्या, मैत्रीच्या धाग्यात राजेशने कायम गुंफुण ठेवले आहे आणि नवव्या वर्गातच राजेशने मोठा ऑफिसर होण्याचे स्वप्न पाहिले. त्यानंतर त्या स्वप्नामागे वेड्यासारखा धावला. घरची परिस्थिती अगदी बेताचीच इतकी की, त्याच्या तेव्हाच्या घराला चंद्रमोळी घर म्हटल्यास वावगे ठरू नये, पण स्वतःच्या बुद्धीच्या जोरावर आणि त्याच बळावर प्राप्त केलेल्या शिष्यवृत्तीच्या जोरावर राजेशने क्षेत्रीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय राऊरकेला येथून मेकॅनिकल इंजिनीअरींगची पदवी प्राविण्यासह प्राप्त केली आणि आईवडिलांचा लाडका राजेश विपरीत परिस्थितीतही मोठी पदवी घेऊन इंजिनीअर झाला यात या दोघांचेही आशीर्वाद, प्रोत्साहन आणि पाठबळ मला आयुष्यभर विसरता येणार नाही, कारण माझ्या शिक्षणासाठी त्यांनी काय श्रम केलेत हे पूर्णतः मलासुद्धा त्यांनी कधीच जाणवू दिले नाही, असे सांगताना राजेशचे डोळे पाणवतात. त्याचप्रमाणे शाळेत चन्नेसरांसारखे वात्सल्यमूर्ती शिक्षक मिळणे ज्यांनी सदैव प्रोत्साहन दिले त्यांच्याही ऋणी असल्याचे राजेश सांगून जातो. इथून सुरु झाला राजेशच्या बुद्धिजीवी वर्गाचा प्रवास.

बौद्धिक पातळीवरचे समाधान राजेशला कधीच नव्हते. सतत पुढची

पातळी निश्चित करणे व पुन्हा त्या प्राप्तीसाठी श्रम करणे हाच जणू राजेशचा छंद झालेला होता इ.ओ.एल. दिल्लीला काही काळ तर स्टिल अँथॉरिटी ऑफ इंडिया लिमी. भिलाईला त्यानंतर काही काळ इंडियन ऑईल कार्पोरेशन सुरत अशा एका पाठोपाठ एक अशा नोकऱ्या बदलणारा राजेश स्थिर कुठे होईल का? हा प्रश्न तेव्हा बहुतेकांना बडला होता, पण स्वतःच्या बुद्धिवर, क्षमतेवर पूर्ण विश्वास असलेला राजेश एका नोकरीवर समाधान न मानता उच्च ध्येयाच्या ध्यासाने पछाडलेला होता. आणि त्यात एमपीएससी ची परीक्षा उत्तीर्ण करून राजेशने सहाय्यक आरटीओ ऑफिसरचे पद ग्रहाण केले आणि काही काळ स्थिर झाला, पण याही ठिकाणी जास्त काळ थांबणे त्याच्या स्वभावाला पटले नाही आणि ही नोकरी करतानाच भारतीय नागरी सेवेची परीक्षा चांगल्या गुणांनी उत्तीर्ण करून राजेश आय.ए.एस. अधिकारी झाला आणि आता ज्वाईंट कमिशनर म्हणून कार्यभार सांभाळत आहे. या प्रवासात अनेक भले बुरे अनुभव राजेशने घेतले, पण प्रामाणिक आणि अखंडित श्रम आपले उद्दिष्ट गाठण्यास मदतच करतात. हा अनुभव राजेशनेही घेतलाय. सतत घरापासून दूर राहूनही या भूमिशी असलेले नाते राजेश विसरला नाही की बालपणचे सखे सोबतीही विसरला नाही.

या संपूर्ण प्रवासत मात्र राजेशने स्वतःमधला कलावंतही सतत जोपासला. मराठी हिन्दी आणि इंग्रजी भाषांवर प्रभुत्व मिळवणारा राजेश नाटककार, म्हणूनही उदयाला येऊ लागला होता. 'प्रक्षोभ, संकेत आणि स्पिरिट ऑफ बाबासाहेब, चक्रव्यूह द सिस्टीम, विकलांग लोकतंत्र, स्वर्ग मे मंत्री, कुबेर एक कर्जदार अशा अनेक नाटकांचे लेखन, त्यात अभिनय, दिग्दर्शन व सादरीकरण करीत अनेक पुरस्कार राजेशने सहजगत्या प्राप्त केलेत. याशिवाय दक्षिण क्षेत्र सांस्कृतिक केंद्रात कोच्चीला झालेल्या स्पर्धेत राजेशने गायन व नृत्य स्पर्धेत पारितोषिक पटकावले. शिवाय स्पिरिट ऑफ बाबासाहेब या बहुभाषिक एकांकिकेसाठी महाराष्ट्र, हैद्राबाद एवढेच नव्हेतर दुबईची रंगभूमीही या पट्ट्याने गाजवली. पण एवढे करूनही थांबेल तो कसला राजेश? नित्य नव्या योजना आणि त्याकरिता वाटेल ते कष्ट करण्याची तयारी आणि आता सोबतीला डॉ. भावना वहिनीसारखी कलाकार पत्नीची साथ व प्रोत्साहन यामुळे राजेश आणखी प्रगती करीत सुटला आणि बुद्धाचे चरित्र दर्शन, जीवन दर्शन घडवणारा व नित्य नवे विक्रम प्रस्थापित करणारा म्युझिकल अल्बम बुद्ध ही बुद्ध है, अभ्यास, परीक्षा पदाची जबाबदारी, कुटुंबाची जबाबदारी यात तसुभरही अंतर न करता सतत तीन वर्षे राजेशने या प्रकल्पावर कसून मेहनत घेतली. यातील गीतांचे लेखन तर केलेच शिवाय ती गीते संगीतबद्धही केली आणि भरीस भर सुमधुर गायला सुद्धा. 'बुद्ध की जिवणी तुम सुनो' या गीतातला राजेशचा आवाज

आपल्याला निश्चितच मंत्रमुग्ध करून सोडतो. या गीताना, त्यांच्या संगीताला ऐकून आजच्या घडीचे नामवंत गायक सोनू निगम, शंकर महादेवन, अल्का याज्ञीक, हरिहरन, सुरेश वाडकर यांनी आपला आवाज आनंदाने देऊन या गीतांना अमर केलेच. शिवाय स्वतः राजेश आणि भावनावहिनीचा मधाळस्वरही या गीतांना प्राप्त झाला. राजेशच्या या अभूतपूर्व कामगिरीला आशीर्वाद देण्यासाठी म्हणून आशा भोसले यांनी विमोचनाच्या वेळी स्वतः हजेरी लावली. सिनेसृष्टीतील नामवंत कलावंतांचा गोतावळा या निमित्ताने एका नागपूरच्या कलावंताने जमवून आणला तोही स्वतःच्या कर्तृत्वाने, कल्पकतेने व कलात्मकतेने ही आपल्या नागपूरकरांसाठी अतिशय अभिमानाची बाब आहे. ‘बुद्ध ही बुद्ध है’ चे स्टेज शो फक्त भारतातच नव्हे तर परदेशातही गाजले व वाखाणण्याला गेलेत. याचे पूर्ण श्रेय अर्थातच राजेश व त्याच्या यशामागे त्याला तितकीच तोलामोलाची साथ देणाऱ्या भावना वहिनींना द्यावेच लागेल. त्याही उच्चविद्याविभूषित असून संगीताच्या जाणकार व उत्तम गायिका आहेत. जागतिक कीर्तीकडे वाटचाल करणारा राजेश प्रत्यक्षात अगदी साधा सरळ असा कुटुंबवत्सल व दोन चिमुकल्यांचा पिता आहे, त्याच्या बालमित्रांचा बालसखा आहे. इतक्या प्रचंड उंचीवर पोहचूनही त्याचे पाय मात्र जमिनीवरच घट्ट रुतून आहेत. सेलिब्रिटीमध्ये वावरणारा हाही एक सेलिब्रिटीजच आहे. पण बालमित्रांच्या वर्गमेळाव्यात आल्यानंतर चित्रे काढताना रंग उडवण्याच्या त्याच खोड्या, जमिनीवर बसून कंचे खेळताना होणारी तशीच आरडाओरड, खोड्या केल्यानंतर तसाच साधाभोळा हा निरागस आव आणण्याची जुनी लकब या सर्व गोष्टी अगदी शालेय विद्यार्थी असताना जशा होत्या तशाच आजही कायम. मस्त्या, धिंगाणे तेही तसेच फक्त खंत एकच बाहेर मुखवटा धारण करून वागावं लागतं यार. विनाकारण गंभीरतेचा आव आणावा लागतो. म्हणून मित्रांमध्ये मिसळताना जेव्हा राजेश बघितला तेव्हा भावनावहिनीही चकीत झाल्या. कारण आपल्या उच्चपदस्थ नवऱ्याला हक्काने शिवी देणारी त्याच्यासोबत धिंगाणे करणारी जमात व इतका मोकळा ओरिजनल राजेश त्याही पहिल्यांदाच बघत होत्या. ‘जरा हटके’ च्या नामावलीत अग्रक्रमाचा वारसा शोभणारा राजेश नागपूरचे नाव क्षितिजावर नेण्यासाठी आसुसलेला आहे. त्याच्या उपक्रमांना, प्रकल्पांना आणि स्वप्नांना यश येवो हीच शुभेच्छा

शब्दांकन – मंगेश सुधाकर बावसे

***

यूपीएससी मध्ये यंदा प्रथम क्रमांक पटकावणाऱ्या गौरव अगरवाल

केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेत (यूपीएससी) यंदा प्रथम क्रमांक पटकावणाऱ्या, २९ वर्षे वयाच्या गौरव अगरवालची आतापर्यंतची कहाणी अनेक तरुणांना प्रेरणा देणारी आहे. लहानपणापासून बऱ्यापैकी हुशार, वाचनाची आवड असलेला गौरव बारावीनंतर कानपूरच्या आयआयटीत गेला. तिथे कॉम्प्युटर सायन्स विषयात बी.टेक. झाला. मात्र याच अभ्यासक्रमात त्याने मध्यंतरी एक गटांगळीही खाल्ली होती...हे अपयश मोठे नव्हते, पण त्यामुळे बी.टेक. पदवीसाठी एक वर्ष अधिक जाणार हे अटळ झाले. एवढ्याने तो भरपूर काही शिकला आणि उमेद धरायची ती मेहनतपूर्वक मिळवलेल्या सर्वोच्च यशाचीच, असा चंग त्याने बांधला.

कानपूरच्या आयआयएममध्ये गेला. त्याला पदविकाच करता येणार होती. ती त्याने मिळवली, तिथे सुवर्णपदक पटकावून! त्यानंतर नोकरीही बरी मिळाली. 'सिटीग्रुप' सारख्या मोठ्या संस्थेत, हॉंगकाँग शाखेत. २००८ ते २०११ अशी दोन वर्षे गौरव परदेशात होता.

पण प्रेरणादायी कहाणी सुरु होते ती इथूनच. भारतीय प्रशासकीय सेवेत अधिकारी व्हायचे, या ध्येयाने पछाडलेला गौरव नोकरी सोडून आला. इतिहास आणि अर्थशास्त्र घेऊन २०१२ ची परीक्षा उत्तीर्ण झाला, यासाठी दिल्लीच्या एका वर्गाची मदत झाली खरी, पण क्रमांक मात्र २४४ वा आला. तेवढ्यावरही भारतीय पोलीस सेवेसाठी त्याची निवड झाली आणि हैद्राबादच्या सरदार वल्लभभाई पटेल पोलीस अकॅडमीत त्याचे प्रशिक्षणही सध्या सुरु आहे. मात्र ही निवड झाल्यानंतर त्याने ठरवले, पुन्हा परीक्षेला बसायचे. इतिहास हा आपला आवडता विषय नसल्याने गेल्या वेळी पिछेहाट झाली, पण यंदा फक्त अर्थशास्त्र घ्यायचे. घरीच १२ तास दररोज अभ्यास. शिवाय, दुसऱ्या वेळी मुलाखतीच्या तयारीवर अधिक भर. हे सारे होत असताना मुलाखतीपूर्वीच - ४ जून रोजी गौरव चतुर्भुज झाला! त्याची पत्नी प्रीती डॉक्टर आहे.

ही कहाणी कुणाही मध्यमवर्गीय पालकांना आनंद देणारी आणि काही धडेसुद्धा शिकवणारी आहे. हॉंगकाँगमध्ये बहुराष्ट्रीय बँकिंग संस्थेची चांगरी

नोकरी सोडून हा मुलगा वयाच्या २७ व्या वर्षी घरी परत येतो, दिल्लीत सहा महिने शिकवणी वर्गाना जातो आणि आयएएस अधिकारी होण्याच्या ईर्ष्येने परीक्षा देतो...

तिथे एकदा हवा तो क्रमांक न मिळाल्याने तीच परीक्षा पुन्हा देतो. या सर्वांमध्ये त्याच्या पालकांची - वडील सुरेशचंद्र आणि आई सुमन यांची घालमेल झाली असेलही. पण सध्या तरी गौरवला सर्वात मोठे पारितोषिक त्याच्या आईने दिले आहे... 'आमचा 'गौरव'च तो!' एवढ्याच प्रेमळ शब्दांचे!

***

आर्मीचे जीवन जगण्याचा वैशिष्ट्यपूर्ण मार्ग...

मुक्कामापेक्षा नियोजनबद्ध प्रवासावर अधिक विश्वास ठेवणे मला महत्त्वाचे वाटते. एखादे मुक्कामाचे ठिकाण कधी येणार याचा विचार करतो तेव्हा ते अधिक खडतर वाटते, मात्र, जेव्हा आपण त्या प्रवासाचा आनंद घेत मार्गक्रमण करतो, त्यावेळी तो प्रवास खडतर वाटत नाही. आर्मीचे जीवन ही फक्त नोकरी नाही तर तो जीवन जगण्याचा एक वैशिष्ट्यपूर्ण मार्ग आहे. तेथे शारीरिक क्षमतेपेक्षा मानसिक बल, आत्मबल अधिक महत्त्वाचे आहे.

लेफ्टनंट स्वाती महाडिक

सौजन्य - पुण्य नगरी

***

यूपीएससीतील यशाबद्दल महाबोधी फाउंडेशनतर्फे सत्कार

अपयशाने खचून जाऊ नका!

स्पर्धा परीक्षांची तयारी करताना विद्यार्थ्यांना अपयश आले, तरी खचून जाऊ नये. कारण आत्मविश्वास ही यशाची किल्ली आहे, असे मत यूपीएससी परीक्षेत उत्तीर्ण झालेले प्रीतमकुमार तुरेराव यांनी व्यक्त केले. महाबोधी फाउंडेशनद्वारे संचालित मांगीलाल प्लॉट येथील स्पर्धा परीक्षा अभ्यास केंद्रामध्ये शुक्रवारी तुरेराव यांचा गौरव करण्यात आला. सत्काराला उत्तर देताना त्यांनी विद्यार्थ्यांना आपले अनुभव कथन केले.

केंद्रीय लोकासेवा आयोगाच्या परीक्षेचा निकाल नुकताच जाहीर झाला. नांदेड जिल्ह्यातील प्रीतमकुमार तुरेराव यांनी यामध्ये घवघवीत यश मिळवले. त्यापूर्वीच ते येथील जिल्हाधिकारी कार्यालयात परीविक्षाधीन उपजिल्हाधिकारी म्हणून कार्यरत आहेत. अपयशाला न जुमानता चिकाटीच्या जोरावर त्यांनी हे यश मिळविले. प्रा. कमलाकर पायस यांनी तुरेराव यांचा परिचय दिला. त्यांनी सांगितले, की घरची परिस्थिती गरीब होती. मात्र, 'शिका, संघटित व्हा आणि संघर्ष करा' हा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा मूलमंत्र वडिलांकडे होता. त्यामुळे ध्येयापर्यंत पोहोचण्याची मला प्रेरणा मिळाली. स्पर्धा परीक्षांच्या चढउताराचा बाऊ करायचा नसतो. कठोर परिश्रम घेण्याची तयारी विद्यार्थ्यांनी ठेवायला पाहिजे. स्पर्धा परीक्षेसंदर्भात विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी आपण कधीही तयार आहोत, विद्यार्थ्यांनी संपर्क करावा, असे आश्वासनही तुरेराव यांनी दिले.

स्मृतिचिन्ह देऊन फाउंडेशनच्या पदाधिकाऱ्यांनी प्रीतमकुमार तुरेराव यांचा गौरव केला. तहसीलदार अनिल भटकर सत्कार सोहळ्याला अध्यक्ष म्हणून उपस्थित होते. महसूल विभागाच्यावतीनेही तुरेराव यांचा सत्कार करण्यात आला. तहसीलदार भटकर अध्यक्षीय मनोगतात म्हणाले की, स्पर्धा परीक्षांच्या बाबतीत पश्चिम महाराष्ट्राच्या तुलनेत विदर्भातील युवकांमध्ये आवश्यक ती जागृती नाही. या परीक्षेपर्यंत पोहोचण्यासाठी अभ्यासात माफक यशदेखील पुरेसे असते. खरी कसोटी मात्र त्यानंतरच असते. तथापि, कोणतीही परीक्षा

कठीण नसते. विद्यार्थ्यांनी त्यासाठी केवळ मेहनत घेण्याची गरज आहे.

प्रवीण मनोहर यांनी कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन केले. स्पर्धा परीक्षा देणाऱ्या विद्यार्थ्यांची या वेळी उपस्थिती होती.

विद्यार्थ्यांसाठी तुरेराव यांच्या टिप्स

- * परीक्षेचे स्वरूप पूर्णतः समजून घ्यावे.
- * विषयाच्या संकल्पना स्पष्ट कराव्या.
- * अभ्यासात सातत्य ठेवावे.
- * अभ्यासाला सुमारे बारा तास वेळ द्यावा.
- * निवडक व महत्त्वपूर्ण पुस्तकांचाच आधार घ्यावा.

***

न्यू इंडिया कॉन्क्लेव्ह

ग्रामीण अर्थव्यवस्था बळकटीकरण, युवक सक्षमीकरणासाठी विविध उपक्रमांचे नियोजन केले. देशातील ५० हजार गावांपर्यंत पोहचण्याचे उद्दिष्ट आहे. येत्या जून महिन्यात दिल्लीमध्ये ग्रामीण भारतासाठी 'न्यू इंडिया कॉन्क्लेव्ह' पुरस्कार कार्यक्रम आयोजित केला आहे. त्यामध्ये आदर्श ग्राम, आदर्श शेतकरी, ग्रामोद्योग, समाजसेवक या विभागांमध्ये उल्लेखनीय काम करणाऱ्या युवा नेवृत्वांचा पंतप्रधानांच्या हस्ते सत्कार केला जाईल.

सौजन्य - दैनिक सकाळ

***

यूपीएससी परीक्षेत डॉ. विपीन इटनकर राज्यात प्रथम, तर देशात चौदावा

‘तीन अपयशांवर मात करित यशाचे शिखर गाठलेच’

अपयश हीच यशाची पहिली पायरी असून सलग तीनदा अपयशी ठरूनही खचून न जाता नोकरी सांभाळत रोज सलग पाच तास अभ्यास आणि जिद्दीच्या बळावर चौथ्या प्रयत्नात केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेत राज्यात पहिला व देशात चौदावा येण्याची कमाल करता आली, असे मत चंद्रपूरच्या डॉ. विपीन विठोबा इटनकर याने लोकसत्ताजवळ बोलतांना व्यक्त केले.

मूळचा चंद्रपूरकर असलेला व सध्या चंदीगढ येथील शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयात सेवा देत असलेल्या डॉ. विपीन इटनकरच्या चेहऱ्यावर काल गुरुवारी केंद्रीय लोकसेवा आयोगाचा निकाल जाहीर होताच हास्य फुलले. तो महाराष्ट्रातून प्रथम, तर देशातून चौदावा आल्याची बातमी सर्व प्रमुख वाहिन्या व आजच्या वर्तमानपत्रात झळकली होती. केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची परीक्षा उत्तीर्ण होणे म्हणजे खऱ्या अर्थाने यशाचे शिखर गाठणे आहे. त्यामुळे यशोशिखर गाठण्याचा आनंद आयुष्यातला सर्वोच्च क्षण असला तरी त्यामागे कठोर परिश्रमाची पार्श्वभूमी आहे.

यशाचा मार्ग खडतर आणि कठोर परिश्रमाचा असतो, याचा अनुभव आपण घेतला. यशामुळे माणसाच्या डोक्यात हवा शिरते, तसेच अपयशामुळे माणूस खचून जातो, निराशेच्या गर्तेत स्वतःचे अस्तित्वच हरवून बसतो. आयुष्यात आपणही अपयशाच्या या खाईत ढकलले गेलो होतो. केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची परीक्षा सलग तीन वेळा नापास झाल्यानंतर हा आपला मार्ग नाही, असे वाटले होते परंतु आई शारदा व पत्नी डॉ. शालिनी या खंबीरपणे पाठिशी उभ्या राहिल्या. अपयश हीच यशाची पहिली पायरी असून अपयशाने कधी खचायचे नाही आणि यशाने माजायचे नाही, हा मंत्र देत त्यांनी माझ्यात आत्मविश्वास निर्माण केला. त्यानंतर चौथ्या प्रयत्नात सलग पाच तास अभ्यास करण्यावर भर दिला आणि त्याचा सकारात्मक निकाल डोळ्यासमोर आहे. ही परीक्षा उत्तीर्ण होण्यास चौफेर ज्ञान व पाच तासांच्या अभ्यासाचे गमक कारणीभूत असले तरी आई, बहीण आणि पत्नीची जिद्द सुद्धा कारणीभूत असल्याचे डॉ. विपीन याने लोकसत्ताशी बोलतांना सांगितले.

डॉ. विपीनचे वडील येथील महाराष्ट्र इलेक्ट्रोस्मेल्टमध्ये उपव्यव-
स्थापक होते. तर आई गृहिणी आहे. डॉ. विपीन याने पहिल्या वर्गापासून
बारावीपर्यंत येथील विद्या निकेतन कॉन्व्हेंटमध्ये शिक्षण घेतले. बारावीत अवघ्या
काही गुणांनी गुणवत्ता यादीत येण्यापासून वंचित राहिलेल्या विपीनने २००८
मध्ये नागपूरच्या मेयो येथून वैद्यकीय अभ्यासक्रमाची पदवी पूर्ण केली. त्याला
एम.डी. करायचे होते, परंतु २०१० मध्ये वडील विठोबा इटनकर यांचे आकस्मिक
निधन झाल्याने कुटुंबाची सर्वस्वी जबाबदारी विपीनवर आली. त्यामुळे एम.डी.
चा विचार न करता थेट चंदीगडच्या शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयात
प्राध्यापकाची नोकरी पकडली. तेथेच डॉ. शालिनी हिच्याशी विवाह झाला.
विवाहानंतर पत्नी व आईने केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची परीक्षा द्यावी, असे
सुचविले. त्यानंतरच युपीएससीच्या तयारीला लागलो. ही परीक्षा देणाऱ्या
विद्यार्थ्यांनी चौफेर ज्ञान अवगत करावे, असाही सल्ला त्याने दिला. विपीनची
बहीण विशाखा हिने अभियांत्रिकीचे शिक्षण पूर्ण केले असून ती सुद्धा पुण्यात
युपीएससीची तयारी करित असल्याचे त्यांनी सांगितले.

सौजन्य - दैनिक लोकसत्ता

***

आएएसच्या मार्गात आला होता नैराश्याचा अडसर

वडीलांच्या मृत्युमुळे आले होते नैराश्य, तेव्हा मैत्रीण असलेल्या पत्नी
डॉ. शालिनी यांनी आधार दिला.

सन २०१० मध्ये डॉ. विपीन इटणकर यांचे वडील विठोबा यांचे निधन झाले. त्या वेळी विपीनला नैराश्य आले होते. सर्व काही सोडून नोकरीवरच लक्ष केंद्रित करावे, अशी त्यांची मानसिकता बनली होती. त्या वेळी पत्नी डॉ. शालिनी (तेव्हाची मैत्रीण) यांनी त्यांना मानसिक आधार देत नैराश्यातून बाहेर काढले होते. परिवाराचे परिश्रम आणि पत्नीच्या सोबतीने यूपीएससी परीक्षेत दैदीप्यमान यश संपादन केल्याची कबुली डॉ. विपीन इटणकर यांनी 'दिव्य मराठी' शी बोलताना दिली.

केंद्रीय लोकसेवा आयोग (यूपीएससी) परीक्षेत देशात चौदावा आणि महाराष्ट्रात पहिला आलेल्या डॉ. विपीन यांनी 'दिव्य मराठी' शी संवाद साधला. त्यांनी सांगितले की, त्यांचे बारावीपर्यंतचे शिक्षण चंद्रपूर येथील विद्या निकेतन शाळेतून झाले. बारावीनंतर एमबीबीएसला प्रवेश घेतला. नागपुरातील मेयोमधून एमबीबीएसची पदवी प्राप्त केली. एमबीबीएस पूर्ण केल्यानंतर एम.डी., एम.एस. या पदव्युत्तर अभ्यासक्रमाची तयारी केली. चंदिगड येथील वैद्यकीय पदव्युत्तर संस्थेत एम.डी. अभ्यासक्रमाला प्रवेशही घेतला होता. परंतु, एम.डी.त मन रमत नव्हते. चंदिगडच्या शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयात वैद्यकीय अधिकाऱ्याची नोकरी पत्करली. पहिल्या प्रयत्नात मुलाखतीपर्यंत पोहोचलो होतो. त्यानंतर आता चौथ्या प्रयत्नात यश मिळाले.

सेल्फ स्टडीतून मिळवले यश

आयएएससाठी मेडिकल सायन्स हा विषय निवडला होता. या विषयाची तयारी एमबीबीएस अभ्यासक्रमापासूनच होती. त्यामुळे आयएएस होण्यासाठी कोणतेही क्लासेस लावले नाही. सामान्य ज्ञानासाठी नेमकी पुस्तक वाचलीत आणि चालू घडामोडीसाठी वृत्तपत्रांचे नियमित वाचन करीत होतो. वैद्यकीय अधिकारीपदाची जबाबदारी असल्याने नोकरीचा वेळ सांभाळून मिळेल त्या वेळी अभ्यास करीत होतो. अशाप्रकारे सेल्फ स्टडीतूनच हे यश संपादन केल्याचेही

डॉ. इटनकर यांनी सांगितले.

डॉ. विपिन यांचा सक्सेस मंत्र

आयएससी तयारी करताना प्रत्येकाने आपला आवडीचा विषय निवडावा. वैकल्पिक विषयासह इतर विषयांने बेसिक तयार झाल्यानंतर विद्यार्थ्यांनी वृत्तपत्राच्या नियमित वाचनाची सवय लावणे गरजेचे आहे. वृत्तपत्रात प्रकाशित होणारे विविध विषयांवरील विश्लेषण आणि संपादकीय पानांवरील मजकुराचा आयएससीच्या मुलाखतीमध्ये भारपूर लाभ होतो. शिवाय वृत्तपत्रांच्या वाचनातून चालू घडामोडी आणि सामान्य ज्ञानात भर पडते. याशिवाय यश मिळवण्यासाठी कठोर परिश्रम घेण्याची प्रत्येकाची तयारी असली पाहिजे. असे मार्गदर्शन डॉ. विपिन इटनकर तरुणाईला केले.

सौजन्य - दैनिक दिव्य मराठी

***

यूपीएससी मध्ये अमरावतीचा झेंडा

पूनम ठाकरे व हेमंत भोरखडे उत्तीर्ण

केंद्रीय लोकसेवा आयोग (यूपीएससी) च्या परीक्षेत अमरावती जिल्ह्याने झेंडा रोवला आहे. अंजनगांव सुर्जी तालुक्यातील टाकरखेडा मोरे येथील पूनम ठाकरे व अमरावती शहरातील हेमंत भोरखडे या दोन्ही विद्यार्थ्यांनी यूपीएससी उत्तीर्ण करून अमरावतीचा नावलौकीक केला आहे. यूपीएससी परीक्षेचे निकाल जाहीर झाले असून त्यात या दोघांचा समावेश आहे. पूनम ठाकरे ही टाकरखेडा मोरे या लहानश्या गावातील विद्यार्थिनी आहे. बारावीत तिला ९० टक्के गुण मिळाले होते. पदवीपर्यंतचे शिक्षण तिने अमरावती येथील शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालयातून घेतले. तिने दहावीनंतरच यूपीएससीची परीक्षेत भविष्य घडविण्याचे ठरविले होते. अभ्यासाचे नियोजन करून तिने या परीक्षेवर लक्ष केंद्रित केले होते.

***

यूपीएससीवर मराठी टक्का कायम, राज्यातील ९० विद्यार्थी उत्तीर्ण, नागपूरचा विपीन राज्यात पहिला

देशातील प्रशासकीय सेवेसाठी केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या (यूपीएससी) परीक्षेत नागपूरचा विपीन विठोबा इटनकर हा राज्यात पहिला आला आहे. राष्ट्रीय रँकिंगमध्ये त्याचा १४ वा क्रमांक आहे. या निकालांवर मराठी उमेदवारांनी आपला टक्का कायम राखला आहे. आयोगाने गुरुवारी जाहीर केलेल्या निकालामध्ये राज्यातील सुमारे ९० उमेदवारांनी यश मिळविले आहे. दिल्लीचा गौरव अगरवाल देशात पहिला आला आहे. या परीक्षेत पहिल्या २५ टॉपरपैकी १५ मुले आणि दहा मुली आहेत. विपीन व्यतीरिक्त नागपुरातील आवेश तितरमारे याने देशात ४६९, अर्पित गुडधेने ९१२ तर अंकुर मेश्रामने १०८४ वा रँक मिळविला आहे.

आयोगाच्या वेबसाइटवर पात्र ठरलेल्या ११२२ उमेदवारांची यादी जाहीर झाली आहे. विपीन विठोबा इटनकरच्या पाठोपाठ वरुणकुमार बरनवाल (३२ वा क्रमांक), मनोज गोयल (७१), विजय राठोड (८४), प्राजक्ता ठाकूर (१३२), प्रियंका थॉमस (१५८), अबोली नरावणे (१६३), अर्पित जैन (१९४) या महाराष्ट्रातील उमेदवारांनी विद्यार्थ्यांनी पहिल्या दोनशे जणांत येण्याचा मान पटकावला आहे.

डिसेंबर २०१३ मध्ये नागरी सेवा (मुख्य) परीक्षा घेण्यात आली. त्याचा निकाल १२ होता. त्यात नागपुरातील भारतीय प्रशासकीय सेवा पूर्व प्रशिक्षण केंद्रातील सात विद्यार्थीच पात्र ठरले होते. त्यातच आवेश तितरमारेचा समावेश होता. शिवाय नागपुरातून अर्पित गुडधे आणि अंकुर मेश्रामने यात यश मिळविले होते. विशेष म्हणजे यंदा केंद्रीय लोकसेवा आयोगाने परीक्षा पॅटर्नमध्ये बदल केला होता. त्यातूनच निकालात प्रचंड उलथापालथ होण्याची शक्यता होती. नव्या पॅटर्नमध्ये वस्तुनिष्ठ प्रश्नांना बगल देण्यात आली होती. त्याचा फटका पाठांतरवाल्या उमेदवारांना बसला तर लिखान कौशल्य असलेल्या उमेदवारांना प्राधान्य देण्यात आले. ७ एप्रिलला दिल्लीत मुख्य परीक्षेत पात्र विद्यार्थ्यांचा मुलाखती घेण्यात आल्या होत्या. विपीन इटनकरला आयएएस कॅंडर मिळणार असून आवेशला आयआरएस (भारतीय महसूल सेवा) तर

अर्पित आणि अंकुरला ग्रुप ए मध्ये प्रवेश मिळण्याची शक्यता आहे. मुळचा कुही तालुक्यातील लोहारा येथील असलेल्या आवेशचे वडील आनंद तितरमारे हे ऑर्डिनिन्स फॅक्टरीमध्ये कार्यरत असून आई गृहिणी आहे. आवेशचा भाऊ आदेश तितरमारे हा भारतीय प्रशासकीय सेवेत असून त्याने सहा वर्षांपूर्वी २१ वा रँक पटकावून राज्यात दुसरे स्थान पटकाविले होते. अर्पितचे वडील सुरेश गुडधे हे निवृत्त आयटीआय क्लर्क तर आई गृहिणी आहे.

* यशाचा आनंद आहे. नागपूर शासकीय दंत महाविद्यालयातून दंतवैद्यकीय शिक्षण पूर्ण केले. त्यानंतर यूपीएससी परीक्षांची तयारी केली. मी सातत्याने ८ ते ९ तास मन लावून अभ्यास केला. सध्या परीक्षेत ४६९ रँक आला आहे. महसूल सेवा जॉइन करून परत रँकिंगमध्ये सुधारणा करण्यासाठी प्रयत्न करणार आहे.

आवेश तितरमारे

* लहानपणापासूनच प्रशासकीय सेवेत जायचे असल्याने त्यादृष्टीने अभ्यास सुरु केला. मिळालेल्या यशाचा आनंद आहे. मी मेकॅनिकल इंजिनिअरींग नंतर प्रशासकीय सेवा परीक्षांच्या तयारीस सुरुवात सध्या आयएएस मिळणार नसल्याने पुन्हा तयारी करणार आहे. *

अर्पित गुडधे

यूपीएससीत गौरव अग्रवाल पहिला : मराठी टक्काही वाढला

केंद्रीय लोकसेवा आयोगाने २०१३ मध्ये घेतलेल्या नागरी सेवा परीक्षांचा निकाल गुरुवारी जाहीर करण्यात आला. या परीक्षेत गौरव अग्रवाल देशात पहिला आला आहे. एकूण ११२२ परीक्षार्थी या परीक्षेत उत्तीर्ण झाले असून, त्यांची भारतीय प्रशासकीय सेवा, भारतीय परराष्ट्र सेवा, भारतीय पोलीस सेवा आणि केंद्रीय सेवा गट अ आणि ब यामध्ये नियुक्ती करण्याची शिफारस लोकसेवा आयोगाने केली आहे. महाराष्ट्रातील विपीन विठोबा इटनकर राज्यात पहिला आला असून, देशातील उत्तीर्णांच्या यादीमध्ये तो १४ व्या स्थानावर आहे.

महाराष्ट्रातील उत्तीर्ण परीक्षार्थी आणि यादीतील क्रमांक
विपीन इटनकर -१४, शीतल पटले -२२, प्रभव जोशी -२३,
प्राजक्ता ठाकूर -१३२, अबोली नरवणे -१६३, निखील सारस्वत -२८१,
अमोल येडगे -२५४, प्रियांका माशेलकर -३००, निखिल फुंडे -३०२,
सागर डोईफोडे -३१०, प्रसाद वरवंटीकर -३१६, देवांगी स्वर्णकर -३२२,
निखिल पिंगळे -३५३, अभिजित शेवाळे -३५४, अभिषेक महाजन -
३६६, हर्षल मेटे -३८६, सात्विक देव -३७३, माधव सुळफुले -३८७,
धनाजी कदम -३८१, समील अकोलकर -४०३, विपुल देव -४११, मयूर
पाटील -५१४, संजय खरात -५३५, अमितकुमार माने -६१६, भूषण
पाटील -६१७, अभिजित गुरव -६७२, महेश चव्हाण -६७९, स्नेहल
कारले -७१७, अनंत तांबे -७२८, चेतन कळमकर -७३१, स्वच्छंद
चव्हाण -७५०, ऋषिकेश सोनावणे -७६०, अमित खटावकर -७६५,
सोनाली सोनकवडे -७७४, अंकित धाकरे -८००, विवेक भस्मे -८१२,
रोहित निगवेकर -८२६, सुशील शेंडगे -८२७, कविता पाटील -८९०,
अक्षय शिंदे -९०५, मोनिका पंगते -९७९, धीरजकुमार कांबळे -०८२,
कपिल जोशी -१००६, विजया जाधव -१०७६.

सौजन्य - दैनिक हिंदुस्थान

***

यूपीएससीचा निकाल जाहीर : देशात गौरव अग्रवाल अव्वल विपीन इटनकर राज्यात पहिला

केंद्रीय लोकसेवा आयोगाने (यूपीएससी) २०१३ मध्ये घेतलेल्या नागरी सेवा परीक्षांचा अंतिम निकाल गुरुवारी जाहीर केला. या परीक्षेत राजस्थानचा गौरव अग्रवाल याने प्रथम स्थान पटकाविले, तर चंद्रपूर जिल्ह्याच्या विपीन इटनकर याने राज्यातून अव्वल स्थान पटकाविले आहे. त्याने देशाच्या यादीत चौदावा क्रमांक मिळवला आहे. राज्यातील सुमारे ऐंशी ते नव्वद विद्यार्थ्यांची या परीक्षेत निवड झाली आहे.

केंद्रीय लोकसेवा आयोगाने डिसेंबर २०१३ मध्ये मुख्य परीक्षा घेतली होती. तर मे आणि जून महिन्यात मुलाखती झाल्या. या परीक्षेचा अंतिम निकाल गुरुवारी जाहीर झाला. या परीक्षेत देशभरातून १ हजार १२२ उमेदवार उत्तीर्ण झाले. यामध्ये ५१७ खुल्या गटातील, ३२६ ओबीसी, १८७ एससी आणि ९२ एसटी प्रवर्गातील उमेदवार आहेत. यशस्वी उमेदवारांमध्ये १५ अपंग उमेदवारांचाही समावेश आहे. आयोगाने या उमेदवारांची भारतीय प्रशासकीय सेवा, भारतीय परराष्ट्र सेवा, भारतीय पोलीस सेवा आणि केंद्रीय सेवा गट अ आणि ब या पदांवर नियुक्ती करण्याची शिफारस केली आहे.

राज्यातून सुमारे दीडशे उमेदवार अंतिम परीक्षेसाठी बसले होते. त्यापैकी सुमारे ऐंशी ते नव्वद उमेदवार उत्तीर्ण झाले असून पहिल्या शंभर उमेदवारांमध्ये राज्यातील चार उमेदवारांचा समावेश झाला आहे. प्रथमच नव्या अभ्यासक्रमानुसार ही परीक्षा घेण्यात आली होती. त्यामुळे या निकालाकडे सर्वांचे लक्ष लागले होते. यंदा यूपीएससी परीक्षेला राज्यातून सुमारे साडेतील लाख उमेदवार बसले होते. त्यामधून मुख्य परीक्षेसाठी साधारण १७ हजार उमेदवारांची आणि मुख्य परीक्षेतून मुलाखतीसाठी ३ हजार उमेदवार निवडण्यात आले होते. यामधून १ हजार १२२ उमेदवारांची निवड करण्यात आली आहे. उत्तीर्ण उमेदवारांमधून आयएसएस १८०, आयएफएस ३२, आयपीएस १५०, केंद्रीय सेवा गट अ ७१०, गट ब १५६ या पदांवर नेमणूक होणार आहे. सध्या या चार प्रकारच्या सेवांमध्ये मिळून १,२२८ रिक्त पदे नियुक्तीसाठी उपलब्ध असल्याचे केंद्र सरकारने आयोगास

कळविले आहे. म्हणजेच निवड झालेल्या सर्वांना नियुक्त्या मिळू शकतील.

गौरवने परंपरा तोडली

देशात जयपूरच्या गौरव अग्रवाल याने प्रथम क्रमांक पटकावला आहे. तर दुसऱ्या आणि तिसऱ्या क्रमांकावर दिल्लीच्या मुनीश शर्मा आणि रचित राज यांनी स्थान पटकाविले आहे. उत्तीर्णाच्या यादीत पहिल्या दहामध्ये तीन मुलींनी बाजी मारली आहे. गेली सलग चार वर्षे या परीक्षेत मुलीने पहिला गुणवत्ता क्रमांक मिळविला होता. दुसऱ्या प्रयत्नांत यशस्वी होताना गौरव अग्रवालने ही परंपरा खंडित केली आहे. यूपीएससी परीक्षेचा अभ्यासक्रम व पॅटर्न बदलल्यानंतर झालेली ही पहिलीच परीक्षा होती व म्हणूनच उमेदवारांसाठी ती आव्हानात्मक होती.

* मुंबईतील राज्य प्रशासकीय व्यवसाय शिक्षण संस्थेतील ३४ उमेदवार उत्तीर्ण झाले आहेत. गेल्या वर्षी ३८ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले होते. यंदाची परीक्षा नवीन अभ्यासक्रमानुसार घेतल्याने निकालाकडे सर्वांचे लक्ष लागले होते. यंदाच्या निकालातून राज्याचा निकाल दिवसेंदिवस वाढत असल्याचे दिसत आहे.

डॉ. एस.बी.भिडे

एसआयएसीचे संचालक

मुंबई

***

मुख्यमंत्र्यांकडून अभिनंदन

केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या अंतिम परीक्षेत यश मिळालेल्या महाराष्ट्रातील उमेदवारांचे मुख्यमंत्री यांनी अभिनंदन केले आहे. देशातील सर्वात आव्हानात्मक आणि अवघड अशा या स्पर्धा परीक्षेत उत्तीर्ण होऊन या उमेदवारांनी आपली क्षमता सिद्ध केली आहे. आपल्या देशाला, राज्याला चांगल्या प्रशासकीय अधिकाऱ्यांची गरज आहे आणि हे उमेदवार नागरी सेवेमध्ये ज्या ठिकाणी नियुक्त होतील त्याठिकाणी आपल्या कामाचा ठसा निश्चितपणे उमटवतील, असा विश्वास मुख्यमंत्र्यांनी व्यक्त केला आहे.

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

स्पर्धेची 'परीक्षा' क्रेक करताना...

स्पर्धा परीक्षा क्रेक करणे ही सोपी गोष्ट खचितच नसते. त्यासाठी भरपूर मेहनत आणि नेमका अभ्यास करावा लागतो. या परीक्षांसाठी कशा प्रकारची तयारी करावी लागते, हे स्पर्धा परीक्षा देऊ इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांना समजावे, यासाठी 'यूपीएससी'च्या रँकमध्ये आलेल्या काही विद्यार्थ्यांचे मनोगत येथे देत आहोत.

विजय राठोड (रँक ८४)

मी मूळ बीड जिल्ह्यातील निमगावचा आहे. पुण्यातील बी.जे.मेडिकल कॉलेजमधून एमबीबीएस झाल्यानंतर मी सन २०११ पासून 'यूपीएससी'ची तयारी सुरु केली. यंदा माझी ही परीक्षा देण्याचा तिसरा प्रयत्न होता. पहिल्या दोन्ही प्रयत्नांमध्ये आलेले अपयश मला खूप काही शिकवून गेले. पहिल्या प्रयत्नाच्या वेळी माझा अभ्यास कमी पडला होता. दुसऱ्या प्रयत्नामध्ये अभ्यास सुधारला असला, तरी विश्लेषणात्मक लिखाणामध्ये मी कमी पडलो होतो. तिसऱ्या प्रयत्नात या दोन्ही गोष्टींमध्ये प्रचंड सुधारणा केल्या. शासकीय अहवाल, विविध सरकारी योजनांचा परिपूर्ण अभ्यास केला. वृत्तपत्रांच्या वाचनामधून चालू घडामोडींविषयीची अपडेटेड माहिती घेतली. केवळ एक अभ्यासू उमेदवारच नाही, तर तुम्ही एक जागरूक नागरिक असणे 'यूपीएससी'ला अपेक्षित असल्याचे मला दोन प्रयत्नांमधून जाणवले होते. तिसऱ्या प्रयत्नामध्ये मी तसा बनण्याचा प्रयत्न केला.

आवेश तितरमारे (रँक ४६९)

लहानपणापासूनच देशाच्या विविध शासकीय सवलतीचा फायदा घेत शिक्षण पूर्ण केले. आज जे आहे ते देशामुळेच. तेव्हा आतापर्यंत देशाकडून जे घेतले ते प्रशासकीय सेवेत राहून आपली सेवा देत परत करणार असल्याचे प्रतिक्रिया विभागातून प्रथम आलेल्या आवेश तितरमारे याने दिली. शासकीय दंत महाविद्यालयातून बी.डी.एस. केलेल्या आवेशने हे यश दुसऱ्या प्रयत्नात मिळविले. तो म्हणाला, मी सातत्याने ८ ते ९ तास अभ्यास केला. अभ्यासात सातत्य ठेवले. पहिल्या प्रयत्नात अपयश आल्याने खचलो नाही. आपले लक्ष्य निर्धारित असले की ते पूर्ण करण्यासाठी ध्यास महत्वाचा असतो. मी अभ्यासाचे मी IAS अधिकारी होणाऱ्या!

नियोजन केले. ठरविलेल्या वेळेत अभ्यास पूर्ण केलाच. सामान्य ज्ञान वाढीवर सतत भर दिला. त्यामुळे हे यश मिळविणे शक्य झाले. वरिष्ठांनी उत्तम मार्गदर्शन केले. भाऊ आदेश तितरमारे हासुद्धा प्रशासकीय सेवेत आहे. त्याच्या मार्गदर्शनाचा फायदा झाला. आता आयएएस मिळविण्यासाठी पुन्हा एकदा तयारी करणार आहे.

ऋषीकेश पत्की (रँक १५३)

दहावीला चांगले मार्क मिळाल्यानंतर हिंदू सेवा मंडळाच्या पेमराज सारडा महाविद्यालयात ऋषिकेशने अकरावी व बारावी सायन्स केले. त्यानंतर ऋषिकेशने इंजिनिअरिंगसाठी पुणे येथे जाण्याचा निर्णय घेतला. पुणे विद्यार्थी गृहाच्या अभियांत्रिकी महाविद्यालयात बी.ई. इलेक्ट्रीकल हा कोर्स २०११ मध्ये पूर्ण केल्यानंतर त्याने 'यूपीएससी'साठी प्रयत्न केला. मात्र प्रथम प्रयत्नामध्ये त्याला यश आलं नाही व तो इन्फोटिक्समध्ये जॉबला लागला. मात्र ऋषिकेशने २०१२ मध्ये इन्फोटिक्स कंपनीमधील चांगल्या पगाराची नोकरी सोडली व पुणे येथे एका इंजिनिअरिंग कॉलेजमध्ये प्राध्यापकाची नोकरी करत यूपीएससीची तयारी करण्यास सुरुवात केली. जॉब, एमई करीत असतानाच त्याने दुसऱ्यांदा 'यूपीएससी'ची परीक्षा देत यश मिळवले आहे.

किरण कोहाडीकर (रँक ४८२)

मी गरवारे कॉलेजमधून सन २०१० मध्ये बीएससी केमिस्ट्रीचे परीक्षा उत्तीर्ण झालो. त्यानंतर दोन वर्षे एमएस्सी करायचे, की 'यूपीएससी'च्या तयारीमध्ये झोकून द्यायचे, असे दोन पर्याय माझ्यासमोर होते. मात्र, पोलीस खात्यात सेवा बजावत असलेल्या वडिलांचा आदर्श डोळ्यासमोर ठेवत मी 'यूपीएससी'ची निवड केली. गेली दोन वर्षे 'यूपीएससी'ची तयारी केल्यानंतर यंदा यश मिळाले. सातत्यपूर्ण अभ्यास आणि केलेल्या अभ्यासाची वारंवार उजळणी या दोन बाबींमुळे 'यूपीएससी'ची पोस्ट मिळविता आली.

अबोली नरवणे (रँक १६३)

मी फर्ग्युसन कॉलेजमधून इकनॉमिक्समध्ये एमए केले. त्याच जोडीने मी स्पर्धा परीक्षांची तयारी सुरु केली होती. परीक्षेची तयारी करताना कल्पक आणि इतरांपेक्षा वेगळी उत्तरे लिहिण्यावर माझा भर होता. त्याचा खूप फायदा झाला. परीक्षेची तयारी करण्यासाठी अमूक तास अभ्यास करायचा, तमूक सिलॅबस पूर्ण करायचा, असा माझा रोख कधीही नव्हता. मात्र, केलेला अभ्यास परिपूर्ण आणि अधिकाधिक व्यापक पद्धतीने करण्यावर माझा भर होता. त्यातूनच दिवसाला किमान १२ तास तरी अभ्यास होत होता. त्याच जोडीने वेगवेगळ्या संकल्पना समजून घेण्यासाठी केलेल्या ग्रुप डिस्कशनचाही फायदा झाला.

***

यूपीएससीचा निकाल जाहीर दुसऱ्या प्रयत्नात घवघवीत यश

लोकसेवा परीक्षेचा अभ्यास पदवीनंतर सुरु केला. पहिल्यांदा २०१२ मध्ये यूपीएससी परीक्षा दिली होती. त्यानंतर हा दुसरा प्रयत्न होता. या प्रयत्नात परीक्षेत घवघवीत यश मिळाल्याचा आनंद वाटतो. आई बाबांचे मार्गदर्शन लाभल्याने हे यश मिळवता आले. अभ्यासक्रम नवीन असला तरी जीएसवर अधिक फोकस करून दिवसाला आठ तास अभ्यास केला.

प्रियंका माशेलकर

***

विपीनच्या यशाला परिश्रमाची धार

केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या परिक्षेत राज्यात पहिल्या आलेल्या चंद्रपूरच्या विपीन इटनकर या प्रज्ञावंताच्या यशाने सध्या चंद्रपूर लखलखले आहे. चंद्रपूरच्या मातीतून मोठ्या झालेल्या डॉ. विपीनच्या यशाला कठोर परिश्रमाची धार आहे.

येथील पठाणपुरा परिसरात राहणारी त्याची आजी या यशामुळे पार आनंदून गेली आहे. विपीनच्या लहानपणच्या खोड्या आणि सध्या हयात नसलेल्या विपीनच्या वडिलांच्या आठवणींचे धागे जोडत ही आजी भेटीला येणाऱ्यांकडून दिवसभर अभिनंदन स्विकारते आहे.

विपीनच्या यशामुळे हे कुटुंब हरखून गेले आहे. पठाणपुरा परिसरातील त्याच्या वडीलोपार्जित घराला आज दुपारी भेट दिली तेव्हा त्याची ७७ वर्षीय आजी शेवंताबाई आनंदाने पुढे आली. आमचा सोनू (हे विपीनचे टोपणनाव) लहानपणापासूनच हुशार आहे.. खांद्यावर घेऊन फिरायला निघाले की कुणीही त्याचा गालगुच्चा घ्यायचे आणि सोनू आपल्या इवल्या हाताने गालगुच्चा घेणाऱ्याला धपाटा मारायचा. ही आठवण सांगताना आजी गदगदली होती. सोनूची कर्तबगारी पहायला आज त्याचे वडील हवे होते, असे म्हणत तिच्या डोळ्यात हलकेच अश्रूही तरळले.

विपीनचे इंग्रजी पहिलीपासून तर बारावीपर्यंतचे शिक्षण विद्यानिकेतन कॉन्व्हेंटमध्ये झाले. दहावीला त्याला ८२ टक्के आणि बारावीला ८९ टक्के गुण होते. मुळातच हुशार असलेल्या विपीनला वाचनाची आणि अभ्यासाची प्रचंड आवड! वडील विठोबाजी एमईएलमध्ये नोकरीला होते. निवृत्तीकडे येताना ते कनिष्ठ व्यवस्थापक पदावर पोहोचले. पण निवृत्तीआधीच २० जून २०११ मध्ये त्यांचे आजारामुळे निधन झाले. आई शारदा या बी.ए. पर्यंत शिकलेल्या. त्या चंद्रपुरातील एका शिवणकला विद्यालयात शिकवायला जायच्या. पठाणपुरातील ग्रामीण वातावरणातून विपीनला बाहेर काढण्यासाठी या दांपत्याने तुकूममधील गुरुद्वारा परिसरात प्लॉट विकत घेऊन घर बांधले. मात्र हल्ली त्या घरी कुणीही राहात नाही.

विपीनच्या आई शारदाबाई अलिकडे नागपूरला राहतात. त्यांच्याशी भ्रमरध्वनीवरून संपर्क साधला तेव्हा त्यांच्या स्वरातून आनंद ओसंडून वाहताना जाणवला. त्या म्हणाल्या, मला शिस्त आवडते. विपीनने शिस्तीत राहावे यासाठी लहानपणी त्याला क्वचितच मार पडला. तो नेहमी शिस्तीत आणि वक्तशीर असतो, याचा मला आनंद आहे. त्याला लहानपणी शिक्षा करताना वाईटही वाटायचे, मात्र आज तो घडला याचा आनंद मी शब्दात कसा सांगू? बारावीनंतर विपीनला पीएमटीच्या परीक्षेत ८० टक्के गुण मिळाले. नागपूरच्या इंदीरा गांधी मेडीकल कॉलेजमध्ये त्याला प्रवेश मिळाला. ऑल इंडियात त्याला रँक मिळाला. पुढे त्याला जेजे आणि नायरलाही संधी मिळाली. मात्र नायरीची सिट महिनाभरातच सोडून तो चंदीगडला गेला. कारण आयएस हे त्याचे स्वप्न होते. सध्या तो जीएमसीएम चंदीगड येथे सेक्टर ३२ मध्ये सून फॉरेंसिक मेडिकल डिपार्टमेंटमध्ये डेमोस्ट्रेटर म्हणून कार्यरत आहे. केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेचा हा त्याचा चवथा प्रयत्न होता. त्यात अपार यश मिळवित त्याने चंद्रपूरचीच नव्हे तर, महाराष्ट्राचीही मान उंच केली.

अभ्यासातही व्यवस्थापन हवे

अभ्यासाचे व्यवस्थापन करणे आवश्यक आहे. त्यात यूपीएससी सारखी कठीण परीक्षा उत्तीर्ण करताना नियोजनबद्ध अभ्यास करणे अतिशय आवश्यक आहे. मुळात नोकरी सांभाळून आणि नोकरीतील ताणतणाव सांभाळून अभ्यास करणे म्हणजे तारेवरची कसरत आहे, याचा अनुभव मी घेतला. पण मनावरचा संयम, कठोर परिश्रम आणि जिद्द असेल तर निश्चितच यश मिळते, असे मत यूपीएससी परीक्षेत राज्यातून प्रथम आलेल्या विपीन इतनकरने लोकमतशी बोलताना व्यक्त केले.

या परीक्षेत यशस्वी झाल्यानंतर खूप मोठे समाधान मिळाल्याची भावनाही त्याने यावेळी व्यक्त केली. विपीनने २००८ साली मेयो येथून वैद्यकीय अभ्यासक्रमाची पदवी पूर्ण केली. त्यानंतर पदव्युत्तर वैद्यकीय पदवी एम.डी. करण्याचाच त्याचा प्रयत्न होता. दरम्यानच्या काळात चंदीगड येथील शिक्षण की नोकरी, या द्वंद्वाने नोकरी करणे योग्य वाटले आणि चंदीगडला नोकरी पत्करली. सध्या तेथेच नोकरीसह यूपीएससीची तयारी करून यश संपादन केले.

परीक्षेच्या तयारीविषयी बोलताना विपीन म्हणाला, जवळपास सकाळी ८ ते सायंकाळी ५ नोकरी केल्यानंतर परीक्षेची तयारी केली. नोकरी म्हटली की ताणतणाव आलेच. त्यात वैद्यकीय अधिकारी म्हणून काम करताना ऑपरेशन्स, पेशंटची तपासणी हे व्यस्त ठेवणारे काम होते. नोकरी झाल्यावर अभ्यास करण्याची शक्ती क्षीण झालेली असायची, पण मनात जिद्द होती. यापेक्षा काहीतरी वेगळे करण्याची आणि थेट देशाच्या सेवेत सहभागी होण्याची मनोमन इच्छा होती. त्यामुळे संयमाने अभ्यासाला लागलो.

यापूर्वीही तीनदा ही परीक्षा दिली असल्याने साधारणतः अभ्यास-क्रमाची माहिती होती. पण परीक्षा दिल्यावरही यश मिळाले नाही. चौथ्या प्रयत्नात मात्र यश मिळाले. विपीनचे शालेय शिक्षण चंद्रपूर येथील विद्या-निकेतनमध्ये झाले. या यशात पत्नीचा फार मोठा सहभाग असल्याचे त्याने सांगितले. तिनेच मला ही परीक्षा उत्तीर्ण करण्यासाठी प्रोत्साहन दिले. या यशाचे संपूर्ण श्रेय माझी पत्नी आणि आईला आहे.

***

चंद्रपूरचा अभय शेंडेही यूपीएससी उत्तीर्ण

केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या परिक्षेत राज्यात पहिल्या आलेल्या चंद्रपूरच्या विपीन इटनकर पाठोपाठ डॉ. अभय शेंडे हा युवकही उत्तीर्ण झाला आहे. यामुळे यंदा केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या उत्तीर्णाच्या यादीत चंद्रपुरातून झळकणाऱ्या प्रज्ञावंतांची संख्या दोन झाली आहे.

स्थानिक वासेकर ले-आऊटमध्ये राहणाऱ्या या युवकाचे नाव अभय कुशाब वासेकर असून त्याचे वडील उच्च श्रेणी सहाय्यक शिक्षक आहेत. मुळचा चंद्रपूरचा असलेल्या अभयने पुलगाव येथील आर.के.हाय-स्कुलमधून बारावी उत्तीर्ण केले. त्यानंतर २०१० मध्ये मुंबईतील ग्रॅंट मेडिकल कॉलेजमून एमबीबीएस पूर्ण केले. सध्या त्याचे याच वैद्यकीय महाविद्यालयात पदव्युत्तर शिक्षण सुरु आहे. अलिकडेच झालेल्या केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेत त्याला ८२१ वा रँक मिळाला. या यशाबद्दल बोलताना तो म्हणाला, यश संपादन करण्यासाठी कठोर परिश्रम केले तर, अडचण कुठेच येत नाही. आपल्या यशात परिश्रम महत्त्वाचे ठरले. लक्ष्य ठरवून त्यासाठी सातत्याने केलेले प्रयत्न महत्त्वाचे असल्याचे आपण सांगू शकतो, असे तो म्हणाला.

नेरच्या वसुंधराची यूपीएससीत भरारी

आईच्या धडपडीचे सार्थक : पित्याचे स्वप्न केले साकार

शिक्षण घेत असतानाच पितृछत्र हरवले, अशावेळी आई पर्वतासारखी लेकीच्या पाठीशी उभी राहिली. पित्याचे स्वप्न साकार करायचा ध्यास तिच्या मनात होताच. आज तिच्या तपश्चर्येला यशाची गोड फळे आली आहेत. यवतमाळ जिल्ह्यातील वसुंधरा अजय गुल्हाने या तरुणीने केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेत ८९२ वा क्रमांक प्राप्त केला आहे. तिच्या या यशाने यवतमाळ जिल्ह्याची मान उंचावली आहे.

वसुंधरा सध्या पुणे येथे सहाय्यक विक्रीकर आयुक्त या पदाचे प्रशिक्षण घेत आहे. यासोबतच वसुंधराला आणखी एक यशोशिखर गाठता आले. तिचे प्राथमिक शिक्षण दारव्हा तालुक्यातील वरुड येथे झाले. त्यानंतर दहावीपर्यंतचे शिक्षण जवाहर नवोदय विद्यालय बेलोरा येथे तर बारावीपर्यंत नेर येथील दि इंग्लिश हायस्कूलमध्ये ती शिकली. मुंबई येथे बी.ए.एम.एस. चे शिक्षण घेत असताना तीन वर्षांपूर्वी वडिलांचे निधन झाले.

मनात काहीतरी वेगळे करून दाखविण्याची जिद्द असताना वसुंधराचे पितृछत्र हरवले. मात्र आई तिच्या पाठिशी हिमालयासारखी उभी राहिली. वैद्यकीय शिक्षण घेत असतानाच तिने स्पर्धा परीक्षेची तयारी केली. यातही ती यशस्वी झाली.

नुकतीच तिची सहाय्यक विक्रीकर आयुक्त म्हणून निवड झाली होती. आता मात्र तिचे प्रशासकीय क्षेत्राकडे दमदार पाऊल पडले आहे. वडील गेल्यानंतर तिला प्रचंड संघर्ष करावा लागला. दिल्ली येथे आठ महिने राहून स्पर्धा परीक्षेचे मार्गदर्शन प्राप्त केले. आज त्या धडपडीला यशाची सोनेरी किनार लाभली आहे.

* ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांमध्ये स्पर्धा परीक्षेविषयी असलेले गैरसमज दूर होणे गरजेचे आहे. ध्येयाप्रती असलेली समर्पणाची भावना निश्चितच यशाच्या वाटेवर घेऊन जाते.

वसुंधरा गुल्हाने

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

विशेष पोलीस महानिरीक्षक कृष्णप्रकाश (भापोसे) यांचा आयर्नमॅन ते अल्ट्रामॅन प्रवास...

परमेश्वर प्रत्येकालाच हिरा बनवून जन्माला घालतो, पण चमकतो तोच जो हातोड्याचे घाव सोसण्याची हिम्मत ठेवतो.

कृष्णप्रकाश (विशेष पोलीस महानिरीक्षक, व्ही.आय.पी. सुरक्षा, महाराष्ट्र राज्य) हेदेखील भारतीय पोलीस दलातील चमकता हिराच. अत्यंत मर्यादशील, प्रसन्न चित्त, तेजस्वी, अध्यात्म्याची परिपूर्ण बैठक असलेले, नेमकंच पण सूचक बोलणारे, सदैव हसतमुखाने त्यांच्या कार्यालयातील अधिकाऱ्यापासून ते सर्वसामान्य लोकांचे स्वागत करणारे आय.जी.पी. कृष्णप्रकाश सर्वांना आपलंसं करून टाकतात. तरुण वर्गासाठी तसेच समाजातील सर्वांसाठी आपण नेहमीच आदर्शांच्या शोधात असतो. असे काही आदर्श महाराष्ट्र पोलीस दलात जेव्हा मिळतात तेव्हा तो दुधशर्करा योगच समजावा. महाराष्ट्र राज्य पोलीस दलाची परंपरा उज्ज्वल आहेच आणि त्याला अधिक झळाळी देण्याचे कार्य कृष्णप्रकाशजी करीत आहेत, ही जमेची बाजू महाविद्यालयीन कार्यक्रमात प्रमुख पाहुणे म्हणून त्यांनी यावं यासाठी आमंत्रण देण्यासाठी त्यांच्या दादर येथील कार्यालयात भेटीचा योग आला. खरंतर पीळदार मिशा असणारे, खाकी वर्दीतले पोलीस अधिकारी म्हणजे थोडी भीती, मनावर दडपण आलं होतं, परंतु काही क्षणातच त्यांनी आमची भीती दूर करून सहजतेने संवाद साधला. वर्दीमागचे कृष्णप्रकाश एक संवेदनशील कवी असून संस्कृत, हिंदी, उर्दू, इंग्रजीसह मराठी भाषेवरही त्यांचं जबरदस्त प्रभुत्व आहे. तसेच आपल्या अमोघ वक्तृत्वाने ते सर्वांनाच प्रेरीत करतात. त्यांचा विशेष पोलीस महानिरीक्षक ते अल्ट्रामॅन हा प्रवास थक्क करणारा असाच आहे.

सुख की नींद इंसान के इरादे कमजोर कर देती है...मंजिलों को हासिल करनेवाले कभी देर तक सोया नहीं करते... वो आगे बढ़ जाते हैं, जो सूरज को जगाते हैं...! वो पीछे रह जाते हैं, जिन्हे सूरज जगाता है...!

प्रत्येकाच्या आयुष्यात काही तारखा फार महत्वाच्या असतात. १५ मे २०१८ ही तारीख के.पी. च्या आयुष्यातील सर्वात महत्वाची ठरली. याच दिवशी त्यांना अल्ट्रामॅन या जागतिक पुरस्काराने सन्मानित केले गेले. त्यांच्याच शब्दात सांगायचं झालं तर...

“पुनः संघर्ष का शंखनाद हम वही से करते है..जहाँ हमे हार का सर्वाधिक खतरा प्रतीत होता है! क्योंकि डर के आगे जीत है..”

हारणे ज्यांना माहीतच नाही असे कृष्णप्रकाश १९९८ च्या बॅचचे आय.पी.एस. अधिकारी. अवैध धंदे करणाऱ्यांसाठी व गुन्हेगारी विश्वातील लोकांचा कर्दनकाळ ठरणारे कृष्णप्रकाश हे कर्तव्यदक्ष, स्वच्छपणे, सचोटीने काम करणारे पोलीस अधिकारी. या शब्दात त्यांचे सहकारी जेव्हा त्यांचं कौतुक करतात, यातच सर्व आलं. आव्हाने स्वीकारणे हा जणू त्यांच्यातील अंगभूत गुण. म्हणून सर्वात पहिले पोस्टिंग त्यांना गडचिरोलीसारख्या नक्षलवादी भागामध्ये मिळाले. त्यानंतर नांदेड, मालेगाव, बुलढाणा, अमरावती, सांगली, अहमदनगर, दक्षिण मुंबई. नेहमीच संवेदनशील भागातील त्यांची कामगिरी लोकाभिमुख असल्याने आजही अनेकजण त्यांची आठवण काढतात. पुन्हा पुन्हा त्यांना विविध कार्यक्रमांमध्ये मार्गदर्शन करण्यासाठी बोलावतात. यातच त्यांच्या कार्याची पावती मिळते. नोकरी, व्यवसायातील कर्तव्य बजावताना स्वतः मधील क्षमता ओळखून त्या विकसित करून समाजापुढे आदर्श निर्माण करणारे फार थोडे अधिकारी असतात. त्या थोड्यातील अग्रणी म्हणजे कृष्णप्रकाश..!

भारताचे पंतप्रधान मा. नरेंद्र मोदी यांनी वयाची चाळिशी गाठलेल्या आय.पी.एस. अधिकाऱ्यांना फिटनेस चॅलेंजबाबत ०४ जूनचे ट्विटरमध्ये नमूद केले होते. परंतु श्री कृष्णप्रकाश, विशेष पोलीस महानिरीक्षक (व्ही.आय.पी. सुरक्षा) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांना खऱ्या अर्थाने जेव्हा फिटनेस चॅलेंज दिले. त्यापूर्वीच त्यांनी फिटनेसमध्ये सर्वोत्तम कामगिरी बजावली होती. ते वर्ल्ड ट्रायथलॉन कॉर्पोरेशनतर्फे आयोजित अल्ट्रामॅन स्पर्धेत किताब मिळविणारे पहिले सिव्हिल सर्व्हिसमधील आणि गणवेशातील (पोलीस/अर्धसैनिक बल/डिफेंसपैकी) आयर्नमॅन आणि अल्ट्रामॅन ठरले. ते जगाचे प्रथम पोलीस महानिरीक्षक दर्जाचे अधिकारी (इन्सपेक्टर जनरल ऑफ पोलीस) आयर्नमॅन आणि अल्ट्रामॅन झालेत. तेही फक्त ९ महिन्यांच्या आत वयाच्या अठ्ठेचाळीसाव्या वर्षी दोन्ही किताब पटकावले.

नोव्हेंबर महिन्यात एका सायकल स्पर्धेच्या दरम्यान पसरणी घाटात क्रुव्हा मॅबरच्या वाहनाचे धडक दिल्याने जबर दुखापत होऊन त्यांच्या डाव्या

खांद्याची तीन हाडे मोडली होती. ते जेव्हा हॉस्पिटलमध्ये उपचार घेत होते, तेव्हा डॉक्टरांनी त्यांना एक महिना बेड रेस्ट घेण्याबाबत सांगितले होते. तसेच पाच ते सहा महिने कोणताही शारीरिक व्यायाम करण्यास सक्त मनाई केली होती. तरीही या जिद्दी व धाडसी माणसाने जबर इच्छाशक्तीच्या जोरावर प्रतिकूल परिस्थितीला न जुमानता त्यांच्या खांद्याला बँडेज पट्टी असूनही प्रॅक्टीसला सुरुवात केली आणि दोन महिन्यांच्या आत टाटा मुंबई मॅरॅथॉनमध्ये ४२ कि.मी. ची शर्यत पूर्ण केली.

जेव्हा त्यांना दुखापत झाली तेव्हा त्यांनी हाफ आयर्नमॅन/आयर्नमॅन ७०.३ बहारीन या आखाती देशामध्ये होणाऱ्या स्पर्धेसाठी नोंदणी करून घेतली होती. सदरची स्पर्धा डिसेंबर २०१७ मध्ये होणार होती. पण दुखापतीमुळे आपण या स्पर्धेमध्ये सहभागी होण्यास मुकणार आहोत असे समजले तेव्हा त्यांची घोर निराशा झाली. पण त्यांच्या जिद्दी स्वभावामुळे त्यांनी ठरवले, की आता हाफ आयर्नमॅन ऐवजी फुल आयर्नमॅनपेक्षा ही खडतर अशा ट्रायथलॉन स्पर्धेमध्ये सहभागी व्हायचं. लगेच गुगलवर शोधाशोध झाली आणि अल्ट्रामॅन ऑस्ट्रेलिया या ३ दिवसात ३६ तासांच्या सर्वात अवघड ट्रायथलॉन स्पर्धेमध्ये सहभागी होण्याचा संकल्प केला.

त्यांचे स्वतःचे शब्दात मांडायचे असेल तर खालील आठ ओळी येथे उद्धृत करणे यथोचित वाटते.

जब मन के अंदर का लोहा गलता।

तब तनके उपर लोहा ढलता।

भीतर-बाहर चारो प्रहर।

जिसके फौलादी इरादा पलता।

उठता गिरता जो हाथ न मलता।

अनवरत है जो, चलता रहता।

जख्मों को जो हंसकर सहता।

प्रेरक इतिहास वही हैं रचता।

श्री कृष्णप्रकाश, भापोसे यांना दि.१५/०५/२०१८ रोजी सदरचा अल्ट्रामॅन बहुमान मिळाला. स्पर्धेच्या पहिल्या दिवशी म्हणजे दि. १२/०५/२०१८ रोजी प्रशांत महासागरात १० कि.मी. पोहणे, घाटरस्त्यावर १४६.१ कि.मी. सायकल चालविण्याची स्पर्धा १२ तासांच्या आत पूर्ण करायची होती.

मी IAS अधिकारी होणाऱ्या!

ती त्यांनी ११ तास ०६ मिनिटात पूर्ण केली. दुसऱ्या दिवशी म्हणजे दि. १३/०५/२०१८ रोजी घाटरस्त्यावर २७५ कि.मी. अंतर १२ तासांच्या आत पूर्ण करायचे होते, ते त्यांनी ११ तास ५५ मि. मध्ये पूर्ण केले आणि शेवटच्या म्हणजेच तिसऱ्या दिवशी ८४.०४ कि.मी. ची धावण्याची स्पर्धा १२ तासांच्या आत आत पूर्ण करावी लागते. ती त्यांनी ११ तास २० मिनिटामध्ये पूर्ण केली. प्रत्येक दिवशी तुमचे स्नायू कितीही दुखत असले, तुम्ही कितीही थकलेले असाल तरीही पहाटे चार वाजता तुम्हाला तेथे उपस्थित रहावे लागते आणि साडेपाचला स्पर्धा सुरु होते.

माणसाच्या शारीरिक तसेच मानसिक क्षमतांचा कस पाहणारी अल्ट्रामॅन स्पर्धा नुकतीच ऑस्ट्रेलियामध्ये पार पडली. ही स्पर्धा यशस्वीरित्या पूर्ण करण्याचा बहुमान आय.पी.एस. कृष्णप्रकाश यांनी मिळवलाय. त्यांनी भारताचा तिरंगा अभिमानाने ऑस्ट्रेलियात फडकविला. त्यांनी मिळविलेले यश खरोखरच उत्तुंग व स्तुत्य आहे, कारण संपूर्ण जगातून यावर्षी सदरची स्पर्धा पूर्ण करणाऱ्या फक्त ४४ व्यक्तींपैकी ते एक आहेत.

१० कि.मी. स्विमींग, एकूण ४२१ कि.मी. सायकलिंग आणि ८४.३ कि.मी. रनिंग असा हा खेळ आहे. त्याला अल्ट्रामॅन ट्रायथलॉन असं म्हणतात. महत्वाचे म्हणजे हे सगळं स्पर्धकाला ठराविक वेळेत म्हणजे ३६ तासात पूर्ण करावे लागते. सलग तीन दिवस ही स्पर्धा चालते. असंख्य आव्हाने तसेच अडचणींचा सामना करत ही स्पर्धा पूर्ण करावी लागते. ऑस्ट्रेलियामध्ये हल नूसा हेड, सनशार्इन कोस्ट मध्ये ही स्पर्धा झाली. श्री कृष्णप्रकाश यांनी अवध्या ३४ तास २१ मिनिटांत ही स्पर्धा पूर्ण केली आहे. यापूर्वीचा मॉडेल मिलींद सोमण यांचा (३४ तास ४९ मिनिटे) विक्रम मोडीत काढला. हे सर्व यश संपादन करण्यासाठी के.पी. यांनी कठोर मेहनत घेतली. पहाटे ३ वाजता त्यांचा दिवस सुरु व्हायचा. पोहणे, धावणे, सायकलिंग या तिन्हीचं गणित सांभाळून आहारावर पूर्ण नियंत्रण ठेवून योगा, प्राणायाम करून तसेच एकाचवेळी व्ही.आय.पी. सुरक्षा विभागाच्या व्यतिरिक्त इतर दोन विभागांचा पदभार सांभाळून अल्ट्रामॅन किताब मिळविणे खरोखर स्तिमित करणारे...

यामध्ये अजून एक गोष्ट निदर्शनास आणून द्यावीशी वाटते, की अल्ट्रामॅन स्पर्धेदरम्यान पहिल्या दिवसाच्या १० कि.मी. पोहण्याची स्पर्धा पूर्ण झाल्यानंतर

६ तासांमध्ये १४६.१ कि.मी. सायकलिंग प्रकारामध्ये त्यांची टी.टी. सायकल (बाईक) उपलब्ध न झाल्याने त्यांनी अचानक त्यांच्या मित्राची सायकल स्पर्धेसाठी घेतली. पण त्या सायकलचा अॅरो बर (बाईक वाकून चालविण्यासाठी हाताचे कोपर ठेवण्यासाठी असलेली जागा) छोटा असल्याने व या सायकलची प्रॅकटीस नसल्याने सदरचे वहिल्या दिवसाचे अंतर कापणे खूप त्रासदायक व कठीण गेले. या दरम्यान त्या सायकलचा ब्रेकदेखली फेल झाला होता. ऑस्ट्रेलियामध्ये सायंकाळी ६.०० नंतर सर्व सर्व प्रकारची दुकाने बंद होतात. त्यामुळे सायकल दुरुस्त करणे शक्य झाले नाही आणि याच नादुरुस्त सायकलसह के.पी. दुसऱ्या दिवशीच्या २७५ कि.मी. सायकलिंग स्पर्धेत उतरले. स्वर्धा समाप्तीचे अंतिम ठिकाण जवळ येण्यासाठी केवळ १५ कि.मी. अंतर शिल्लक राहिले असताना एका स्पर्धकाचा के.पी. यांना धक्का लागल्याने ते रस्त्याच्या कडेला असलेल्या लाकडी गार्डवर जाऊन आदळले. या अपघातात त्यांच्या पायाच्या पडगीला जबर मार बसला. त्यात अजून भर म्हणजे त्या सायकलचे हॅडल निघून खाली पडले व सायकलची चेनदेखील निघाली. हे सर्व ठीक करण्यामध्ये अतिमहत्वाची अशी २५ मिनिटे त्यांच्या हातातून निघून गेली. परंतु अशाही परिस्थितींमध्ये अगदी चित्तथरारक अशी स्पर्धा करून नियोजित वेळेच्या अगोदर ते सीमारेषेवर पोहोचले.

के.पी. यांनी यापूर्वी २७ ऑगस्ट, २०१७ मध्ये आयर्नमॅन किताब मिळविला आहे. सन २०१६ यावर्षी सप्टेंबर महिन्यात सातारा हिल मॅरेथॉननंतर त्यांच्या गुडघ्यात लिक्विड भरले. त्यांना पाय उचलता येत नव्हता. तेव्हा त्यांनी ऑर्थोपेडीक सर्जनला दाखवले आणि त्यांनी त्यांचे दोन्ही गुडघ्याचे ऑपरेशन करण्याचा व रनिंग सोडण्याचा सल्ला दिला. पण त्यांचेसमोर जेवढी विपरीत परिस्थिती असते तेवढ्याच जोमाने ते त्याला प्रतिसाद देतात. ते नेहमी सांगतात, “मुश्किलें उसी इन्सानपर आती हैं जिसके बारे मे ईश्वर ये जानता है, की वह उसका मुकाबला कर सकेगा।”

ते ज्ञानाचे भंडार गुगलला गुगलबाबा म्हणतात आणि तेथूनच समस्येची तोड काढतात. नंतर त्यांनी पायात आणि गुडघ्याला चिकट पट्टी आणि नीकॅप लावून एच.सी.एम.एम. ची फुल मॅरेथॉन (४२ कि.मी.) धावून पूर्ण केली. नंतर जेव्हा पोलीस दलामार्फत जातीय सलोख्यासाठी मालेगांव येथे मॅरेथॉनमध्ये त्यांना मुख्य अतिथी म्हणून बोलविण्यात आले, तेव्हा मॅरेथॉन संपल्यानंतर डॉ. सुमेध यांनी हाफ आयर्नमॅनचे प्रेझेंटेशन दिले. साहेबांनी लगेच प्रश्न केले, की

करायचे असेल तर हाफ का ? फुल आर्यनमॅन का नाही ? तेव्हा त्यांनी सांगितले की यासाठी कमीत कमी दोन वर्षांची तयारी लागणार आहे. त्यानंतर त्यांनी वेगवेगळ्या तज्ञांकडे विचारपूस करायला सुरुवात केली. तेव्हा सर्वांनी हेच सांगितले, की अगोदर डॅश नंतर ऑलिंपिक डिस्टन्स ट्रायथलॉन नंतरच हाफ आणि शेवटी फुल आयर्नमॅन केले पाहिजे. पण त्यांचे कवितेप्रमाणे, ते एकदा निश्चित करतात ते करूनच दाखवतात.

हम निःशब्द रहकर भी संवाद रचते हैं ।
जहां घोर निराशा है वहीं विश्वास रचते हैं ।
अंत जहां होता वहीं नई शुरुआत रचते हैं ।
धरती की मिट्टी से अनंत आकाश रचते हैं ।
हौसलों के दम पर नये पदवाज रचते हैं ।
गर्दिश में हैं जो उनके सच्चे ख्वाब रचते हैं ।
हम घनघोर अँधेरे में आफताब रचते हैं ।
हम शाम ढलने परी नया प्रभात रचते हैं ।
हम आम होकर भी कुछ खास रचते हैं ।
हर कदम पर हम नया इतिहास रचते हैं ।

ते वीरप्पन - चेस दि ब्रिगांड पुस्तकाच्या प्रकाशन सोहळ्यास गेले होते. तेथे पुस्तकाचे लेखक श्री विजय कुमार आय.पी.एस. हे ऑपरेशन ककून नावाचे एस.आय.टी. चे प्रमुख ऑफिसर होते आणि सध्या वरिष्ठ सल्लागार भारतीय गृह विभाग येथे आहेत. त्यांनी एक महत्त्वपूर्ण गोष्ट सांगितली की, वीरप्पनचे शवविच्छेदन करणाऱ्या डॉक्टरांनी रहस्य उद्घाटित केले की, ५२ वर्षांचा वीरप्पन जेव्हा मारला गेला तेव्हा त्याचे स्वास्थ २५ वर्षांच्या युवकासारखे होते. त्यामुळे कृष्णप्रकाश यांनी तेथेच त्याचे फुल आयर्नमॅन करण्याचा संकल्प केला आणि घरी येऊन फुल आयर्नमॅन, फ्रान्ससाठी नोंदणी केली. तीन महिन्यांच्या आत अहोरात परिश्रम करून त्यांनी आयर्नमॅन स्पर्धा पूर्ण केली. तेही मिलींद सोमणचा रेकॉर्ड मोडत फक्त १४ तास ०८ मि. मध्ये पूर्ण केली. मिलींद सोमण याने ही स्पर्धा १५ तास १९ मि. मध्ये पूर्ण केली होती. आयर्नमॅन स्पर्धेत १७ तासात ३.८६ कि.मी. स्विमिंग, १८० कि.मी. सायकलिंग आणि ४२.२० कि.मी. रनिंग करण्याची अट असते. ही एक दिवसाची सर्वात खडतर स्पर्धा मानली जाते.

ते त्यांच्या यशाचे श्रेय स्वामी विवेकानंद यांचे अध्यात्म, छत्रपती शिवाजी महाराजांचा कष्टाळूपणा, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची देशभक्ती आणि महात्मा गांधी यांची सत्याची शिकवण याला देतात. ते नेहमी स्वामी विवेकानंद यांचे विचार उद्धृत करतात,

"Our countrymen should have nerves of steel, muscles of iron and minds of thunderbolt. If we want to create inspirational then we need to have iron will... avoid weaknesses, weaknesses are sin."

त्यांच्या यशाचे श्रेय ते त्यांची सुविद्य पत्नी सौ. संजना लाल तसेच सुकन्या शौर्या आणि काही जवळचे मित्र सहकारी यांना देतात. ते आयएस स्टडी सर्कलचे डॉक्टर आनंद पाटील, डॉक्टर सुमेध व त्यांचे परममित्र कोल्हापूर परिक्षेत्राचे विशेष पोलीस महानिरीक्षक श्री. विश्वास नांगरे पाटील यांना श्रेय देण्यास विसरत नाहीत. एकदा ठरवले, की ते कोणतेही काम रोखठोकपणे करतात. गांधीजींच्या शब्दात ते म्हणतात,

"I have no set theory to go by. I have not worked out the science of Satyagraha in its entirety. You can join me in my quest if it appeals to you and you feel the call."

असेच ते आपल्या सर्व समाजाला सांगताहेत...

त्यांच्या उज्वल यशाचा आलेख भविष्यात असाच उंचावत राहो, अशा त्यांना मनःपूर्वक शुभेच्छा..!

पंतप्रधान मा. नरेंद्र मोदी यांनी वयाची चाळिशी गाठलेल्या आयपीएस अधिकाऱ्यांसाठी फिटनेस चॅलेंजबाबा ४ जूनला ट्विट केले होते. श्री. कृष्णप्रकाश, विशेष पोलीस महानिरीक्षक (व्हीआयपी सुरक्षा) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांनी त्यापूर्वीच फिटनेसमध्ये सर्वोत्तम कामगिरी बजावली होती. ते वर्ल्ड ट्रायथलॉन कॉर्पोरेशनतर्फे आयोजित अल्ट्रामॅन स्पर्धेत किताब मिळविणारे सिव्हिल सर्व्हिसमधील आणि गणवेशातील (पोलीस/अर्धसैनिक बल/डिफेन्स पैकी) पहिले आयर्नमॅन आणि अल्ट्रामॅन ठरले.

***

कठोर परिश्रम घेतल्यास हमखास यश प्राप्त होते.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारांची प्रेरणा व आई वडिलांच्या मार्गदर्शनाखाली यश प्राप्त करू शकलो. प्रत्येकाने स्वतःवर विश्वास ठेवावा व कठोर परिश्रम घेतल्यास यश हमखास प्राप्त होते, असे प्रतिपादन प्रितम कुमार तुरेराव यांनी आपल्या सत्काराला उत्तर देताना केले.

केन्द्रीय लोकसेवा आयोगाचा निकाल नुकताच लागला. त्यामध्ये ८० मराठी अधिकारी उत्तीर्ण झाले. त्यामध्ये महाराष्ट्राच्या शिरपेचात मानाचा तुरा लावणारे प्रितमकुमार तुरेराव हे होय. अमरावती जिल्हाधिकारी कार्यालयामध्ये परिविक्षाधीन उपजिल्हाधिकारी म्हणून ते सध्या कार्यरत आहेत. त्यांच्या या यशाबद्दल महाबोधी फाऊंडेशनच्या वतीने सर्वप्रथम सत्कार करण्यात आला. या सत्कार कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी तहसीलदार अनिल भटकर हे होते. प्रा. कमलाकर पायस, भारीप बमसचे जिल्हाध्यक्ष प्रविण मनोहर, प्रकाश इंगळे यांच्या प्रमुख उपस्थितीमध्ये सत्कार करण्यात आला, विद्यार्थ्यांमध्ये स्पर्धा परीक्षांच्या बाबतीमध्ये जागृती दिसून येत नाही. महाबोधी फाऊंडेशनने चालविलेल्या कार्याची प्रेरणा विद्यार्थ्यांनी घ्यावी. अतिशय कमी वयामध्ये २५ व्या वर्षी उपजिल्हाधिकारी म्हणून प्रितमकुमार तुरेराव हे उत्तीर्ण झालेले आहेत. जिल्ह्यातील स्पर्धा परीक्षेचा अभ्यास करणाऱ्यांनी प्रेरणा घ्यावी, याकरिता प्रितमकुमार तुरेराव यांचा लवकरच नागरी सत्कार घेण्यात येणार असल्याचे प्रतिपादन सत्कार समारंभाच्या अध्यक्षस्थानावरून तहसीलदार भटकर यांनी केले. यावेळी महसूल विभागाच्या वतीने सुद्धा प्रितमकुमार तुरेराव यांचा सत्कार करण्यात आला. महसूल विभागाचे कर्मचारी राजू दंडाळे, प्रशांत उडसुळे, प्रवीण देशमुख, अमोल मेश्राम यांच्यासह अन्य कर्मचारी उपस्थित होते. सत्कार सोहळ्याचे संचालन प्रवीण मनोहर यांनी केले आभार प्रदर्शन प्रा. कमलाकर पायस यांनी केले. सत्कार सोहळा यशस्वी करण्याकरिता महाबोधी फाऊंडेशनचे पदाधिकारी, कार्यकर्ते, विद्यार्थी, अमोल वाघमारे, अतुल वाघमारे, राम भांडे, गौरव आसोडे, राजाभाऊ सोनोने, अवधूत वानखडे यांच्यासह अन्य कार्यकर्त्यांनी अथक परिश्रम घेतले.

***

वसुंधराची आकाशझेप !

उमेदीच्या काळात नियतीनं वडिलांच छत्र हिरावून नेलं. आईने काळजावर दगड ठेवत नेटानं कुटुंबाची गुजरान करीत तिला शिकविलं. घरची परिस्थिती जेमतेम असताना तिनेही नशिबी आलेल्या वेदनेशी संघर्ष करीत यशाचं शिखर पादाक्रांत केलंय. नेर शहरातील सामान्य कुटुंबातील वसुंधरा गुल्हाने या युवतीने केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेत जिद्दीपुढे जणू यशही नतमस्तक झाल्याची प्रचिती येत आहे.

केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या २०१३ मध्ये झालेल्या परीक्षेचा निकाल गुरुवारी जाहीर झाला. त्यामध्ये नेर शहरातून वसुंधरा अजय गुल्हाने या युवतीने ८९२ वा क्रमांक घेऊन जिल्ह्याची शान वाढविली आहे. वसुंधराचे वडील अजय गुल्हाने ग्रामसेवक म्हणून कार्यरत होते. मात्र अनपेक्षितपणे हृदयविकाराने त्यांचे निधन झाले. त्यामुळे गुल्हाने कुटुंबीय पूर्णतः खचले असताना वसुंधराच्या आईने आपल्या पतीची उणीव भासू न देता वसुंधराला उच्च शिक्षणासाठी प्रोत्साहित केले.

वसुंधरानेही आपल्या वडिलांच्या प्रेरणेतून आईच्या स्वप्नपूर्तीसाठी प्रमाणिकपणे अभ्यासाकडे लक्ष दिले. वडील जिवंत असताना तिचे प्राथमिक शिक्षक दारव्हा तालुक्यातील वरुड या गावी झाले. तर दहावी घाटंजी तालुक्यातील बेलोरा येथील जवाहर नवोदय विद्यालयात पूर्ण केले. बारावी नेर येथील दि इंग्लिश हायस्कूलमध्ये पूर्ण करून तिने मुंबई येथे बीएएमएससाठी प्रवेश घेतला. प्रशिक्षण सुरु असतानाच वडिलांच्या निधनाचा आघात तिला सोसावा लागला. मात्र दुःख पचवित काहीतरी वेगळे करून दाखवायचेच या जिद्दीने झपाटलेल्या वसुंधराने स्पर्धा परीक्षेकडे लक्ष दिले. या काळात आईने उपजीविका चालावी म्हणून घरी किराणा व्यवसाय थाटून स्वतःकडील चार एकर शेतीकडे लक्ष पुरवित मुलीला संस्कारक्षम शिक्षणाचे धडे दिले. आई पर्वतासारखी पाठीमागे उभी राहिल्याने यूपीएससीची तयारी करून तिने यश संपादन केले. नुकतीच तिची विक्रीकर आयुक्त म्हणूनसुद्धा निवड झाली होती. आपल्या आतापर्यंतच्या प्रवासामध्ये आईची खूप मोठी मदत मिळाल्याचे वसुंधराने 'दै. पुण्य नगरी' शी बोलताना सांगितले. पित्याची प्रेरणा व भाऊ गौरवचा हातभार मिळाल्याचेही तिने सांगितले. विदर्भातील विद्यार्थ्यांमध्ये स्पर्धा परीक्षा देण्याची फारशी उत्सुकता

दिसत नसल्याचे खंत तिने व्यक्त केली. अधिकाधिक विद्यार्थी डॉक्टर, अभियंता व वकिली क्षेत्राकडे वळतात. मात्र राज्य व केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेकडे वळल्यास विविध विभागांत सेवेची संधी उपलब्ध होण्यासोबतच सामाजिक उत्तरदायित्व पार पाडता येऊ शकते, असे ती म्हणाली. यवतमाळ जिल्हा परिषदेचे तत्कालीन सीईओ डॉ. श्रीकर परदेशी यांच्या व्याख्यानातून आपल्याला प्रेरणा मिळाल्याचे तिने सांगितले.

सौजन्य - दै. पुण्यनगरी

***

ग्रामीण भारतासाठी युवकाचा पुढाकार

निकम याच्या 'वायफॉरडी' च्या कार्यक्रमांला पंतप्रधान राहणार उपस्थित

मोठ्या पगाराची नोकरी सोडून माहितीतंत्रज्ञान क्षेत्रातील युवकांना एकत्र करून युवा सक्षमीकरण व समाजपरिवर्तनासाठी प्रफुल्ल निकम या मराठी युवकाने वायफॉरडी फाउंडेशनच्या माध्यमातून व्यासपीठ मिळवून दिले.

शहर व ग्रामीण भागात कौशल्य विकास प्रशिक्षण, शाळांमध्ये संगणकीकरण, लहान मुलांसाठी खेळ, महिलांसाठी उद्योजकता विकास प्रशिक्षण अशा विविध उपक्रमांतून त्याने देशात युवकांचे जाळे निर्माण केले. त्याच्या या कामाची दखल पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी घेतली असून, फाउंडेशनच्या जून महिन्यात होणाऱ्या 'न्यू इंडिया कॉन्क्लेव्ह' या पुरस्कार सोहळ्याला पंतप्रधान उपस्थित राहणार आहेत.

या संदर्भात 'सकाळ' शी बोलताना निकम म्हणाला, "मी मूळचा वाशीम जिल्ह्यातील मंगरुळनाथ तालुक्यातील अरक गावचा. 'इलेक्ट्रॉनिक्स अँड टेलिकम्युनिकेशन' ची पदवी घेतल्यानंतर मी दिल्ली, दुबई येथे काम केले. युवकांना समाजकार्यासाठी व्यासपीठ मिळवून देण्यासाठी 'सक्षमता, रोजगार आणि प्रोत्साहन' या तीन सूत्रांवर आधारित वायफॉरडी फाउंडेशनची २०१५ मध्ये स्थापना केली. सध्या मी मोठ्या पगाराची नोकरी सोडून पूर्णवेह वायफॉरडीचे काम पाहतोय. आमची संस्था देशातील एकूण ३० राज्यांमध्ये कार्यरत आहे."

***

जो मार्ग निवडाल तो डोळसपणे -

अश्विनी भिडे IAS

‘लोकसत्ताच्या वतीने प्रभादेवी रविंद्र नाट्य मंदिरात सुरु झालेल्या ‘मार्ग यशाचा’ या दोन दिवसांच्या कार्यशाळेचे उद्घाटन अश्विनी भिडे यांच्या हस्ते झाले. त्यावेळी त्या बोलत होत्या. कोल्हापूरच्या जयसिंगपूर या लहानशा गावातील मराठी माध्यमाच्या शाळेतून दहावीचा परीक्षा उत्तीर्ण झाल्यानंतर भिडे यांनी प्रशासकीय सेवेत करिअर करायचे निश्चित केले. ‘आयएएस’ होऊन हा मार्ग संपूर्ण करेपर्यंत आलेले अनेक अनुभव त्यांनी यावेळी सांगितले. त्याचबरोबर निवडलेल्या मार्गावर यश कसे मिळवावे यासाठीच्या महत्त्वाच्या युक्त्याही त्यांनी विद्यार्थ्यांना सांगितल्या. नोकरीच्या बाजारात यशस्वी होण्यासाठी आपण घेतलेल्या पदवीबरोबरच आपल्या व्यक्तिमत्त्वाचाही कस लागत असतो. वयाच्या १७ ते २३ या सहा वर्षांच्या टप्प्यात व्यक्तिमत्त्वा फुलत असते. त्यामुळे या सहा वर्षात आपले व्यक्तिमत्त्व विकसित करण्यासाठी, प्रगल्भ करण्यासाठी पद्धतशीरपणे प्रयत्न करा. पुढची ६० ते ७० वर्षे आनंदाने घालवण्यासाठी हा काळ कष्ट करून कारणी लावायला हवा, असा मोलाचा सल्ला राज्याच्या ‘शालेय शिक्षण विभागाच्या’ सचिव अश्विनी भिडे यांनी एका कार्यक्रमात उपस्थित हजारो विद्यार्थ्यांना दिला.

‘आमच्यावेळी करिअरचे सरधोपट मार्ग होते. पण, जागतिकीकरण आणि उदारीकरणामुळे, पुलाखालून बरेच पाणी वाहून गेले आहे. त्यातील आपल्यासाठी नेमके काय निवडायचे हे प्रत्येकाने स्वतःच्या ठरविले पाहिजे.

माहितीच्या स्फोटामुळे मुलांसमोर अनेक पर्याय उपलब्ध आहेत. ते त्यांचे त्यांना शोधू द्या. सरधोपट मार्ग निवडू नका,’ असा सल्ला त्यांनी विद्यार्थी आणि पालकांना दिला. ‘अमूक एका शाखेत प्रवेश घेतला म्हणजे आपण त्याच्याशी बांधले गेले असे नाही. आज कोणत्याही टप्प्यावर तुम्हाला करिअरचा मार्ग बदलता येतो.’ याची सोदाहरण जाणीव त्यांनी करून दिली. तसेच, जो मार्ग निवडाल तो डोळसपणे, पूर्वग्रह न ठेवता निवडा आणि महत्त्वाचे म्हणजे त्यात कौशल्य आत्मसात करा. तरच तुमची निवड निश्चितपणे योग्य ठरेल’ अशा शब्दात त्यांनी विद्यार्थ्यांमधील आत्मविश्वास जागवला. ‘करिअरमध्ये यश मिळवायचे तर कष्टाशिवाय पर्याय नाही’ हेही सांगायला त्या विसरल्या नाहीत. ‘शॉर्टकट’ टिकत नाहीत. जे अस्सल असते तेच टिकते’ याची जाणीव त्यांनी विद्यार्थ्यांना करून दिली.

***

भाग्यश्री बानायत IAS

परिस्थिती आपण बदलू शकत नाही, पण जिद्दीने सामोरे जाऊन
त्यावर मात मात्र करता येते..!

२०१२ च्या बॅचमधील UPSC परीक्षेतून निवड झालेली एकमेव महाराष्ट्रीय महिला IAS अधिकारी यांचे प्रेरणादायी मनोगत आमच्या वाचकांसाठी प्रकाशित करित आहोत -

जगण्याच्या संघर्षाने
मोकळे श्वास व्हावे
व्हावे माझे पंख इतके बुलंद
की आभाळानेही विश्रांतीला यावे.

जिद्दीला संघर्षाने साथ दिली आणि शेवटी आभाळही पंखाच्या कक्षेत यावे असे झाले. सहाय्यक प्रकल्प अधिकारी या पदापासून सुरु झालेला माझा प्रवास शेवटी आय.ए.एस. या सोनेरी अक्षरापर्यंत येऊन थांबला. २०१२ च्या बॅचमधील UPSC परीक्षेतून एकमेव महाराष्ट्रीय महिला IAS म्हणून माझ्या आयुष्यातील एका नवीन पर्वाची सुरुवात झाली.

अमरावती जिल्ह्यातील माझ्या गावी UPSC, MPSC यातील एक अक्षरही कुणाला माहीत नव्हते. पण शिक्षक असणाऱ्या माझ्या वडिलांनी भारतातील या सर्वात प्रतिष्ठित व कठीण समजल्या जाणाऱ्या परीक्षेची थोडी तोंडओळख करून दिली होती. साध्या सरळ असणाऱ्या माझ्या वडिलांनी न्यूनगंड न बाळगता कुठल्याही क्षेत्रात पुढे जाण्यासाठी मला प्रोत्साहित केले होते. ते स्कॉलरशीप, प्रज्ञाशोध परीक्षेपासून ते वादविवाद, सामान्यज्ञान स्पर्धा परीक्षांना सातत्याने मला बसवायचे. व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी आवश्यक असणाऱ्या सर्व गोष्टी माझ्यापर्यंत पोहोचाव्या म्हणून ते कायम लक्ष पुरवायचे.

त्यामुळे एक हट्टी मुलीचे जिद्दी मुलीत रुपांतर झाले. त्यासाठी मला त्यांचा भरपूर मारही बसायचा. आई मुख्याध्यापिका होती. पण सतत आजारी असल्याने घर, नोकरी याकडे बाबाचेच जरा जास्त लक्ष असायचे. पण ५ मार्च २००६ ला आमचे विश्वच बदलले. माझ्या आईच्या शरीरावरील मेंदूचे नियंत्रण गेल्याने ती हॉस्पिटलमध्ये साडेतीन महिने अँडमिट होती. ती जेमतेम घरी येत नाही तोच माझ्या वडिलांचे हृदयविकाराने अकस्मात निधन झाले. या आघाताने आईची अवस्था आणखीच बिकट झाली. आता माझ्या कुटूंबात उरली ती माझी आई आणि मी! एवढे कमी म्हणून काय माझ्या जवळच्या नातेवाईकाने मी IAS अधिकारी होणाऱ्या!

बाबाच्या तेरवीच्या दिवशीच संपत्तीचा वाटा हवा म्हणून मागणी केली. खंबीर मन करुन मी या सगळ्यांना सामोर गेले.

याच कालावधीत मी विषयतज्ञ म्हणून अमरावतीला रुजू झाले. मोर्शी-अमरावती रोज येणे-जाणे करतच आईची प्रकृती, घर, नोकरी, सांभाळतच स्पर्धा परीक्षांची तयारी करू लागले. तेव्हा आमच्या तालुक्याच्या गावी मार्गदर्शन आणि पुस्तक यांचा अभाव होता.

शेवटी Trial & error या तत्त्वावर माहिती व पुस्तके जमवीत २००६ साली सहाय्यक प्रकल्प अधिकारी या पदाची तयारी चालू केली. याच अवधीत मी यवतमाळ जिल्ह्यातील नक्षलवादी भागात आदिवासी मुलांना शिकवीत पण होते. सुदैवाने ही परीक्षा मी उत्तीर्ण झाले. पण या पदावर रुजू न होता मी धोका पत्करीत महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या राजपत्रीत अधिकारी परीक्षेची तयारी चालू केली.

वरील अवधी मात्र माझ्या सहनशक्तीचा अंत पाहणारा होता. घर फिरले की घराचे वारेही फिरतात हे मी या कालावधीत प्रत्यक्षात अनुभवलेले होते.

**मोडून पडले विश्व
तरी मोडला नाही कणा
पाठीवरती हात ठेवून
फक्त लढ म्हणा !**

ही कुसुमाग्रजांची कविता मला कायम प्रेरणा देत असायची. बाबांनी लहानपणी सांगितलेली पोपटाची गोष्ट माझ्या मनावर कोरल्या गेली होती.

उत्कृष्ट धनुर्धराची परीक्षा घेण्यासाठी द्रोणाचार्य, झाडावर पोपट ठेवतात. कौरव व इतर चार पांडवांना झाड, फांदी, पाने, पोपट इ. सर्व बाबी दिसतात. पण फक्त अर्जुनालाच त्याचा डोळा दिसतो. व द्रोणाचार्य त्यालाच नेम धरण्याची आज्ञा देतात.

अर्जुनाला जसा पोपटाचा डोळाच दिसत होता. तसे आपले ध्येयच फक्त दिसायला हवे असा त्या गोष्टीचा मथितार्थ होता. ती गोष्ट माझ्या मनावर बिंबून गेली होती.

नायब तहसीलदार म्हणून निवड होऊनही मी २००७ च्या राजपत्रित अधिकारी (राज्यसेवा) या परीक्षेची तयारी चालू ठेवली. सुदैवाने या परीक्षेत मी ओबीसी महिलांमध्ये महाराष्ट्रात सर्वप्रथम आले.

मंजिले उन्हीको मिलती है
जिनके सपनों में जान होती है
खाली पंखोंसे नहीं
हौसलों से उड़ान होती है...

या उक्तीचा मला प्रत्यय आला. स्पर्धा परीक्षांचे जाणकार असणाऱ्या काही व्यक्तींनी मला विपरीत परिस्थितीतही तू इतके यश मिळवू शकते तर UPSC चा विचार का करीत नाहीस असे सुचवले आणि मी UPSC चा गांभीर्याने विचार करावयास सुरुवात केली.

मधल्या अवधीतच मी MPSC च्या राज्यसेवा परीक्षेच्या माध्यमातून नागपूर येथे सहाय्यक विक्रीकर आयुक्त म्हणून रुजू झाले व याच वेळेस प्रशिक्षणाच्या कालावधीत माझ्यावर आणखी एक आघात झाला. आतापर्यंतच्या प्रचंड शारीरिक व मानसिक ताणांमुळे मला हिपॅटायटिस या आजाराची लागण झाली.

प्रकृतीकडे दुर्लक्ष व ताण यामुळे तो आजार टोकाला गेला. डॉक्टरांनाही माझ्या जगण्याची शक्यता नसल्याचे सांगितले. नंतर त्याचे रूपांतर यकृताच्या ट्युबरक्युलॉसिस मध्ये झाले. मी वाचले पण कानासारख्या माझ्या महत्त्वाच्या अवयवावर त्याचा गंभीर परिणाम झाला. पण माझ्या मनोदैर्यावर याचा विपरीत परिणाम होऊ न देता मी माझे मार्गक्रमण चालूच ठेवले.

२०१० च्या UPSC च्या मुख्य परीक्षेत मी थोड्या गुणांमुळे लिस्टबाहेर होते. घर, नोकरी, आईची प्रकृती, अभ्यास या विविध आघाड्यांवर लढत असताना माझ्या गंभीर आजाराचीही भर त्यात पडली. तरीही मी चिकाटीने २०११ च्या CSAT ची तयारी चालू केली. नोकरी व प्रकृतीमुळे मी दिल्लीला जाऊ शकत नव्हते. त्यामुळे मुख्य परीक्षेचा निकाल अपेक्षित नव्हताच. पण सुदैवाने निकाल आला आणि मी मुलाखतीस पात्र ठरले. मुलाखतीच्या तयारीसाठी यशाला जाऊनही प्रकृतीच्या कारणांमुळे मी परत आले होते. त्यामुळे मॉक न देताच प्रत्यक्ष मुलाखतीला सामोरे जाण्याचा प्रसंग माझ्यावर आला.

विक्रीकर विभागात उपआयुक्त पदावर कार्यरत असताना IRS झालेले श्री. संजय धिवरे यांनी मात्र या कालावधीत अमूल्य सहकार्य केले. स्वतःच्या मुलाखतीसाठी तयार केलेल्या नोट्स त्यांनी माझ्या हाती ठेवल्या. Bio data चे मुलाखतीसाठी करावे लागणारे बारीकसारीक बाबी त्यांनी वेळोवेळी वेळ काढून मला सांगितल्या. डळमळणाऱ्या माझ्या आत्मविश्वासाला सावरण्याचे महत्त्वाचे काम त्यांनी केले. परिणामी मी नागपूरला मुलाखतीची तयारी करू शकले.

मी IAS अधिकारी होणाऱ्या!

करक्षेत्र, माझे वाचन लिखाण, यासारखे छंद, N.S.S. व इतर स्पर्धांमध्ये पुरस्कार मिळविल्याने त्याची तयारी असे करीतच स्वतःची मुलाखत मी स्वतःच घेत उत्तरांची मांडणी करण्याचा प्रयत्न केला.

मुलाखतीचा दिवस उजाडला. शशी उबान त्रिपाठी मॅडमचे पॅनल होते. माझी UPSC ची. पहिलीच मुलाखत होती. त्या दिवशी मॅडमला सर्दी झाली होती. गेल्या गेल्याच त्यांनी 'माझा गळा खराब आहे.' मला बोलताना त्रास होतो.' असे म्हटले. त्यावर मी 'मॅडम', माझाही कान खराब आहे मला ऐकताना त्रास होतो. असे म्हटले.

माझ्या विधानावर पूर्ण पॅनल हसले. वातावरणातील ताण जरा हलका झाला.

एका सदस्याने मला, तुझ्या विभागातील म्हणून कुठला प्रश्न प्राधान्याने सोडवशील असे विचारले. तेव्हा मी शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येचा प्रश्नाला प्राधान्याने देईल असे सांगितले. तेव्हा त्या सदस्याने क्या आपको दुसरे काम नाही दिखते' असे विचारले तेव्हा मी, 'सर यहा अपना अन्नदाता मर रहा है तब दुसरे काम कैसे देखेंगे' असे म्हटले.

वरील आत्महत्या कमी करावयाची म्हणून उपायावर मी भाष्य करीत असताना 'शेततळे' ह्या शब्दाला सुयोग्य इंग्रजी/हिंदी शब्दच मला नेमका आठवेना. म्हणून इंटरप्रेटर बोलावण्याची परवानगी मी मागितली. पण परिस्थिती सुधारण्याऐवजी बिघडली. शेवटी हातवारे करत शेततळे म्हणजे काय त्यांना सांगितले.

भारतात बरेच कर आहेत व त्यांची वसुली यामुळे जनतेवरच जास्त भार पडतो असे सदस्याने मला म्हटले. त्यावर मी उत्पन्नाच्या प्रमाणात करवसुली केली जाते. कराचाच पैसा जनकल्याणासाठी खर्च केला जातो. नाहीतर विविध प्रकल्पांसाठी पैसा आणायचा कुठून असे उत्तर दिले.

विविध प्रश्नोत्तरे झाल्यावर बाहेर आले. पॅनलला काही ठिकाणी मी प्रतिप्रश्न केले होते. डिप्लोमॅटीक उत्तरे देण्याऐवजी 'मी' जसे वाटते तसे उत्तरे दिली होती. त्यामुळे मी खरे तर आशाच सोडली होती. त्रिपाठी मॅडम गुण देण्याबाबतीत कंजूस म्हणून प्रसिद्ध होत्या. परत नागपूरला आले. 'आपण गेलो' समजून तब्येतीला सांभाळत पुढील परीक्षेसाठी तयारी पण चालू केली. पण निकाल आला. अनपेक्षितपणे मी UPSC च्या लिस्टमध्ये असल्याचे कळले. नंतर मात्र माझ्या कागदपत्रांची त्रुटी पूर्ण करण्यासाठी माझी Service Allocation थांबून ठेवले गेले आणि एक दिवस अचानक DOPT चे पत्र मी IAS अधिकारी होणाऱ्या!

माझ्या घरी आले. त्यात भारतीय प्रशासन सेवेसाठी IAS माझी निवड करण्यात आल्याचे मला कळविण्यात आले होते.

परिस्थिती आपण बदलू शकत नाही, पण जिद्दीने सामोर जाऊन त्यावर मात मात्र करता येते हे मी प्रत्यक्षात अनुभवलेले होते.

खरे तर याला मी यश नव्हे यशाची सुरुवात मानते. माझ्या सुरुवातीला माझ्या आईवडिलांची देणं मानते. पण या प्रवासात दिशादर्शन करण्याच्या माझ्या गुरुजनांनाही याचे श्रेय देते. योग्य वेळेत मार्गदर्शन करणारे माझे पती श्री. संजय धिवरे यांच्या मोलाच्या मदतीमुळे मी हे यश मिळवू शकले. तसेच सटाण्याच्या आई पप्पांचाही आशीर्वाद माझ्या यशाला कारणीभूत ठरला. यानंतर श्री. अमोल पाटील सर, विक्रीकर उपायुक्त श्री. मडवी सर, श्री. खानंदे सर, यांनी वेळोवेळी मदत केली. तसेच अभिजित मेंढे, विवेक वाघ, राहूल पाटील, भूषण देशमुख (SIAC), श्याम, श्री. राणा, माझी मैत्रीण अंशुजा किंमतकर, स्वराज यांचीही कळत नकळत मदतच झाली. आमची छोटी मयुरी बानायत, प्रसेन्नजीत चरपे, सतीश बानायत, वर्षाताई, बाळू यांचा उल्लेख मी आवर्जून करते.

Study Circle परिवाराचीही अर्थात याला जोड आहेच.

सामान्यपणे UPSC साठी ज्या गोष्टींचा बाऊ केला जातो. ती असणे गरजेचे नसते. गरज असते ती फक्त स्वप्ने बघण्याची ती सत्यात आणण्यासाठी हिंमतीने अविरत प्रयत्न करण्याची! ज्याच्याकडे स्वप्न नाहीत तो तरुणच नव्हे असे स्वामी विवेकानंद म्हणत ते याचमुळे.

ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांकडे खूप क्षमता आहे. फक्त गरज आहे ती न्यूनगंड झटकून स्पर्धा परीक्षेला समोर जाण्याची व खालील ओळी लक्षात ठेवण्याची – “Most of the important things in the world have been accomplished by people who have kept on trying when there seemed to be no help at all,” -Dale Carnegie. त्यामुळे आज मी येथे आहे. कदाचित येथे तुम्ही उद्या असाल.

भाग्यश्री बानायत
IAS

***

मी आहे नंदुरबार जिल्ह्याचा कलेक्टर

डॉ. राजेंद्र भारुड IAS

माझा जन्म कोणाच्या घरात आणि कोणत्या समाजात व्हावा हे माझ्या हातात नव्हतं. मी साक्री तालुक्यातील सामोडे गावात भिल्ल जमातीत जन्म घेतला आणि माझं जगणं सुरू झालं. जगताना पावलो पावली संघर्ष होता, अडचणी होत्या. परिस्थिती प्रतिकूल होती; पण त्याचा बाऊच करत राहिलो असतो तर आज ही आयएएस ऑफिसर पर्यंतची मजल गाठता आलीच नसती.

मला माझ्या आयुष्यात कोणतीच गोष्ट सहज मिळाली नाही, किंबहुना मिळालीच नाही. अभावाच्या या जगण्याला निसर्गाची भक्कम सोबत होती निसर्गाचा सहवास होता म्हणून लढायला ताकत मिळाली. ऊसाच्या पालाची झोपडी म्हणजे माझे घर. मी मायेच्या पोटात होतो तेव्हाच वडील वारले. घरची एवढी गरिबी की वडिलांचा साधा फोटो काढायलाही पैसे नव्हते. माझे वडील कसे होते हे मला कधीच कळलं नाही.

आमच्याकडे ना जमीन होती ना शेती. घरात कर्ता पुरुषही नव्हता. मायवरच सगळी जबाबदारी येऊन पडली; पण ती डगमगली नाही की कधी रडली नाही. ती पोट चालवण्यासाठी मोहाची दारू गाळण्याचा व्यवसाय करत होती. घरातच चालायचा तो. पिणारेही घरीच यायचे. माय सांगते, मी लहान होतो. दुधासाठी रडायचो; पण दारूपिणाऱ्यांना त्रास नको म्हणून माझ्या तोंडात दुधाऐवजी दारूचे थेंब टाकायचे. म्हणजे मी गपगुमान झोपून घेईन. मोठा झालो आणि मग दारूपिणाऱ्यांना चणे, फुटाणे, चकना आणून देऊ लागलो. हे काम करणं भागच होतं. पण म्हणून मायनं आम्हाला फक्त याच कामाला जुंपलं नाही. मोठ्या भावाला आश्रमशाळेत घातलं आणि मला जिल्हा परिषदेच्या शाळेत. शाळेत जाऊन मन लावून शिकत होतो. घरी येऊन अभ्यास करत होतो. पेन, पेन्सिल घ्यायलाही पैसे नसायचे, पण शिकायला छान वाटत होतं. आमच्या जमातीत शिकायला जाणारी आमची ही पहिलीच पिढी होती.

पण आमचं शिकणं इतर कोणाला महत्वाचं वाटण्याचं कारणच नव्हतं. आमचा जन्म म्हणजे सांगितलेली कामं करण्यासाठीच. एकदा परीक्षा होती. ओट्यावर बसून अभ्यास करत होतो. दारू प्यायला आलेल्या एकानं मला चकना आणून देण्यास सांगितलं; पण परीक्षेमुळे मी सरळ नाही सांगितलं.

समोरचा चिडला आणि शिकून असा कोणचा डॉक्टर - इंजिनिअर होणार असं म्हणून मला हिणवलं. मायला ते शब्द खूप लागले आणि होईल माझं पोर डॉक्टर- इंजिनिअर असं ठामपणे म्हणून गेली.

त्या माणसाच्या हिणवण्यानं मला खूप वाईट वाटलं. आपली परिस्थिती आपल्याच बळावर बदलण्याचाही आपल्याला हक्क नाही का? असा विचार आला. पण क्षणभरच. मायनं माझ्यावर दाखवलेला विश्वास मोठा होता. हा विश्वास खरा करायचं ठरवलं.

पुढे अक्कलकुवा तालुक्यातल्या नवोदय विद्यालयात सीबीएसई अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश मिळाला. गावापासून १५० किमी दूर होती शाळा. माय आली होती सोडवायला. मायपासून दूर कसं राहायचं या विचारानंच रडायला आलं. मायही खूप रडत होती; पण मायपासून दूर राहून शिकणं भाग होतं. मायची पाठ फिरल्यानंतर मी ठरवून टाकलं ही संधी अशी वाया जाऊ द्यायची नाही. संधीचं चीज करायचंच. मी घरापासून दूर राहून शिकत होतो. मन लावून अभ्यास करत होतो.

दहावीला उत्तम गुणांनी पास झालो. बारावीला ९७ टक्के गुण मिळाले आणि स्वतःच्या गुणांच्या जोरावर मुंबईतील जी.एस. मेडिकल कॉलेजमध्ये वैद्यकीय शिक्षणासाठी प्रवेश मिळविला. कॉलेजच्या वसतिगृहात राहण्याची सोय झाली. वैद्यकीय शिक्षणासाठी खूप स्कॉलरशिप मिळाल्या. त्याच्या जोरावर शिक्षणाचा खर्च चालू होता. बारीकसारीक खर्चाचे पैसे माय पाठवत होती. मी वैद्यकीय शिक्षण घेत होतो; पण तरीही आईचा मोहाची दारू बनवण्याचा व्यवसाय चालूच होता. तो बंद केला असता तर मला पैसे कसे पुरवता आले असते.

एम.बी.बी.एस.च्या शेवटच्या वर्षाला होतो. एकीकडे इन्टर्नशीप चालू होती आणि दुसरीकडे यूपीएससीचा अभ्यास. मायचे कष्ट हीच माझी प्रेरणा होती. बाकी माझ्या मायला माझ्या शिकण्याचा काहीच गंध नव्हता. मायला तर मी फक्त डॉक्टरकीच करतो आहे असं वाटत होतं. यूपीएससीची परीक्षा काय असते? कशासाठी असते? कलेक्टर होण्यासाठी काय करायचं असतं हेच तिला माहीत नव्हतं. तिनं तर तो पर्यंत तिच्या आयुष्यात गावात कधी प्रांत आणि तहसीलदारही आलेला बघितला नव्हता. आणि मी आयएएस ऑफिसरची तयारी करित होतो. वर्ष संपलं आणि माझ्या एका हातात एम.बी.बी.एस.ची पदवी आणि दुसऱ्या हातात यूपीएससी ब्रॅक केल्याचा निकाल

मी IAS अधिकारी होणाऱ्या!

होता.

घरी मोठी मोठी मंडळी माझ्या अभिनंदनासाठी येत होती. कलेक्टर, तहसीलदार, पुढारी. मायला काही कळतच नव्हतं की इतकी लोकं का येताहेत. मी मायला सांगितलं की मी डॉक्टरकी पास झालो. मायला खूप आनंद झाला; पण मी लगेच सांगितलं की मी डॉक्टरकी सोडली. मायला काही कळेचना. मी म्हटलं की डॉक्टरकी सोडली कारण मी आता कलेक्टर झालो आहे. मायला एवढंच समजत होतं की आपलं पोरगं खूप मोठं काहीतरी बनला आहे. माझे नातेवाईक, गावातील भिल्ल समाजातील इतर माझे समाजबांधव यांना पण छान वाटलं. पण त्यांनाही कलेक्टरचा अर्थ काही कळत नव्हता. लोकांनी तर 'आपला राजू कंडक्टर झाला' म्हणत माझं कौतुक केलं.

माझी पोस्टिंग कलेक्टर म्हणून नंदुरबार जिल्ह्यात झाले आहे. २०१२ पासून माझी माय आता माझ्यासोबत आहे. इथे मला करण्यासारखं खूप आहे. नंदुरबार म्हणजे पूर्ण आदिवासी जिल्हा. शिक्षण, रस्ते, सार्वजनिक आरोग्य व्यवस्था सर्वच बाबतीत कामाची, सुधारणांची नितांत गरज आहे. आणि ते करण्यासाठीच मी या पदावर आहे.

आज मला अनेकजण विचारतात की माझं अख्खं बालपण, तरुणपण परिस्थितीशी दोन हात करता करता संपलं. या अवस्थेतलं जगणं मला अनुभवताच आलं नाही. पण मी म्हणतो की संघर्ष करीत होतो म्हणूनच माझ्यात ताकद येत होती. अख्खं बालपण उघड्या आकाशाखाली निसर्गाच्या सोबतीनं गेलं. खेळायला आंब्याच्या कोथी होत्या. विटी-दांडू होते. नदीत पोहत होतो. डोंगर चढत होतो. शरीर आणि मन दोन्हीही घट्ट होत होतं. तेव्हा माझ्या आजूबाजूला तरी कोण होतं. माझी माय, माझीच माणसं. सगळेच गरीब. सगळ्यांच्या पोटाला अर्ध पोटी राहण्याची, पोटाला चिमटा काढत रात्र घालवण्याची सवय. त्यामुळे अमक्याला अमूक मिळतंय, चांगलं खायला-प्यायला मिळतंय आणि आपल्याला मात्र उपाशी राहावं लागतंय असं वाटण्याची परिस्थितीच नव्हती. सगळे सारखे. कोणाच्या आनंदानं स्वतःच्या परिस्थितीला, दैवाला दोष लावत बसण्याची गरजच नव्हती. काही नव्हतंच कोणाकडे. कमीपणा तरी मग कशाच्या बाबतीत बाळगावा? छान वाटत होतं. गरिबीतपण आनंद वाटत होता.

पण मुंबईला शिकायला गेलो. आणि पहिल्यांदा गरिबीची जाणीव

झाली. पण कोणाबद्दल मत्सर वाटला नाही आणि स्वतःच्या परिस्थितीचं दुख मानलं नाही. पहाटे साडेचारला उठायचो. योग करायचो, अभ्यासाला बसायचो. कॉलेज, काम, यूपीएससीचा अभ्यास अशीच दिनचर्या संपूर्ण कॉलेज काळात होती. हातातल्या मोबाइलमध्ये डोकं खुपसून बसण्यासाठी वेळच नव्हता. तेव्हा जर फेसबुकवर पोस्ट्स लिहित राहिलो असतो, आपल्या वाट्याला आलेल्या संघर्षाची दुःखद कथा उगाळत राहिलो असतो तर इथवर पोहोचलोच नसतो. आपले दिवस पालटण्यासाठी मी कोणाच्या मदतीच्या हातांकडे पाहिलं नाही. मला इतकंच कळत होतं आपली परिस्थिती आपल्यालाच बदलायची आहे. तीही न कुढता आणि न थकता.

वयाच्या ३१व्या वर्षी मी कलेक्टर झालो आहे. कष्ट केले नसते, आयुष्यात आलेल्या छोट्या संधीचं बोट धरलं नसतं तर या वयात इतरांसारखी नोकरीच शोधत बसलो असतो. इथे पोहोचेपर्यंत मी काय गमावलं यापेक्षा माझ्या संघर्षानं मला आज काय दिलं हे मी महत्वाच मानतो.

आज ३१ व्या वर्षी माझ्याकडे काय नाही ?

जगण्याचे हर प्रकारचे अनुभव घेतले आहेत. पोटाला पीळ पाडणारी भूक अनुभवली आहे. आणि हे सगळं अनुभवणारा राजेंद्र भारूड नावाचा भिल्लं समाजातला तरुण जेव्हा आयएस ऑफिसर होतो, भिल्ल समाजातला पहिलाच कलेक्टर होतो तेव्हा मग आजूबाजूच्या लोकांना जाग येते. इथंही काहीतरी बदलतंय, घडतंय याची जाणीव होते.

लढायचं ठरवलं तर काहीच अशक्य नसतं हे एवढं जरी माझ्या तरुण मित्रांनी या भिल्लाच्या पोरकडे पाहून ठरवलं तरी खूप आहे.

डॉ. राजेंद्र भारूड IAS
जिल्हाधिकारी, नंदुरबार

मुलाखत आणि शब्दांकन- माधुरी पेठकर

***

त्यांनी अवघ्या अडीच हजार रुपयांत उरकले शुभमंगल!

क्लास वन अधिकारी असलेल्या वधू-वराची 'अपनी मर्जी की शादी'

सध्या सर्वत्रच लग्न सोहळ्यांचे वारे वाहत आहेत. या लग्न सोहळ्यांवर होणारा खर्च, हुंडा आदी सर्वांचा पसारा पाहता त्याचा खर्च लाखो रुपयांच्या घरात जातो. लग्न सोहळ्यांवर अशा पद्धतीने अनावश्यक खर्च करणाऱ्या परिवारासाठी येथील तुपकर आणि बीड जिल्ह्यातील माजलगावच्या सोळंके कुटुंबातील 'क्लास वन' अधिकारी पदावर कार्यरत वर-वधूने समाजासमोर आदर्श ठेवला आहे. त्यांनी केवळ अडीच हजार रुपयात लग्न उरकून केलेली 'अपनी मर्जी की शादी' सध्या चर्चेचा विषय बनली आहे.

समाजातील श्रीमंत असो वा गरीब दोन्ही समूहांत विवाह समारंभात मोठ्या प्रमाणावर आर्थिक उधळपट्टी केल्या जाते. पैसे खर्च करण्याची कुवत असो वा नसो आमच्या घरातले विवाह आम्ही जोरदार थाटामाटातच करणार, अशी जन्मताच शपथ घेतल्यासारखे लोक आपल्या घरातली लग्न दणकेबाज पद्धतीने साजरी करताना दिसतात. या हिंडीस प्रथेला फाटा देत येथील सेवानिवृत्त जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी डॉ. मनोहर तुपकर यांचे सुपुत्र डॉ. सौरभ व माजलगाव (जि.बीड) येथील अॅड. तात्यासाहेब सोळंके यांची कन्या डॉ. रोहिणी यांनी अत्यंत साध्या पद्धतीने विवाह उरकला आहे.

विशेष बाब म्हणजे केवळ अडीच हजार रुपयांच्या खर्चात लग्न करणारे वधू-वर दोघेही प्रशासकीय सेवेत क्लास वन अधिकारी आणि एमबीबीएस डॉक्टर आहेत. वर डॉ. सौरभ तुपकर हे राधानगरी (जि. कोल्हापूर) येथे भूमी अभिलेख विभागाचे उपअधिक्षक म्हणून कार्यरत आहेत. त्यांनी वर्धा येथे एमबीबीएसचे शिक्षण घेतले आहे. तर वधू डॉ. रोहिणी या गडहिंग्लज येथे पोलीस उपअधीक्षक म्हणून कार्यरत असून त्यांनी औरंगाबाद येथून एमबीबीएसचे शिक्षण घेतले. एमबीबीएस झाल्यानंतर दोघांनीही सन २०१६ मध्ये एमपीएससी परीक्षा उत्तीर्ण केली आहे. दोघेही बॅचमेट होते. या काळात त्यांची चांगली मैत्री जमली होती. हीच मैत्री आता सहजीवनात रुपांतरीत झाली आहे. मात्र हे होत असताना प्रामुख्याने समाजात लग्न सोहळ्यावर होणाऱ्या वारेमाप खर्चाला फाटा

देण्याचा निर्णय दोघांनी घेतला होता. वास्तविक दोघेही सुखवस्तू व सधन कुटुंबातील आणि दोघेही प्रशासकीय सेवेत असल्याने ते शाही पद्धतीने लग्न करू शकले असते; मात्र कोणत्याही प्रकारचा बडेजाव न करता अत्यंत साध्या पद्धतीने त्यांनी कोल्हापूर येथे नोंदणी पद्धतीने विवाह करून समाजासमोर नवा आदर्श उभा केला आहे. प्रतिष्ठा जपण्यासाठी प्रसंगी कर्ज काढून खर्च करणाऱ्यांनी यापासून प्रेरणा घ्यावी.

केवळ पाच मित्रांच्या साक्षीने केले लग्न

भूमी अभिलेखचे उप-अधीक्षक डॉ. सौरभ व पोलीस उपअधीक्षक डॉ. रोहिणी यांनी ५ फेब्रुवारी रोजी कोल्हापूर येथे नोंदणी पद्धतीने विवाह केला आहे. या विवाहाला वधू-वराच्या ५ मित्रमैत्रिणींची उपस्थिती होती. विशेष म्हणजे पालकांच्या समंतीनेच हा विवाह झाला असला तरीही कोणत्याही प्रकारचा मान-पान व परंपरा नकोतच, या भावनेतून वधू-वराचे आई-वडीलदेखील या सोहळ्यात सहभागी झाले नाहीत. लग्नानंतर वधू-वर आणि मित्र असे एकूण ७ जणांसाठी अठराशे रुपये जेवणाचा खर्च आणि मित्रांद्वारे हार, बुके, पेढे यावर झालेला ७०० रुपयाचा खर्च असा एकूण २ हजार ५०० रुपयांच्या खर्चात हा विवाह पार पडला आहे. या आनंददायी व आगळ्यावेगळ्या लग्नाची दखल घेत कोल्हापूरचे मुद्रांक जिल्हाधिकारी सुंदर जाधव यांनी स्वतः उभयताना विवाह नोंदणीचे प्रमाणपत्र देऊन आशीर्वाद दिले आहेत.

***

सामान्य माणसाच्या वेदना जाणणारा प्रशासकीय अधिकारी एम.डी.सिंह IAS

महाराष्ट्राच्या शासकीय सेवेत आल्यानंतर सर्वसामान्य माणसाला हृदयाशी धरणारा प्रशासकीय अधिकारी म्हणून यवतमाळचे जिल्हाधिकारी एम.डी.सिंह IAS ओळखले जातात. यवतमाळचे जिल्हाधिकारी म्हणून पदभार स्विकारल्यानंतर सर्वप्रथम या जिल्ह्याची असणारी 'शेतकरी आत्महत्याग्रस्त जिल्हा' म्हणून ओळख मिटवायची असा अथंग प्रयास करीत 'मिशन उभारी' या संकल्पनेतून जिल्ह्याला मोठा दिलासा देणाऱ्या या बहादुर अधिकाऱ्याचे कौतुकच आहे.

कोरोनाच्या महाभयंकर संकटामध्ये एकीकडे महाराष्ट्र होरपळत होता, परंतु यवतमाळ मात्र या बाबात स्थिर ठेवण्यात एम.डी.सिंह यांचा सिंहाचा वाटा राहिला. एकीकडे महाभयंकर संकट असतांनाही दुसरीकडे जिल्ह्याच्या लहान सहान बारीक बाबींवर बारीक लक्ष ठेऊन प्रशासनाची धुरा खांद्यावर घेत, 'मी आपल्यातलाच आहे' ही ओळख सर्वसामान्य माणसाला देऊन अहोरात्र कार्य करणाऱ्या या प्रशासकीय अधिकाऱ्याने सर्व सामान्य माणसाच्या हृदयामध्ये आपली आगळी वेगळी ओळख कायम ठेवली आहे. जिल्ह्यातील समस्याग्रस्त, गरजू, गरिब, होतकरू, महिला व युवा तसेच इतर महत्त्वपूर्ण समस्यांवर लक्ष केंद्रित करून त्यांना आपुलकीने जवळ बोलवून समजवून घेण्याचं धाडस यवतमाळकरांसाठी आनंद पर्वच आहे. आजही महाराष्ट्राच्या वैभवपूर्ण इतिहासामध्ये यवतमाळच्या मातीची ताकत राहावी व ती सातत्याने वाढत राहावी यासाठी अहोरात्र प्रयत्न करणाऱ्या सहहृदयी माणसाला मानाचा सलामच आहे!

कोरोनाच्या काळात स्वतः रुग्णांशी संवाद साधत तेथील व्यवस्थेबाबतची प्रशासकीय सूचना देण्याचे महत्त्वाचे कार्य व जबाबदारी यवतमाळच्या इतिहासात सुवर्ण अक्षरांनी लिहील्या जाईल. माणसे मोठे होण्यासाठी मनाची विशालता लागते. शिस्त, संयम आणि समस्यांचे चिंतन करण्याचे धाडस करीत अनेक समस्यांवर फुंकर घालण्याचे कार्य कौतुकास्पद आहे. तर मिशन उभारणीचा प्रयोग यवतमाळमध्ये सुरू केल्याबरोबरच महाराष्ट्राच्या मुख्यमंत्र्यांनी व महसूल

मंत्र्यांनी कौतुकाचा वर्षाव केला. 'माणूस द्या, मज माणूस द्या.' या राष्ट्रसंतांच्या युक्तीप्रमाणे माणसाशी जुळणाऱ्या व्यक्तिमत्त्वावर सर्व यवतमाळकर प्रेम करतात. भारतीय संस्कृती ही 'तमसो मा ज्योतिर्गमय' या पायावर उभी असतांना, सम्यक विचारांचा वारसा चालविणारी आहे. तथागतांच्या सम्यकी देशात आपण...

मानवतेचे ध्यान, सामान्यच ध्यान
वैश्विक विज्ञान, कल्याणाच पसायदान
मानवतेचा सन्मान

सतत मिळत राहो ही शुभकामना!

तथागतांच्या देशात
शिवबाच्या महाराष्ट्रात
शिवनेरीची श्रीमंती
रायगडाची भव्यता
पुरंदराची दिव्यता
सिंहगडाची शौर्यता
सह्याद्रीची उंची

सतत लाभत राहो हीच मनोकामना!

शब्दांकन- अंकुश वाकडे
यवतमाळ
मोबा. ९४२१४२४२४२

***

गोरेगावचा सुपुत्र यूपीएससीत ९४ वा

नजीकच्या गोरेगाव येथील विजय घारड यांचा मुलगा विक्रम घारड यांनी केंद्रीय लोकसेवा आयोगाच्या २०१८ मध्ये झालेल्या परीक्षेत देशभरातून ९४ वे स्थान पटकावले. त्यांच्या यशाने वरुड तालुक्याच्या शिरपेचात मानाचा तुरा खोवला गेला आहे.

विक्रम घारड हे भारतीय पोलीस सेवेत थेट दाखल होणारे वरुड तालुक्यातील पहिले अधिकारी ठरले आहेत. असिस्टंट कमिशनर ऑफ पोलीस या पदावर त्यांना नियुक्ती मिळाली आहे.

विक्रम घारड यांचे वडील शिक्षक असून कुटुंबाची पार्श्वभूमी ही ग्रामीण आहे. त्यांचे शालेय शिक्षण जरुडच्या वसंतराव नाईक शाळेत झाले. त्यांच्यापूर्वी तालुक्यातील सावंगी येथील डॉ. प्रवीण गेडम हे भारतीय प्रशासकीय सेवेत रुजू झाले होते. त्यांच्यानंतर तब्बल २० वर्षांनी तालुक्याला भारतीय लोकसेवा आयोगाच्या सरळ सेवेचा बहुमान प्राप्त झाला आहे.

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

विदर्भ कन्या वर्धेच्या जिल्हाधिकारी

प्रेरणा देशभ्रतार यांची वर्ध्याच्या नवीन जिल्हाधिकारी म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे. २०१० बॅचच्या त्या आय ए एस अधिकारी आहेत. देशभ्रतार यांनी इंजिनीअरिंगची पदवी घेतल्यानंतर काही वर्षे पुण्यातील एका खाजगी कंपनीत काम केले आहे. लोहगाव येथील विमानतळावर कस्टम अधिकारी म्हणून त्या कार्यरत होत्या. याच दरम्यान त्यांनी आय ए एस पूर्ण केले. राज्याच्या विविध भागात काम केल्यानंतर अतिरिक्त आयुक्त म्हणून काम केल्या नंतर त्यांना पुण्यात काम करण्याची संधी मिळाली. पुण्यामध्ये सामाजिक न्याय विभागात आणि यशदा येथे उपमहाव्यवस्थापक पदावर काम केले आहे.

***

गावमातीचा सुगंध

आज कोलकात्याच्या अलिपोरसारखा गर्भश्रीमंत वस्तीत बसून बाहेर भरधाव वेगाने जाणाऱ्या गाड्या पाहतांना हाच उभा राहतो, की माझ्या आयुष्यातील टर्निंग पॉईंट कोणता? सीमाभागातील एका दुर्गम गावातून आलेला एक विद्यार्थी आय ए एस बनणे हाच तो क्षण असेल का? असे विचारताच होकारार्थी उत्तर हीच त्याची पोचपावती ठरते. मी ग्रज्युएशनसाठी मुंबईला असताना रात्री दहा वाजता गाडीत बसल्यावर सकाळी सहा वाजता कोल्हापूरला पोहचायचो त्यानंतर सात वाजेपर्यंत हुपरीला जाणाऱ्या जनतागाडीची वाट पाहायचो. आठ वाजता हुपरी, त्यानंतर तिथे रेंदाळला जाण्यासाठी वडापची वाट पाहावी लागायची. रेंदाळात पोहचल्यावर माझे गाव म्हणजे कारदग्याला जाण्यासाठी पुन्हा वडापची वाट पाहायची. कोल्हापूर ते कारदगा असा टप्प्या टप्प्याचा प्रवास हा दुपारी बारा वाजेपर्यंत संपायचा आणि त्यावर कळस म्हणजे डोंगर-दऱ्यांनाही लाजवणारे सुंदर रस्ते! एखाद्याला पाठदुखी नसेल तर हमखास डॉक्टरांकडे पाठवण्याचा हा रामबाण उपाय होता.

गावात रेशनची सोय नव्हती माझे बालपण तर दिव्याखाली अभ्यास करण्यातच गेलंय. घरी रयत शेती त्यामुळे कोर्टाच्या वाऱ्या पुष्कळ आणि त्यातही कन्नडमध्ये कागदपत्रे असल्याने अजुनच आनंदी आनंद. माझे चुलते माझ्या कडून ती कन्नड कागदपत्रे वाचून घ्यायचे. आज सिंहावलोकन करताना हेच जाणवते की माझे कलेक्टर होण्याचे स्वप्न याच पार्श्वभूमीत कुठेतरी रुजले असणार. नाहीतर दंतचिकित्सक होऊन सेटल होण्याचा विचार करणारा मी यू पी एस सी कडे कसा काय वळलो असतो? २०१४ मध्ये यू पी एस सी मध्ये देशातून ३५४ वी रँक मिळवून मी उत्तीर्ण झालो, त्यामुळे मला आय आर एस ही पोस्टिंग मिळणार होती. ग्रामीण भागातून आलो असल्याने खेड्यापाड्यात काम करण्याची इच्छा होती. त्यामुळे गावात जंगी मिरवणूक झाल्यानंतरही सत्कारासाठी न थांबता मी परत पुणे गाठले आणि अभ्यास सुरू केला. पोस्ट मिळाल्यानंतर लग्नासाठी स्थळे येत असताना, मनात सेटल झालो अशी भावना नाचत असताना परत अभ्यास करणे हे किती कठीण आहे, हे 'जावे त्यांच्या वंशा तेव्हाच कळे!' मात्र पुन्हा नव्या जोमाने अभ्यासाला लागलो आणि

२०१५ मध्ये आय ए एस झालो. त्यामुळे माझ्यासह घरच्यांच्या आनंदाला पारावार उरला नाही. निकालानंतर गावात परत गेल्यावर गावातील वृद्ध प्रतिष्ठित नागरिक माझ्या घरी येऊन इतके भावनिक झाले की ते माझ्या पाया पडू लागले. मी लगेच दोन पावले मागे झालो आणि त्यांना उठवले. तेव्हा मला जाणीव झाली की सामान्य जनतेला प्रशासकीय अधिकाऱ्यांबद्दल किती आदर आणि अपेक्षा असतात.

यू पी एस सी च्या अभ्यासाचा प्रवास हा खऱ्या अर्थाने तुम्हाला समृद्ध करत असतो, मात्र ही तयारी आपण किती गांभीर्याने करतो, याला खूप महत्त्व आहे. पास होण्यासाठी १८ ते १९ तास अभ्यास करावा लागतो. असा एक गैरसमज आहे. पण मी कधीही ९ तासापेक्षा जास्त अभ्यास केला नाही. किती अभ्यास केला यापेक्षा तो कसा केला हे महत्त्वाचे असते. या परीक्षेसाठी दरवर्षी देशभरातून सुमारे दहा लाख मुले बसतात, मात्र जागा अंदाजे एक हजाराच्या घरात असतात. त्यामुळे उत्तीर्ण होण्याचे प्रमाण एक टक्का एवढेच आहे. अशा जीवघेण्या स्पर्धेमध्ये टिकायचे असेल तर सातत्यपूर्ण अभ्यासाला पर्याय नाही. शाळेपासूनच जर पाया भक्कम असेल तर खूप फायदा होतो. तो नसला तरी एन सी इ आर टी ची पुस्तके वाचून त्याची उजळणी करणे फायद्याचे ठरते. क्लस बदल अनेकजण प्रश्न विचारतात. माझ्या मतानुसार क्लाय लावण्याचा खूप फायदा होतो. चांगल्या शिक्षकांमुळे कठीण संकल्पना लवकर समजण्यास मदत होते. अर्थात क्लास न लावताही परीक्षा उत्तीर्ण होता येते. कोणत्याही परीक्षेसाठी एक महत्त्वाचा मंत्र म्हणजे निवडक पुस्तके वाचा मात्र त्याची जास्त उजळणी करा. रिव्हिजन व वाचलेल्या पुस्तकाच्या नोट्स काढणे हे खूप गरजेचे असते. अजून एक महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे सराव परीक्षा जेवढ्या जास्त देता येतील तेवढ्या द्याव्यात. त्यामुळे आपल्याला काय वाचायचे आणि किती वाचायचे हे नेमकेपणाने समजते व झालेल्या चुका दुरुस्त करता येतात; विशेषतः मला ग्रामीण भागातील मुलांना सांगायला आवडेल, की या परीक्षेचा अजिबात बाऊ करू नका. ग्रामीण भागातील मुलांना त्यांच्या पार्श्वभूमीमुळे अनेक गोष्टींचा अनुभव असतो. नांगरणी, खुरपणी, वेगवेगळे ऋतू, पंचायत राज, शासकीय अधिकारी या सर्व घटकांशी जितक्या ग्रामीण भागातील मुलांचा संबंध येतो तितका शहरी भागातील मुलांचा येत नाही. त्यामुळे आपला पाया हा मुळातच

भक्कम असतो. गरज असते ती आपल्या अनुभवांना सातत्यपूर्ण अभ्यासाची जोड देण्याची. अभ्यासाचे सातत्य व नियोजन केल्यास काहीही अवघड नाही, हे लक्षात ठेवले पाहिजे.

पश्चिम बंगाल मधील पश्चिम मेंदिनापूर सारख्या ग्रामीण भागात काम केल्यानंतरही तीच जाणीव अजूनही कायम आहे. घरापासून शेकडो मैल दूर काम करतानाही प्रशासनात मिळणारा आदर आणि कामातले वैविध्य पाहिले की वाटते, जगात माझ्यापेक्षा नशीबवान कोणीच नाही. देवाने दिलेल्या या संधीचा पुरेपूर उपयोग करत देशाच्या प्रगतीत माझा खारीचा वाटा असेल तरी ते मी माझे भाग्य समजतो.

डॉ. अभिजित शेवाळे
अल्पसंख्यांक विभाग,
पश्चिम बंगाल

सौजन्य - दैनिक लोकमत

***

Illiterate saas in Ahmedabad helps bahu to clear UPSC

For an Ahmedabad woman who has cracked the UPSC exam this year, her mother-in-law has been the unfailing source of support and inspiration . This mother-in-law has dared to breach community restrictions to help her daughter-in-law triumph in the exams.

Shakuntala Vanjara was born to a family of nomadic tribe which did not allow girls to go to school. Hence she is illiterate however she made a promise to herself that girls in her family would get the best education. She has fulfilled her ambition - while her daughter Manjita Vanjara is a Deputy Superintendent of Police, Her daughter - in - law Sudhambika Vanjara cleared the UPSC exam recently. Sudhambika belongs to Karnataka and secured the 1,061AI rank.

Sudhambika is an engineer, when she married in the Vanjara family. She is wanted to help her mother- in - law with household chores, instead Shakuntala encouraged her to prepare for the civil services exams.

“Whenever I used to enter the kitchen, my mother - in- law would send me back to the library to study,” said Sudhambika who wants to work for corruption-free governance.

Shakuntala had a tough time educating her daughters. She faced resistance from the elders of her community and also from the orthodox members of her extended family. But she continued to encourage her daughters and helped them achieve their aims.

“I am a daughter of a farmer and still look after farms

and cattle,” said Shakuntala. “Over the years, I realized how much I have lost because of being illiterate and I did not want any more women in my family to suffer hereafter.

Shakuntala has two daughters, one is married and settled in Mumbai and while another, Manjita lives with her. As for Sudhambika, she gives credit to her husband for the achievement as does Shakuntala to her husband.

“My husband is progressive in his thinking and supported my decisions regardless of the education of my daughter and my daughter - in - law,” said Shakuntala whose husband KG Vanjara a retired additional secretary and director, OBC / Minority Welfare.

Sudhambika’s husband, Mr. Himmat Vanzara, owns a showroom of musical instruments. “My husband sacrificed a lot for me. I could not have asked for a better life partner,” said Sudhambika who is a famous folk singer and dancer from the Banjara community of Shimoga, Karnataka.

***

Chandrapur's Dr Itankar is UPSC State Topper

Dr. Vipin Itankar, who topped Maharashtra in UPSC Civil Services with glory secured 14th rank nationally if we learn from our failures,” he said with a Examination - 2013 results, celebrating with his family members in Chandigarh.

"I AM BLESSED:" Vipin is extremely hard working, dedicated and a confident guy I have ever met in my life. He was always a topper since college days. I was confident that he would be in the top ten in the UPSC examination as well.

“This is how Dr. Shalini, wife of Dr. Vipin Vithoba Itankar, reacted on learning that Vipin had emerged as the Maharashtra topper in Union Public Service Commission examination. Talking over telephone from Chandigarh, where Vipin and Shalini work in Government Medical College and Hospital in Sector 32, Both expressed their happiness. The results of UPSC Civil Services Examination 2013 were declared just before comple of days.

Dr. Vipin Vithoba Itankar hails from Chandrapur. He studied in Vidya Niketan School there till Class XII and later completed MBBS at Indira Gandhi Government Medical College. Nagpur. Son of Vithoba Itankar, who worked as Junior Manager in limited; and Sharda, the housewife: Vipin has cleared UPSC examination with flying colors in the fourth attempt. His mother still stays at Nagpur in arca near Jagnade Square. His sis ter Vishakha works with Infosys in Pune. Vipin found his soulmate in Shalini last year, while working in Chandigarh for last three year's Asked about his preference

in All India Services, 29 - year - old Dr Vipin Itankar said that he would prefer Indian Administrative Service (IAS).

On his vision after joining the service, he added with firm commitment in voice. "I will work efficiently and effectively. Efficiency and effectiveness are the keywords for me." About his preparations for UPSC examination. Vipin said that he had started preparations in 2010. "I was prepared to face failures, as I believe that success brings laughter of joy. " Basking in the glory of his success and enjoying the moment of his life with his wife Shalini, Vipin attributed credit of his achievement in UPSC examination to her. "She has been the source of motivation for me and I give her all the credit," he quipped. Apart from Vipin, there are three others - Aawesh Titarmare, Arpit Gudadhe, and Ankur Meshram - who have brought laurels to the region. Dr Vipin Itankar has secured 14th rank nationally while Aawesh Titarmare, Arpit Gudadhe, and Ankur Meshram have secured 469th, 922nd, and 1084th rank respectively.

***

I will prepare for another attempt

MOST of the time students depend more on luck to crack important examinations but talent and hard work are the most important factors of success and it was proved by Arpit Gudadhe who passed with secured 922nd IA rank in UPSC examination. "I am not satisfied with my performance and I am planning to prepare for another attempt," Arpit stated. He cleared the UPSC examination in his fourth attempt. "I got frustrated after three unsuccessful attempts but my parents encouraged me to keep patience. And in my next attempt - I have cracked one of the toughest examination," Arpit said. Proper preparation helped to raise confidence which is the most important part every challenge. "This examination totally depends on knowledge and broad thinking," he explained. He prepared for the examination from Delhi and this time his confidence was at its peak. If worked, Hard Work and perseverance have paved the way to glory.

Odisha woman overcomes polio, cracks civil services exam

31 - year - old differently abled woman from Odisha Kantabenji has secured 527th rank in the civil services examination in her very first attempt. Passed and Sarika Jain, who suffers from polio in her right leg, credits to her positive thinking for her success. "Physical disability is no disincentive," she said. "I have been preparing for the last two years and also had taken six-month coaching in Delhi." Sarika Jain is commerce graduate and hopeful of getting into IAS because of the reservation for physically handicapped people. "It is a dream that comes true. Somewhere in my heart I felt guilty that my daughter was affected by polio when she was just two - year - old in 1985. But by cracking the IAS. She has proved herself and made us proud," Sadhram Sarika's father says.

Times of india

***

Quality study helped Aavesh crack UPSC interview

QUALITY study and encouragement by parents helped Aavesh Titarmare of Nagpur to clear the interview stage of Union Public Service Commission examination (UPSC).

Aavesh secured 469th rank at All India level. He wants to join Indian Administrative Services (IAS) but with this rank he may get Indian Revenue Services (IRS) hence he is planning to appear the examination once again to get IAS cadre. “I studied for 8 to 9 hours a day for preparation which is sufficient for me or any other student. As per current syllabus, proper dedication with quality study will help you to perform well in UPSC,” Aavesh stated. Changed syllabus of Main examination gave him very short time to prepare, but he accepted the challenge and still scored 469th rank. According to him, parents and specially his elder brother played major role in his success. His elder brother guided him every time when he faced any problem during preparation.

Aavesh’s father Anand Titarmare is a retired Ordnance Factory Bhandara employee and his mother is a homemaker. He had done his school education from Kendriya Vidyalaya Bhandara and also BDS.

***

New syllabus is easy to crack: Ankur

ANKUR Meshram of Nagpur also added a feather to his cap by pocketing 1084th rank in the UPSC examination. According to Ankur, performing well in UPSC examination is not at all a tough task because the new syllabus makes it possible to crack with some efforts.

As per Ankur, the interview was the toughest part of the examination and he is happy with his performance. However Ankur wants to join Indian Foreign Services (IFS), hence he is planning to appear for the examination once again.

Ankur belongs to a medico family and his father Dr. Prakash Meshram and mother Dr. Sulabha Meshram played a major role in his success.

“My parents contributed a lot for my success and the whole credit goes to them.” Ankur said. He has done his SSC from Montfort School and HSC from Shivaji Science College, Nagpur.

Hard work with smartness is the key to success

Mrunmay

'EXTREME hard work along with smart work is the key to success' said Mrunmay Prakash Ramteke. who secured 811th All India rank in Civil Service Examination 2013. When Union Public Service Commission (UPSC) announced the results, Mrunmay was overwhelmed by the success for which he toiled very hard.

“Initially I could not believe when my close friend informed me. said Mrunmay sharing his thoughts with The Hitavada! A resident of Gayatri Nagar and a student of Yeshwantrao Chavhan College of Engineering (YCCE), Mrunmay took be degree in 2008 from Electronic and Telecommunication. He got through the exam in the fourth attempt. My first attempt in 2009 was just to get feel of examination and after that I worked hard to crack the UPSC, he said.

IAS is obviously my first choice as it is field job and pro vides ample scope to fulfill people’s aspirations. You meet many people, understand their problems and then get chance to solve them," said Mrunmay, whose father Prakash Ramteke is clerk at Indira Gandhi Government Medical College and Hospital (IGGMCH)

After completion of BE from YCCE, he went to Pune and joined special tuition classes for study UPSC ater on he went to Delhi to get expert training in personal interview. However Mrunmay said that there is no need to go and to join classes at Delhi. His mother is employee at Labour Department and his brother is studying BDS at Government Medical College and Hospital (GMCH).

“I am very happy. My success is the result of hard work and blessings of my teachers and my moth er.” Said Mrunmay.

***

Mahabodhi Foundation's Study Centre Fetes Turerao

Competitive Examination Study Centre run by local Mahabodhi Foundation, recently organised felicitation of Pritamkumar Turerao who has succeeded in UPSC examination. The felicitation ceremony was held under chairmanship of Anil Bhatkar.

Pritamkumar Turerao was wormly felicitated in the programme. Replying to his felicitation, he said that being honoured by Mahabodhi Foundation was a great honour in it self.

He further said that students should aim high and understand original concepts by doing hard work and detail study. They will surely become successful if they study consistently without nurturing any kind of inferiority complex. Mahabodhi Foundation is extending all possible help to students to acquire success in competitive examination, He said. Also, he assured students that he, being the part of Mahabodhi foundation, would be guiding them and will be in constant touch with them irrespective of wherever they stay. Chairman of this felicitation, Mr. Anil Bhatkar, in his speech, appealed students that they should build their career by taking inspiration from Pritamkumar Turerao. Prof Kamlakar Payas delivered introductory speech of this felicitation ceremony. Pravin Manohar conducted the programme while Vijay Dandge Propesed vote and thanks Dhurandar, Nitin Thakare, Kunal Meshram, Abhishek Khandare, Bharat Bopale were all members present on this occasion, greeted Mr. Turrerao.

***

मिशन IAS आधी केले मग सांगितले

प्रा. डॉ. नरेशचंद्र काठोळे

संचालक,

डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमी,

कॅम्प, अमरावती-४४४६०२

मो. ९८९०९६७००३

स्पर्धा परीक्षा कार्यशाळा

१० ऑगस्ट २००२ हा डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीचा स्थापना दिवस. या दिवशी अमरावतीचे उपायुक्त श्री. सदानंद कोचे, उपजिल्हाधिकारी श्री. दिलीप स्वामी सध्या (IAS), साहित्य संगमचे अध्यक्ष डॉ. मोतीलाल राठी व विदर्भ युथ वेलफेअर सोसायटीचे कोषाध्यक्ष प्राचार्य अण्णासाहेब हिवसे यांच्या उपस्थितीत डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीच्या २४ तास चालणाऱ्या ग्रंथालयाचे व अभ्यासिकेचे रितसर उद्घाटन झाले. तत्पूर्वी १२ मे २००० पासून डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने स्पर्धा परीक्षाकार्यशाळा घेण्यास प्रारंभ केला होता. पहिली कार्यशाळा झाली ती १२ मे २००० रोजी. या कार्यशाळेला तत्कालीन मनपा आयुक्त श्री. धनराज खामतकर IAS, विकास खारगे IAS, अमोल पाटील, संचालक, युनिक अकादमी, अभिनय कुंभार IRS हे आले होते. या दोन वर्षात अकादमीने भरपूर स्पर्धा परीक्षा कार्यशाळा घेतल्या. मात्र उणीव होती ती ग्रंथालयाची व अभ्यासिकेची.

स्वतःचा बंगला दिला

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या रोडवरील जिजाऊ नगरातील माझा राहता बंगला मी डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीच्या ग्रंथालयाला व अभ्यासिकेला दिला. आज या गोष्टीला २१ वर्षे पूर्ण होत आहेत. या २१ वर्षात अमरावती शहराचे स्पर्धा परीक्षेचे वातावरण बदललेले आहे. ज्या अमरावती शहरात एक मुलगा IAS होत नव्हता त्या अमरावती शहरातून यावर्षी मोठ्या

संख्येन विद्यार्थी IAS ची परीक्षा पास झाले आहेत. डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने या संदर्भात वेळोवेळी घेतलेल्या स्पर्धा परीक्षा कार्यशाळा, विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून दिलेली २४ तास ग्रंथालय व अभ्यासिका ह्या गोष्टी महत्त्वाच्या ठरल्या आहेत.

२०० IAS व राज्यपत्रित अधिकाऱ्यांचा सहभाग

सर्वात महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीच्या विविध उपक्रमात आतापर्यंत २०० IAS, IFS, IPS, सनदी व राजपत्रित अधिकारी सहभागी झालेले आहे. एवढ्या मोठ्या संख्येने इतके अधिकारी येणारी ही भारतातील एकमेव संस्था आहे. अकादमीने आतापर्यंत संपूर्ण भारतात १५ हजार विनामूल्य स्पर्धा परीक्षा कार्यशाळा घेतलेल्या आहेत.

ज्यू. IAS कॉम्पिटेशन

आजही डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमी IAS मिशन डोळ्यासमोर ठेवून काम करीत आहे. खेड्यापाड्यात विनामूल्य स्पर्धा परीक्षा कार्यशाळा घेत आहेत विशेष म्हणजे गतवर्षीपासून डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने लातूरच्या संस्कार प्रकाशनाच्या सहकार्याने दुसऱ्या वर्गात शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांना IAS चे स्वप्न दाखविले आहे. त्यासाठी लातूर संस्कार प्रकाशनाने तयार केलेला ज्युनियर IAS कॉम्पिटेशनचा उपक्रम राबवून केवळ विदर्भातच नव्हे तर संपूर्ण भारत पिंजून काढला आहे. आजच्या घटकेला दुसरी ते साहावी या वर्ग गटातील जवळपास २० हजार मुले या उपक्रमात सहभागी झालेली आहेत. डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने संपूर्ण महाराष्ट्रातील संपूर्ण विद्यापीठात विनामूल्य स्पर्धा परीक्षा कार्यशाळा हा उपक्रम राबविला आहे. त्यासाठी मानधनाची अपेक्षा ठेवली नाही.

नो कोचिंग क्लास

विशेष म्हणजे डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने स्वतःचा कोचिंग क्लास काढला नाही. कारण कोचिंग क्लासच्या माध्यमातून अर्थार्जन करणे हा अकादमीचा उद्देश नव्हता. स्पर्धा परीक्षेसाठी कोचिंग आवश्यक आहे असेही आम्हाला वाटत नाही. म्हणून देखील क्लास काढला नाही. मात्र विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षेच्या बाबतीत ज्या अडी अडचणी असतील त्यासाठी मात्र अकादमीने नेहमी पुढाकार घेतला आहे.

बाबुजी देशमुख वाचनालय

दहा वर्षांपूर्वी अकोल्याच्या बाबुजी देशमुख वाचनालयाने मिशन IAS सुरु केले आहे. हा २५ कोटी रुपये मालमत्ता असलेला ट्रस्ट आहे. या वाचनालयात ७६ हजार पुस्तके आहेत. १०० मासिके व वर्तमानपत्रे आहेत. आणि फी आहे फक्त १ रुपया महिना. १ रुपया महिना फी घेणारे हे भारतातील कदाचित स्पर्धा परीक्षेचे वाचनालय असावे. बरोबरच अकोला अमरावती येथे देखील मिशन IAS सुरळीत सुरु झाले आहे. या ठिकाणी जवळपास ३०० विद्यार्थी स्पर्धा परीक्षा अभ्यास करतात. त्यांना वेळोवेळी मार्गदर्शन करायला IAS अधिकारी व तज्ञ मार्गदर्शक येतात.

IAS टॉपर

डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीचा नाविन्यपूर्ण उपक्रम म्हणजे २००० ते २०२१पर्यंतच्या सर्व IAS टॉपर्सना अमरावती जिल्ह्यात आणले आहे. २००० साली झालेले सुप्रसिद्ध IAS अधिकारी डॉ. श्रीकर परदेशी तर IAS च्या परीक्षेत टॉपर आलेले डॉ. विपीन इटनकर अमरावती जिल्ह्यात येऊन गेले आहेत. दरवर्षी नियमितपणे १० मे ते १६ मे या कालावधीत स्पर्धा परीक्षा संस्कार शिबिरे घेऊन डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने लहान मुलांना देखील मिशन IAS मध्ये सहभागी करून घेतले आहे.

ग्रिष्मकालीन शिबिर

डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीची ग्रिष्मकालीन शिबिरे या ना त्या कारणाने नेहमी चर्चेत राहिली आहेत. सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे या शिबिरांना लाभणारी प्रचंड उपस्थिती. २०१२ या वर्षी या शिबिरात संपूर्ण महाराष्ट्रातील ८५० विद्यार्थी आले होते. स्पर्धा परीक्षेच्या जगतातील हा उच्चांक आहे. या शिबिरामुळे विद्यार्थ्यांना शालेय जीवनापासूनच स्पर्धा परीक्षेची गोडी निर्माण होते. हा केंद्रबिंदू लक्षात घेऊन अकादमीने या स्पर्धा परीक्षा संस्कार शिबिराचे यशस्वी नियोजन व आयोजन केले आहे.

थोरामोठ्यांचा सहभाग

डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीचे कार्य पुढे नेण्यास अनेकांचा हातभार लागला आहे. प्राचार्य अण्णासाहेब हिवसे यांनी अकादमीच्या सुरुवातीच्या काळात त्यांची दंत महाविद्यालय, अभियांत्रिकी महाविद्यालय, महिला

महाविद्यालय स्पर्धा परीक्षा कार्यशाळेसाठी उपलब्ध करून दिली. अलिकडच्या काळात मोशी, वरुड मतदार संघाचे तडफदार आमदार डॉ. अनिल बोंडे (कृषीमंत्री) हे अकादमीच्या मिशन IAS च्या उपक्रमात खंबीरपणे उभे राहिले. त्यामुळे अकादमीच्या कामाने चांगलाच जोर पकडला.

पुस्तकांचे प्रकाशन

स्पर्धा परीक्षेच्या संदर्भात डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने मी IAS होणारच, शेतकऱ्यांची मुले झालीत कलेक्टर, विद्यार्थिनींनो अधिकारी व्हा, प्रेरणा स्पर्धा परीक्षेची, स्पर्धा परीक्षेची तयारी करा आता आपल्याच घरी, मिशन IAS, आनंदी राहा यशस्वी व्हा, मी अधिकारी होणारच अशासारखी कितीतरी पुस्तके प्रकाशित करून विद्यार्थ्यांना ती माफक किंमतीमध्ये उपलब्ध करून दिली आहेत.

विदर्भ स्पर्धा परीक्षा साहित्य संमेलन

गेल्या चार वर्षांपासून डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने विदर्भ स्पर्धा परीक्षा साहित्य संमेलन घेण्यास प्रारंभ केला आहे. पहिले संमेलन अमरावतीला, दुसरे संमेलन गुरुकुंज मोझरीला तर तिसरे बुलढाणा जिल्ह्यातील खामगावला संपन्न झाले आहेत. संमेलनाध्यक्ष म्हणून महाराष्ट्राचे मुख्य सचिव श्री. जे.पी.डांगे IAS, राष्ट्रपतींचे खाजगी सचिव श्री. रवींद्र जाधव IAS व सुप्रसिद्ध सनदी अधिकारी श्री. रंगनाथ नाईककडे IFS या मान्यवरांनी पदे भूषविले आहेत. या संमेलनामुळे स्पर्धा परीक्षेच्या बाबतीत जागृती होण्यास चांगली मदत झाली आहे.

खारीचा वाटा

डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने जेव्हा मिशन IAS हे ध्येय डोळ्यासमोर ठेवून संपूर्ण महाराष्ट्रात स्पर्धा परीक्षा घ्यायला सुरुवात केली तेव्हा महाराष्ट्रातून केवळ २३ विद्यार्थी IAS ची परीक्षा पास होत होते आता हा आकडा १०० च्या जवळपास पोहोचला आहे. डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने या संदर्भात आपला खारीचा वाटा उचलला आहे. आज महाराष्ट्रात ठिकठिकाणी स्पर्धा परीक्षा विषयक उपक्रम मोठ्या प्रमाणात राबविले जातात. अकादमीने या कामाला रितसर, प्रमाणिकपणे प्रारंभ केला आहे. आजच्या तरुण वर्गाला जागे करण्याचे काम अकादमीने केले आहे, करीत आहे व

करणार आहे.

गुरुवर्य रविंद्रनाथ टागोर यांच्या शब्दात सांगायचे झाल्यास मावळत्या सूर्याने या जगाला प्रश्न केला. माझे काम माझ्यानंतर कोण करेल. कोणीच उत्तर दिले नाही. एक मिणमिणती पणती म्हणाली. परमेश्वरा मी माझ्या परीने प्रयत्न करीन. या भावनेने डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमीने कार्य केले आहे. आधी केले मग सांगितले. हे व्रत अकादमीने पाळले आहे. अकादमीच्या प्रवासामध्ये ज्यांचे ज्यांचे सहकार्य लाभले त्या सर्वांचे आभार मानणे गरजेचे आहे. त्यांच्यामुळेच डॉ. पंजाबराव देशमुख IAS अकादमी स्पर्धा परीक्षेच्या जगतात विनामूल्य कार्य करू शकली व करणार आहे.

प्रा. डॉ. नरेशचंद्र काठोळे

मो. ९८९०९६७००३, ९८९०७४४१६०

***

**डॉ. नरेशचंद्र काठीळे यांचे मिशन IAS व प्रा. प्रवीण
खांडवे यांचे सिद्ध विजय ज्ञान तंत्र, अमरावती
महाराष्ट्र यांचे संयुक्त विद्यमाने**

सुपर ६० – मिशन गोल्ड मेडल – स्पर्धा परीक्षा फाउंडेशन कोर्स

६० दिवसांचा ऑनलाईन कोर्स – (दोन महिने कालावधी)

IAS व इतर सराव स्पर्धा परीक्षांसाठी फाउंडेशन कोर्स

आजच प्रवेश निश्चित करा.

अभ्यासक्रम व्हिडीयो कोर्स साईट – <https://pvkt.institute.org.in>

अभ्यासक्रम व्हिडीयो कोर्स ऑप – [PVKT School-Android App](#)

अभ्यासक्रमाचे वैशिष्ट्ये

नवीन ऑनलाईन अभ्यास पद्धत	पी.डी.एफ. नोट्स उपलब्ध
स्वयं अध्ययनावर भर	दृष्टीकोन बदलण्यासाठी भर
कौशल्यावर आधारित गृहपाठ	व्यक्तिगत अनुभवावर आधारित
दररोज पाठपुरावा सूचना	व्यक्तिगत विकासासाठी उपयुक्त
आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर	वेबिनारद्वारे ऑनलाईन थेट मार्गदर्शन
उच्चशिक्षित अनुभवी प्रशिक्षक	आपल्या वेळेनुसार, आपल्या ठिकाणी अभ्यास

या अभ्यासक्रमात तुम्हाला खालील प्रश्नांची उत्तरे मिळतील.

- १) विद्यार्थी दशेत सकारात्मक दृष्टीकोन कसा अंगीकारावा?
- २) स्वयं चेतना जागृत करून उच्च विवेकबुद्धी कशी प्राप्त करावी?
- ३) अभ्यास लक्षात ठेवण्यासाठी मेमरी व्यवस्थापन कसे करावे?
- ४) जीवनासाठी उपयुक्त ज्ञान चांगल्या सवयींसाठी वापरून ब्रेन प्रोग्रामिंग कसे करावे?
- ५) विद्यार्थी दशेत व भविष्यात यशस्वी होण्यासाठी यशाची मानसिकता कशी तयार करावी?
- ६) विद्यार्थी दशेत उत्कृष्ट विद्यार्थी भूमिका कशी असावी?
- ७) प्रभावीपणे अभ्यास करण्याची दहा सूत्री कार्य पद्धती काय आहे?
- ८) प्रभावीपणे श्रवण करण्याची (ऐकणे) पद्धत काय आहे?
- ९) प्रभावीपणे वाचन करण्याची पद्धत काय आहे?

- १०) प्रभावीपणे लेखन करण्याची पद्धत काय आहे?
- ११) अभ्यास करताना प्रभावीपणे स्वतः नोट्स कश्या तयार कराव्या?
- १२) गणितातील उदाहरणे चटकन कशी सोडवावीत?
- १३) भाषेतील अभ्यासाबाबत अडचण कशी सोडवावी?
- १४) परीक्षेनुसार व विषयानुसार इष्टतम अभ्यास पद्धती कशी बदलावी?
- १५) योग व व्यायाम यांचे अभ्यासातील महत्त्व कोणते?
- १६) ध्यानाचे अभ्यासातील महत्त्व कोणते?
- १७) विद्यार्थी दशेत खाण्यापिण्याच्या योग्य पद्धती कोणत्या?
- १८) जीवनाची ध्येय निश्चित कशी करावी?

या अभ्यासक्रमात तुम्हाला खालील दहा मोफत ई-पुस्तके मिळतील.

- 1) All about UPSC Civil Service Exams
- 2) General Science Guide for Competitive Exams
- 3) Handbook of Verbal Reasoning
- 4) Interview Mantra Book
- 5) Maharashtra Current Affairs
- 6) Topper Student Exam Tips
- 7) One Word Substitution for SSC
- 8) Sports Current Affairs
- 9) Current Affairs 2019
- 10) IAS Prelims Exam Paper-1 AS and Paper-2

नमस्कार! विद्यार्थी व पालकांनो,

आज स्पर्धा परीक्षेचे युग आहे. उच्च शिक्षणासाठी/व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी महाविद्यालयात प्रवेश मिळविण्यासाठी सुद्धा आज स्पर्धा परीक्षा किंवा निवड परीक्षा द्यावी लागते. तसेच महाविद्यालयातून पदवी प्राप्त करूनही नोकरी मिळविण्यासाठी पुन्हा स्पर्धा परीक्षा द्यावी लागते. खाजगी कंपनीत सुद्धा नोकरीसाठी निवड स्पर्धा परीक्षा द्यावी लागते. यामुळे आपले पाल्य यात उत्तीर्ण होऊन यश प्राप्त कसे करू शकेल याबाबत विद्यार्थी व पालकांच्या मनात आत्मविश्वास नसतो.

हा आत्मविश्वास प्राप्त करायचा असेल तर विद्यार्थी दशेत ज्या बाबींकडे

लक्ष द्यावयास पाहिजे होते ते शाळेतून विद्यार्थ्यांना शिकविले जात नाही. कारण तो शाळेतील किंवा महाविद्यालयाच्या अभ्यासक्रमातील भाग नसतो. त्यामुळे निश्चित यश प्राप्त करण्यासाठी विद्यार्थी दशेत तयारी होत नाही. म्हणूनच स्पर्धा परीक्षेत विद्यार्थी हमखास यश मिळवू शकत नाही. त्यासाठी आम्ही तुमच्यासाठी घेऊन आलो आहोत. “सुपर ६० – मिशन गोल्ड मेडल – विद्यार्थी विकास मार्गदर्शन” हा ऑनलाईन अभ्यासक्रम.

आपण सर्वजण आपल्या मुला/मुलींना चांगली शाळा, चांगला कोचिंग क्लास, इतर चांगल्या सुविधा लाखो रुपये खर्च करून देता आहात. शिक्षणही खूप मेहनत घेऊन तुमच्या पाल्याचे करिअर घडविण्यासाठी प्रयत्नशील आहातच. पण जर आपल्या पाल्याने घरी स्वतः व्यवस्थित अभ्यास नाही केला तर किंवा तुम्हीही करून घेतला नाही तर अपेक्षित निकाल भेटणार नाही आणि भविष्यात मोठे अपयश पदरात पडू शकते हि वस्तुस्थिती आहे. किंबहुना विद्यार्थी जेव्हा कोणताही अभ्यास करतात तेव्हा त्यांची अभ्यास पद्धती सुयोग्य नसल्याने केवळ परीक्षा उत्तीर्ण करण्यासाठी अभ्यास होतो. केलेल्या अभ्यासाचा भविष्यातील स्पर्धा परीक्षेसाठी उपयोग होऊ शकतो. परंतु तसे होत नाही. याकरिता अभ्यास करताना नेमके काय करावे, अभ्यास पद्धतीची योग्य समज जाणून घेवून अभ्यास केल्यास विद्यार्थी स्वतःला विविध विषयात तरबेज करू शकतो. म्हणूनच जाणून घ्या की नक्की अभ्यास करण्याची प्रभावी पद्धत काय आहे.

मिशन खअड चे इतर ऑनलाईन कोर्स –

- * सुपर ६० मिशन गोल्ड मेडल – रु. ४०००- / <https://imjo.in/9pSb3v>
- * स्पर्धा परीक्षा संस्कार वर्ग – रु. ५००- / <https://imjo.in/X7QWEH>
- * अभ्यासाचे प्रभावी तंत्र – रु. २०००- / <https://imjo.in/bZRPp9>
- * स्पर्धा परीक्षेची ए.बी.सी.डी.- रु. ५००- / <https://imjo.in/st4euv>
- * विद्यार्थ्यांसाठी वार्षिक वर्गणी- रु. ३६५- / <https://imjo.in/nN7Fby>

(स्पर्धा परीक्षा संस्कार वर्ग ऑनलाईन कोर्स मोफत)

- * आजीवन वर्गणीदार सहयोग राशी रु. ११०००- / <https://imjo.in/g32tcr>

***

IRB मुबई यांच्या कडून
छत्रपती श्री शिवाजी महाराज
जयंतीच्या

हादिके शुभेच्छा

अलमास नगर, अन्वर मार्केट, एम.आय.डी.सी. रोड,
बडनेरा, अमरावती - 444701

☎ 7499058879 | 9325414051

✉ wearepublicationhouse@gmail.com f /wearepublication

मूल्य रु. २००/-